

Alkoholforebyggelse på gymnasier

Erfaringer med indsatsen *Gymnasier Fuld af liv*

Veronica Sofie Clara Pisinger
Sofie Have Hoffmann
Johanne Aviaja Rosing
Lau Caspar Thygesen
Rikke Fredenslund Krølner
Janne S. Tolstrup

Alkoholforebyggelse på gymnasier

Erfaringer med indsatsen *Gymnasier Fuld af liv*

Veronica Sofie Clara Pisinger

Sofie Have Hoffmann

Johanne Aviaja Rosing

Lau Caspar Thygesen

Rikke Fredenslund Krølner

Janne Schurmann Tolstrup

Copyright © 2021 Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Internt review: Pia Vivian Pedersen, Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Projektet er støttet af Kræftens Bekæmpelse

Uddrag, herunder figurer og tabeller, er tilladt mod tydelig kildegengivelse.

Elektronisk udgave: ISBN 978-87-7899-553-7

Statens Institut for Folkesundhed

Stu­diestræde 6

1455 København K

www.sdu.dk/sif

Rapporten kan downloades fra www.sdu/sif

Forord

Danske gymnasieelever har et højt alkoholindtag, og en stor del af deres sociale liv udfolder sig under gymnasiets rammer. På gymnasiet udgør alkohol et centralt og samlende element i mange af de sociale aktiviteter, for eksempel gymnasiefester, introforløb og studieture. Gymnasiet er derfor en oplagt forebyggelsesarena, når det kommer til at mindske unges alkoholforbrug, fremme sunde vaner og en inkluderende alkoholkultur, hvor fællesskabet giver plads til dem, der ikke ønsker at drikke.

Gymnasier Fuld af liv er en forskningsbaseret indsats, der har til formål at reducere alkoholforbruget blandt danske gymnasieelever og herigennem bidrage til en sundere alkoholkultur blandt unge i Danmark. Indsatsen er udviklet i et samarbejde mellem forskere fra Center for Interventionsforskning på Statens Institut for Folkesundhed, SDU, og Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholindsats *Fuld af liv*.

Effekten af indsatsen skulle have været evalueret i et lodtrækningsforsøg i skoleåret 2019/2020 blandt 17 gymnasier i hele landet, heraf ni indsatsgymnasier og otte sammenligningsgymnasier. Coronanedlukningen i foråret 2020 gjorde det imidlertid umuligt at gennemføre den planlagte effektevaluering, og denne rapport beskriver derfor de ni indsatsgymnasiers implementering og erfaringer med arbejdet med indsatsen.

Rapporten er målrettet forskere, interesseorganisationer, regioner, kommuner, SSP (skole, sociale myndigheder og politi), ledelsen på gymnasier og andre ungdomsuddannelser og andre, som arbejder med alkoholforebyggelse blandt unge. Vi håber, at rapporten kan bruges som inspiration til, hvordan man kan arbejde med alkoholforebyggelse på gymnasier, herunder hvilke udfordringer og fordele der kan være ved at inddrage forskellige målgrupper i arbejdet. Netop nu, hvor landet igen åbner op efter coronanedlukninger, kan der være et momentum for at ændre alkoholens rolle i gymnasiets fællesskabsaktiviteter. De traditioner, der tidligere har hersket, har været sat på pause, og det giver mulighed for at åbne op til en ny normal, hvor alkohol fylder mindre i fællesskabet.

En stor tak skal lyde til alle elever, lærere og rektorer, som har deltaget i *Gymnasier Fuld af liv*. Ligeledes ønsker vi at takke Laura Engelsted Lassen, som var specialestuderende på projektet og bidrog med interviews, telefonspørgeskemaer og observationer, og Pia Vivian Pedersen for internt review på rapporten.

Morten Grønbæk
Direktør
Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Janne S. Tolstrup
Professor
Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Indhold

Rapportens opbygning.....	4
Sammenfatning	5
1. Indledning.....	9
2. Metode	12
3. Alkoholpolitik	23
4. Introforløb.....	34
5. Lommefilmsworkshop.....	48
6. Festudvalg, gymnasiefester og caféaftener	52
7. Morgenfest	69
8. Kampagnematerialer	73
9. Forældre	78
10. Læringspunkter på baggrund af erfaringer med <i>Gymnasier Fuld af liv</i>	86
Litteratur	89

Rapportens opbygning

Først i rapporten findes en sammenfatning af rapportens hovedfund. Derefter følger en indledning, hvor indsatsen og rapportens formål præsenteres (kapitel 1). I metodeafsnittet (kapitel 2) vil det planlagte forskningsdesign og data indsamlet i forbindelse med evalueringen blive gennemgået. Kapitlet giver også en karakteristik af indsatsgymnasierne og en oversigt over, hvilke komponenter de implementerede i projektperioden. Dernæst følger kapitler om indsatsens forskellige komponenter: Alkoholpolitik (kapitel 3), Introforløb (kapitel 4), Lommefilmsworkshop (kapitel 5), Festudvalg, gymnasiefester og caféaftener (kapitel 6), Morgenfest (kapitel 7), Kampagnematerialer (kapitel 8), og Forældre (kapitel 9). Kapitlerne 3-9 er struktureret således, at de først beskriver indsatskomponentens baggrund og rationale for komponenten. Derefter følger en beskrivelse af selve indsatskomponenten og dernæst implementeringen og gymnasiernes erfaringer med arbejdet med komponenten. Implementeringen af indsatsen vil være markeret i særlige bokse. I slutningen af hvert af kapitlerne 3-9 vil der være en opsummering af kapitlets hovedfund. Til sidst i rapporten vil der på baggrund af erfaringerne med *Gymnasier Fuld af liv* blive samlet op på læringspunkter i forhold til alkoholforebyggelse på gymnasier (kapitel 10). Imellem kapitlerne vil der være eksempler på plakater udviklet til *Gymnasier Fuld af liv* (læs mere om plakaterne i kapitel 8).

Sammenfatning

I denne rapport beskrives erfaringer med projektet *Gymnasier Fuld af liv*, som er en forskningsbaseret indsats, der har til formål at reducere alkoholforbruget blandt danske gymnasieelever og herigennem bidrage til en sundere alkoholkultur blandt unge i Danmark.

Indsatsen skulle oprindeligt have været evalueret i et lodtrækningsforsøg i skoleåret 2019/2020 blandt 17 gymnasier i hele landet, heraf ni indsatsgymnasier og otte sammenligningsgymnasier. Coronanedlukningen i foråret 2020 forhindrede den planlagte effektevaluering, og denne rapport beskriver derfor indsatsgymnasiernes implementering og erfaringer med arbejdet med indsatsen. En karakteristik af de ni indsatsgymnasier er nærmere beskrevet i metodeafsnittet (kapitel 2). Rapporten bygger på interviews med gymnasielærere/ledelsesrepræsentanter, der har stået for at koordinere indsatsen (koordinatorer), elever i fest-, café- og introudvalg og 1.g-elever. Yderligere indgår data fra observationer af forældremøder, introguideuddannelse og festudvalgsuddannelse, spørgeskemadata fra koordinatorer og 1.g-elever på de ni indsatsgymnasier samt tal fra den nationale spørgeskemaundersøgelse *Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019*.

Gymnasier Fuld af liv – kort fortalt

Indsatsen *Gymnasier Fuld af liv* består af forskellige komponenter målrettet gymnasieledelse, introguider, 1.g-elever, fest- og caféudvalg samt forældre. Indsatsen består af:

Alkoholpolitik: For at sikre klare rammer for alkohol på gymnasiet opfordres gymnasieledelsen til at arbejde med gymnasiets alkoholpolitik på baggrund af en alkoholpolitik tjekliste udarbejdet af forskningsgruppen.

Introforløb: En online uddannelse til introguider (2.g- og 3.g-elever, der er udpeget til at tage imod nye 1.g-elever), skal hjælpe udvalget med at blive opmærksomme på drikkepres og undgå, at dette fylder i introforløbet.

Lommefilmsworkshop: Efter afsluttet grundforløb tilbydes de nye 1.g-elever en lommefilmsworkshop, hvor de i løbet af en skoledag skal arbejde med lave en kampagnefilm med budskabet: 'Drik mindre-oplevel mere'.

Fester- og caféaftener: En online uddannelse til fest-, café- og evt. andre udvalg, der serverer alkohol, skal hjælpe udvalgene med at blive klar over, hvornår der kan opstå drikkepres, og hvordan man kan undgå det ved at arrangere mere inkluderende arrangementer med mere fokus på fællesskab og mindre fokus på alkohol.

Morgenfest: Inspiration og støtte til et arrangement, hvor eleverne fester med kaffe og croissanter i stedet for alkohol og får en oplevelse af, at den gode energi ikke afhænger af alkohol.

Kampagnematerialer: For yderligere at støtte op om indsatsens budskab er der udviklet en række plakater og film. I projektperioden modtog hver gymnasium plakater med tal for deres elevers erfaringer med og holdninger til alkohol.

Forældre: For at informere forældre til de nye 1.g-elever om gymnasiets alkoholpolitik, opfordres gymnasierne til at afholde et forældremøde i starten af skoleåret. Yderligere er der udviklet en folder og en hjemmeside om unge og alkohol med det formål at informere forældre om, hvordan deres holdninger og adfærd påvirker de unges forbrug af alkohol samt give konkrete handlingsanvisninger til dialog om alkohol og aftaler. Denne folder (som også indeholder link til hjemmesiden) opfordres gymnasiet til at udlevere til alle forældre til nye 1.g-elever.

Materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* er gratis og frit tilgængelige på www.gymnasierfuldafiliv.dk. Materialerne er blevet revideret på baggrund af erfaringerne i projektperioden.

Rapportens hovedfund vil blive præsenteret her:

Erfaringerne med at arbejde med alkoholpolitikken

På flere gymnasier var ledelsen indledningsvis bekymrede for at indføre en restriktiv alkoholpolitik, da det kunne stille dem dårligt i konkurrencen med nabogymnasier om elevoptag. Efter arbejdet med indsatsen var der flere, som opfattede arbejdet med alkoholpolitikken som et led i en positiv markedsføringsstrategi, da de kunne signalere til forældre til kommende elever, at de gerne ville sikre trygge rammer for deres elever.

Halvdelen af koordinatorene angav, at de havde ændret deres alkoholpolitik på baggrund af alkoholpolitik tjeklisten, mens den anden halvdel oplevede at deres politik allerede levede op til tjeklistens punkter. Koordinatorerne beskrev, at de ikke havde oplevet modstand eller utilfredshed fra elever, lærere eller forældre i projektperioden. På de gymnasier, der tidligere har indført restriktioner for alkohol, beskrev ledelsen, at de oplevede modstand fra eleverne lige da de indførte politikken, men at modstanden typisk forsvinder efter ca. 3 år, når man har været igennem en "gymnasie-generation". Denne viden om, at traditioner og kultur har en levetid på omkring 3 år i gymnasiet før de fornyes, kan bruges aktivt, hvis man ønsker at arbejde med alkoholforebyggelse på gymnasier.

De 1.g-elever, vi interviewede, var overordnet set tilfredse med deres gymnasiums politik og oplevede, at politikken sikrede trygge rammer. 1.g-eleverne har ikke oplevet en anden alkoholpolitik end den gældende og har derfor ikke oplevet, at tingene kunne være anderledes, og er generelt glade for alkoholpolitikken uafhængigt af, hvor restriktiv den er.

Erfaringer med introforløbet

Seks ud af ni gymnasier implementerede introguideuddannelsen. Disse gymnasier tilpassede uddannelsen til de traditioner og den alkoholpolitik, gymnasiet havde i forvejen. De tre gymnasier, som ikke implementerede introguideuddannelsen, fravalgte det, da de ikke oplevede, at alkohol

fyldte i introforløbet. Introguiderne oplevede, at de efter uddannelsen havde fået en øget opmærksomhed på at sikre, at nye 1.g-elever ikke følte sig presset til at drikke. Flere introguider oplevede dog, at deres rolle i indsatsen var udfordrende, da de på den ene side skulle repræsentere indsatsens værdier i forhold til alkohol, og på den anden side ønskede at indgå i den etablerede alkoholkultur. Samtidig var det vanskeligt for dem at bidrage til at ændre kulturen, da de på flere gymnasier oplevede, at både de øvrige 2.g- og 3.g-elever og de nye 1.g-elever havde en forventning om, at alkohol skulle være en del af introaktiviteterne.

Stort set alle koordinatører og elever ville gerne arbejde med at skabe inkluderende fællesskaber, men flere mente ikke, at introguiderne var den mest hensigtsmæssige målgruppe, eller at introforløbet var det bedste tidspunkt at arbejde med alkoholforebyggelse og drikkepres. Introguiderne efterspurgte mere konkrete handleanvisninger og en tydeligere ansvarsdeling mellem introguider og ledelse, samt at ledelsen havde ansvaret for formidlingen af gymnasiets alkoholpolitik og holdninger til alkohol til de øvrige elever.

Erfaringer med lommefilmsworkshop

Otte ud af ni indsatsgymnasier implementerede Lommefilmsworkshoppen. Lommefilmsworkshoppen var det eneste element i indsatsen, der var direkte målrettet 1.g-eleverne. Flere af de interviewede 1.g'ere forbandt derfor alene *Gymnasier Fuld af liv* med Lommefilmsworkshoppen. Workshoppen bidrog til debat og refleksion om alkohol, og flere elever syntes at det var en god ryste-sammenaktivitet efter dannelsen af de nye stamklasser. 27% af 1.g eleverne angav at de havde fået ny viden om unge og alkohol, og 9% angav, at de vil drikke mindre efter at have deltaget i workshoppen.

Erfaringer med fester og caféaftener

Otte ud af ni indsatsgymnasier afholdt uddannelsen for fest- og caféudvalg. Koordinatorerne var enige i, at der var behov for at arbejde med festerne. For de fleste var det et vigtigt mål i sig selv at sænke alkoholforbruget til festerne, mens et par koordinatører gav udtryk for, at alkoholforbruget ikke var et stort problem, men at de ønskede at øge tilslutningen og sammenholdet til festerne. Både koordinatører og elever gav udtryk for, at det i virkeligheden er til de private forfester, at der bliver drukket meget, og ikke til selve gymnasiefesten.

Koordinatorer og festudvalgsmedlemmerne var generelt glade for indsatsmaterialerne og uddannelsen, som de oplevede hjalp dem med at planlægge og organisere festerne, men mange fandt det udfordrende at konkretisere idéerne og føre dem ud i livet. En del af de planlagte aktiviteter til festerne blev ikke afprøvet som konsekvens af nedlukningen på grund af coronapandemien. Ét af de tiltag, mange koordinatører var særligt begejstrede for, var at tilbyde gratis vand til festerne. Koordinatorerne oplevede, at eleverne benyttede tilbuddet om gratis vand, og at det gjorde, at de var mindre fulde til festerne.

Erfaringer med morgenfest

Tre gymnasier afholdt en morgenfest. De gymnasier, som ikke afholdt morgenfest, takkede nej på grund af manglende opbakning i festudvalget eller af praktiske årsager. På de gymnasier, der afholdt morgenfest, blev arrangementet vel modtaget af eleverne – særligt blandt elever, som normalt ikke deltog til fester. På nogle gymnasier var det svært at få eleverne til at melde sig til at arrangere morgenfesten, da eleverne ikke ønskede at stille sig frem og gå imod den etablerede alkoholkultur, selvom de egentlig syntes, at konceptet lød spændende.

Erfaringer med kampagnematerialerne

For at støtte op om indsatsens budskaber blev der udviklet plakater og kampagnevideoer, der blev distribueret til indsatsgymnasierne. Der er stor variation i, om eleverne huskede at have set plakaterne eller filmen. Eleverne, der huskede at have set plakater og filmen, oplevede generelt, at filmens budskab havde været genkendeligt, og at statistikkerne på plakaterne var overraskende og tankevækkende.

Erfaringer med forældrekomponenten

Alle gymnasierne afholdt et forældremøde, hvor de talte om alkohol. Alle koordinatorene gav udtryk for at dette var meningsfyldt, da de oplevede at forældrene er en vigtig målgruppe, særligt i forhold til de private forfester, hvor eleverne ofte drikker meget. Koordinatorerne var tilfredse med *Gymnasier Fuld af liv*-materialet til forældrene, men vi har ikke data, der kan belyse forældrenes oplevelse af materialet.

1. Indledning

Baggrunden for projektet

Danske unge i alderen 15 til 16 år er blandt dem, der drikker mest, i Europa (1) og ved overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse sker der en stor stigning i alkoholforbruget. En landsdækkende undersøgelse fra 2019 viser, at 38% af drengene og 24% af pigerne på danske gymnasier har binge-drukket (drukket fem eller flere genstande ved samme lejlighed) fire eller flere gange inden for de seneste 30 dage, og at omkring en femtedel drikker over Sundhedsstyrelsens højrisikogrænser for alkoholindtag blandt voksne (21 genstande om ugen for mænd og 14 genstande om ugen for kvinder) (2). Et stort alkoholbrug i ungdomsårene er forbundet med øget risiko for at opleve ulykker, vold, kriminalitet, konflikter med venner og forældre samt risikabel seksuel adfærd (3, 4). Samtidig ses det, at unge, som starter tidligt og drikker meget i ungdommen, ofte fortsætter forbruget gennem livet og dermed er i øget risiko for alkoholrelateret sygelighed, dødelighed og afhængighed senere i livet (5-9). Højt alkoholforbrug er en af de væsentligste forebyggelige risikofaktorer for sygelighed og for tidlig død på verdensplan (10, 11), og alkohol er en væsentlig del af årsagen til danskernes relativt lave middellevetid sammenlignet med andre nordiske lande (12, 13). Det er derfor vigtigt at mindske alkoholforbrug blandt unge.

Skole- og uddannelsesinstitutioner anses for at være nogle af de mest effektive arenaer i arbejdet med alkoholforebyggelse blandt børn og unge. Talrige internationale skolebaserede forebyggelsesprogrammer for alkohol- og rusmiddelforbrug målrettet yngre unge (typisk mellem 12-16 år) er gennem tiden blevet udviklet og testet, og nogle har vist sig effektive i forhold til at udsætte alkoholdebutalderen og reducere forbruget (14-16). I Danmark er undervisningsprogrammerne *Tackling* og *det GODE liv*, som er målrettet unge på folkeskolens ældste klassetrin (7.-9.klasse), blevet forskningsevalueret (17, 18). Begge indsatser viser positive tendenser, men finder ikke en signifikant reducerende effekt på de unges alkoholforbrug. Der er ikke tidligere udviklet eller evalueret særlige indsatser målrettet unge på gymnasier eller andre ungdomsuddannelser.

Internationale indsatser rettet mod ældre unge (15-20-årige) er primært amerikanske college-interventioner (19, 20). Resultater fra den amerikanske litteratur er vanskelige at overføre til en dansk kontekst, hvor alkoholkulturen og lovgivningen er meget anderledes. Flere gymnasier og andre ungdomsuddannelser er de seneste år gået sammen om at formulere fælles og mere restriktive alkoholpolitikker. Eksempelvis har flere gymnasier indført alkoholfri intro-ture og regler for, hvor stærk alkohol der må sælges på gymnasiet, samt regler om, at man sendes hjem, hvis man er for beruset til fester på gymnasiet (21). Disse nye tiltag er dog ikke forskningsevalueret, og det er derfor ikke muligt at vurdere effekten.

Der mangler derfor veldokumenterede indsatser, der kan reducere alkoholforbruget blandt danske gymnasieelever. Indsatsen *Gymnasier Fuld af liv* er derfor udviklet og afprøvet med det formål at

reducere alkoholforbruget blandt danske gymnasieelever og skabe fællesskaber, hvor alkohol ikke er i fokus.

Gymnasier Fuld af liv – kort fortalt

Gymnasier Fuld af liv er forskningsbaseret indsats med formålet at reducere alkoholforbruget blandt danske gymnasieelever. Indsatsen er udviklet i samarbejde mellem forskere fra Center for Interventionsforskning på Statens Institut for Folkesundhed, SDU, og Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholindsats *Fuld af liv*. Indsatsen *Gymnasier Fuld af liv* består af forskellige komponenter målrettet gymnasieledelse, introguider, 1.g-elever, fest- og caféudvalg samt forældre (figur 1). En detaljeret beskrivelse af hver indsatskomponenter kan findes i starten af hvert af de enkelte kapitler i rapporten.

Alkoholpolitik: For at sikre klare rammer for alkohol på gymnasiet bliver gymnasieledelsen bedt om at arbejde med gymnasiets alkoholpolitik på baggrund af en alkoholpolitik tjekliste, udarbejdet af forskningsgruppen. Alkoholpolitik tjeklisten er nærmere beskrevet i kapitel 3.

Introforløb: En online uddannelse til introguider (2.g- og 3.g-elever, der er udpeget til at tage imod nye 1.g-elever) skal hjælpe udvalget med at blive opmærksom på drikkepres og hjælpe udvalget til at arrangere et introforløb med fokus på fællesskab frem for alkohol. Introguideuddannelsen skal faciliteres af en introguide koordinator, som typisk er en lærer eller ledelsesrepræsentant. Introguideuddannelsen er nærmere beskrevet i kapitel 4.

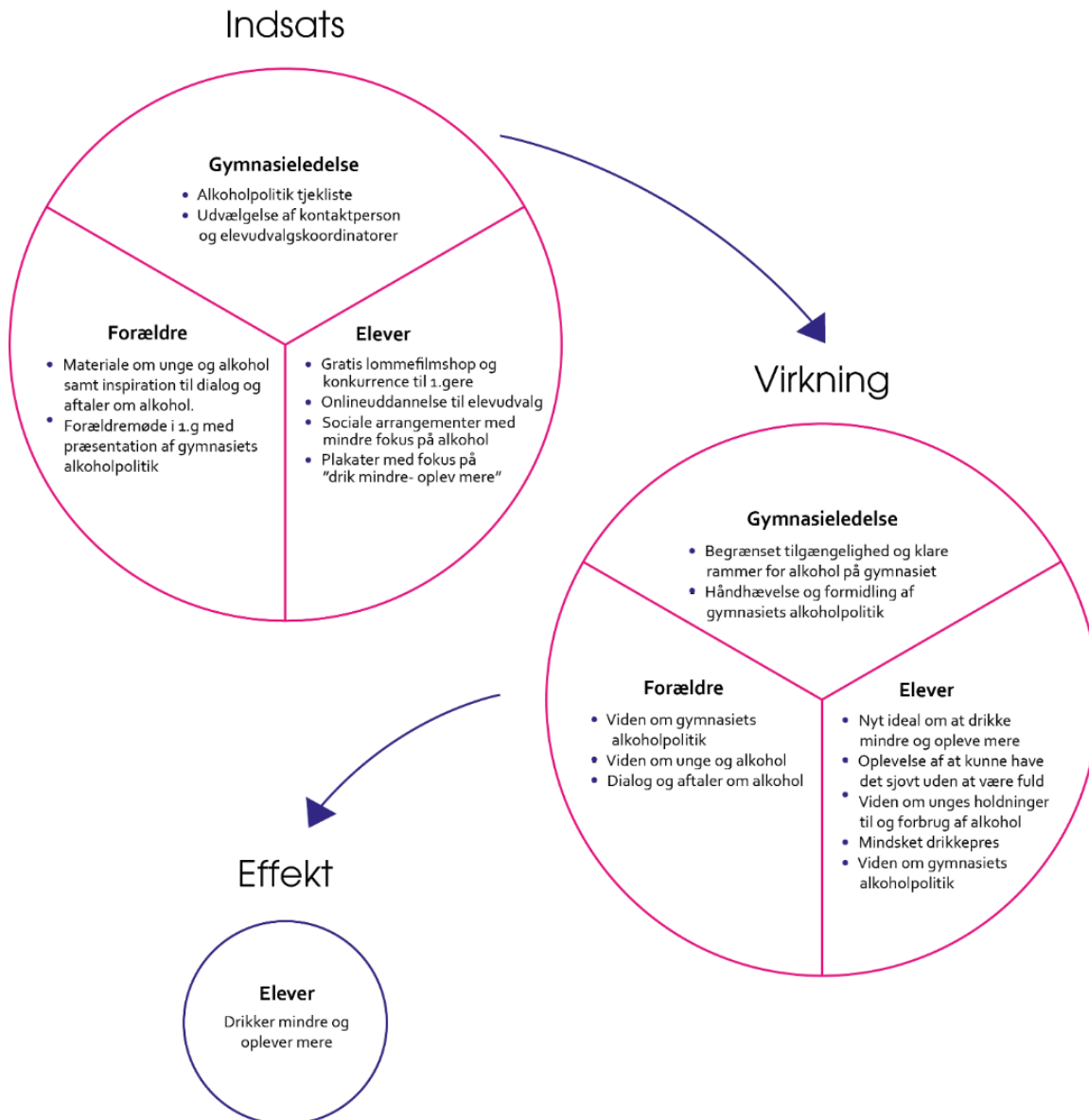
Lommefilmsworkshop: Efter afsluttet grundforløb modtager de nye 1.g-elever en lommefilmsworkshop, hvor de i løbet af en skoledag skal arbejde med lave en kampagnefilm med budskabet: 'Drik mindre-oplevel mere'. Lommefilmsworkshoppen er nærmere beskrevet i kapitel 5.

Fester- og caféaftener: En online uddannelse til fest-, café- og evt. andre udvalg, der serverer alkohol, skal hjælpe udvalgene med at blive klar over, hvornår der kan opstå drikkepres, og hvordan man kan undgå det ved at arrangere mere inkluderende arrangementer med mere fokus på fællesskab og mindre fokus på alkohol. Uddannelsen skal faciliteres af en fest- og caféudvalgs koordinator, som typisk er en lærer eller ledelsesrepræsentant. Fest- og caféudvalgsuddannelse er nærmere beskrevet i kapitel 6.

Morgenfest: Til en morgenfest fester eleverne med kaffe og croissanter i stedet for alkohol. I indsatsen indgik afholdelsen af en morgenfest som et frivilligt element, som indsatsgymnasierne kunne få økonomisk støtte til at arrangere. Morgenfest er nærmere beskrevet i kapitel 7.

Kampagnematerialer: For yderligere at støtte op om indsatsens budskab er der udviklet en række plakater og film. I projektperioden modtog hver gymnasium plakater med tal for deres elevers erfaringer med og holdninger til alkohol. Eksempler på plakaterne med nationale tal kan ses i denne rapport mellem kapitlerne. Kampagnematerialerne er nærmere beskrevet i kapitel 8.

Forældre: For at informere forældre til de nye 1.g-elever om gymnasiets alkoholpolitik skal gymnasierne afholde et forældremøde i starten af skoleåret. Yderligere skal gymnasiet give forældrene en folder om unge og alkohol, som indeholder link til en hjemmeside, hvor der bl.a. findes tips til, hvordan man snakker med sit barn om alkohol og indgår aftaler om alkohol og fester. Materialer til forældrene er nærmere beskrevet i kapitel 9.

Figur 1: Gymnasier Fuld af liv, indsats, virkning og ønskede effekt, beskrevet inden for hver af de tre overordnede indsatsgrupper: Gymnasieleddelse, elever og forældre.

2. Metode

Udvikling af indsatsen

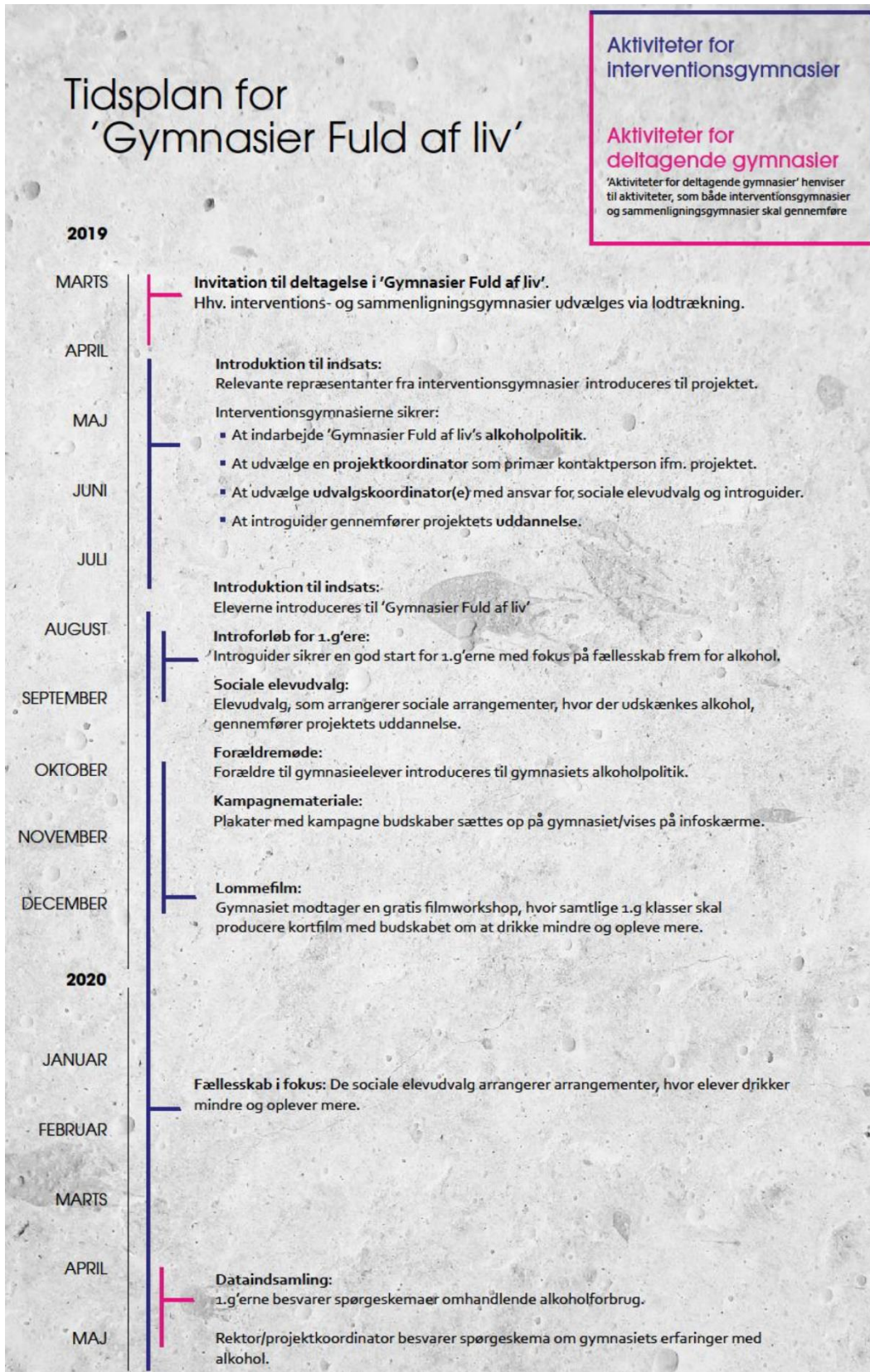
Udviklingen af *Gymnasier Fuld af liv* var guidet af principperne i den anerkendte planlægningsmodel Intervention Mapping (22) og er nærmere beskrevet i et publiceret udviklingsstudie (23). Kræftens Bekæmpelse var ansvarlig for udviklingen af de konkrete indsatskomponenter og materialer. Center for Interventionsforskning (CFI) ved Statens Institut for Folkesundhed, SDU, var ansvarlig for at sikre det teoretiske fundament og evidensgrundlag for interventionsdesignet, herunder at gennemføre behovsanalyse, identificere de vigtigste og foranderlige determinanter, pilotteste interventionsideer og udvikle en programteori. Yderligere var CFI ansvarlig for design og gennemførelse af effekt- og procesevaluering af indsatsen.

Rekruttering

Vi inviterede alle (n=50) gymnasier, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen *Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019* (herefter *UNG19*) (2), og som udbød STX. Gymnasierne modtog en e-mail-invitation, og de, der ikke svarede inden for to arbejdsdage, blev ringet op af forskningsgruppen. Det lykkedes at rekruttere 16 gymnasier (32% af de 50 inviterede gymnasier), der blev opdelt i indsats- og sammenligningsgymnasier ved en lodtrækning. Vi rekrutterede yderligere ét gymnasium til pilottest og tilpasning af materialer og afprøvning af kommunikation med indsatsgymnasierne. Således var der i alt ni indsatsgymnasier og otte sammenligningsgymnasier. Der vil i resten af rapporten ikke skelnes mellem testgymnasiet og de indsatsgymnasier, der indgik i lodtrækningen, da alle blev bedt om at implementere hele indsatsen og var underlagt samme dataindsamling.

Afprøvning af indsatsen

De ni indsatsgymnasier afprøvede indsatsen i skoleåret 2019-2020. Figur 2 viser den planlagte tidsplan for afprøvningen af *Gymnasier Fuld af liv* på indsats- og sammenligningsgymnasier. I foråret 2019 fik alle indsatsgymnasier besøg af forskningsgruppen, som introducerede kravene og komponenterne i indsatsen. Ledelsen skulle udpege en projektkoordinator og én eller flere elevudvalgs koordinator(er) blandt lærere eller i ledelsen til at facilitere indsatsen og have kontakt med forskningsgruppen. Samme person kunne godt have flere koordinerende funktioner, og fremadrettet vil disse samlet blive betegnet koordinatore, hvis ikke deres funktion er vigtig for konteksten. Resten af skoleåret skulle gymnasierne arbejde med indsatsen, mens de løbende var i dialog med forskningsgruppen, som kontaktede koordinatorene både for at minde om og introducere forskellige dele af indsatsen og for en løbende evaluering og dataindsamling. Sammenligningsgymnasier fik ikke en indsats i skoleåret 2019/2020, men har efterfølgende fået adgang til indsatsens materialer og resultater.

Figur 2: Planlagt tidsplan for projekt *Gymnasier Fuld af liv*. Sidste del af tidsplanen var ikke mulig at gennemføre på grund af coronanedlukningen i foråret 2020

Evaluering

Det var planlagt, at 1.g-eleverne på både indsats- og sammenligningsgymnasier skulle besvare et spørgeskema i april 2020, omhandlende alkoholforbrug og holdninger. Coronapandemien og restriktionerne for at begrænse smitten betød, at der ikke kunne holdes fester på gymnasiet, og satte i det hele taget begrænsninger for fysisk kontakt og sociale sammenkomster. Således var det ikke meningsfuldt at lave en spørgeskemaundersøgelse for at vurdere effekten af *Gymnasier Fuld af liv* i foråret 2020. I stedet vil erfaringerne fra indsatsgymnasierne blive beskrevet i denne rapport. Det planlagte evalueringdesign er nærmere beskrevet i en publiceret studieprotokol (24).

Datamateriale

Denne rapport bygger på erfaringer fra indsatsgymnasierne, som er indsamlet via *UNG19*, interviews, observationer og guidede telefonspørgeskemaer samt spørgeskemadata indsamlet af Lommefilm Aps. I tabel 1 ses en oversigt over datakilder fra de enkelte indsatsgymnasier, og i det følgende beskrives de forskellige datakilder og informanter. De grå felter markerer hvilke datakilder som indgår fra de forskellige gymnasier.

Tabel 1: Oversigt over de 12 datakilder fra de ni indsatsgymnasier

Datakilde	Gymnasium								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
UNG19	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Interview med 1.g-elever			■			■			■
Interview med introguider	■	■	■				■	■	
Interview med fest- og caféudvalg	■		■			■	■		
Interview med koordinator(er)	■		■	■	■	■		■	■
Observation af forældremøde	■		■				■		■
Observation af introguideuddannelse	■		■				■		■
Observation af festudvalgsuddannelse	■	■	■	■	■		■	■	
Telefonspørgeskema med projektkoordinator	■		■		■	■	■	■	■
Telefonspørgeskema med introudvalgskoordinator	■	■	■			■	■		■
Telefonspørgeskema med festudvalgskoordinator	■	■	■			■	■	■	
Lommefilm spørgeskema	■	■	■	■	■	■	■	■	■

UNG19 – spørgeskema

Som tidligere nævnt rekrutterede vi 17 gymnasier, der havde deltaget i den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse *UNG19* (2). I denne rapport vil tal fra *UNG19* for elever, der gik på en STX -

uddannelse (n=20.287), blive præsenteret i særlige tekstbokse for at perspektivere rapportens fund til nationale tal for de samme fænomener. Antallet af elever, der indgår i de forskellige tabeller/tekstbokse, kan variere, da ikke alle elever har fået eller besvaret alle spørgsmål. Tal fra *UNG19* er også rapporteret i tabel 2 for at beskrive gymnasier, der deltog i evalueringen af *Gymnasier Fuld af liv* (indsats- og sammenligningsgymnasier) og dem der ikke ønskede at deltage i projektet.

Interviews

Der er afholdt 36 individuelle interviews og fem fokusgruppeinterviews med de relevante målgrupper (1.g'ere, introguider, medlemmer af festudvalget samt koordinatore) på de gymnasier, hvor dette har været muligt. Der er således ikke komplette interviewdata fra samtlige gymnasier, da nogle gymnasier har været svære at lave en aftale med eller ikke har ønsket at deltage. Særligt efter coronanedlukningen valgte nogle gymnasieleddelser at skærme eleverne fra interviews, da de mente, at eleverne var rigeligt udfordret på grund af onlineundervisning etc.

Interviewene blev gennemført som semistrukturerede interviews (25). Emnerne var centreret omkring implementering og tilfredshed med interventionens indsatskomponenter, men varierede en smule for de forskellige grupper af informanter. Stort set alle individuelle interviews (31 ud af 36) blev gennemført som telefon/Skypeinterviews på grund af de begrænsninger coronapandemien og de medfølgende restriktioner satte for fysiske møder, mens de fleste fokusgruppeinterviews blev afholdt inden pandemien ved fysisk fremmøde (fire ud af fem). Telefon/Skypeinterviews gør det nemmere at nå grupper, som ellers er svære at rekruttere til fysiske interviews, og kan desuden gøre, at informanterne svarer mere frit og ærligt (26). Der er dog også begrænsninger ved telefoninterviews, da det ikke er muligt at aflæse ansigtsudtryk og kropssprog hos informanten, som ellers ville indgå i analysearbejdet (25), ligesom det kan være vanskeligere at afkode, hvorvidt en informant har mere at tilføje til et emne, og undgå at afbryde eller afkorte fortællinger. Vi foretog både individuelle- og fokusgruppeinterviews. Denne kombination gav en bredere indsigt i elevernes og koordinatorenes oplevelser med alkohol og indsatsen. Grundet pandemien og de associerede restriktioner blev flere planlagte fokusgruppeinterviews ændret til individuelle telefoninterviews, da vi ikke anså telefoninterviews som en passende ramme for fokusgruppeinterviews. Interviewene blev optaget digitalt og derefter transskriberet ordret. I det følgende beskrives karakteristika ved informanter samt hvilke temaer, der blev afdækket under interviewene.

Interviews med 1.g'ere

Der er afholdt ni individuelle interviews med 1.g-elever fra fire gymnasier, der helt eller delvist havde implementeret introguideuddannelsen. Der er både afholdt interviews med drenge og piger. Syv af eleverne var 17 år ved interviewtidspunktet, mens to var 18 år. Én af de interviewede havde aldrig drukket alkohol. Interviewene tog udgangspunkt i følgende emner: 1) Elevernes viden om og holdning til *Gymnasier Fuld af liv*, 2) Introugen og introturen, 3) Gymnasiets alkoholpolitik, 4) Gymnasiefesterne, 5) Forældrenes holdning til alkohol, og 6) Kampagnematerialer.

Interviews med introguider

Der blev afholdt fokusgruppeinterviews med introguider på fire gymnasier (ét hvert sted), og på et af disse gymnasier blev der yderligere suppleret med to individuelle interviews med introguider der også deltog i fokusgruppeinterviewet, for at få uddybet en række pointer. På et femte gymnasium blev der alene afholdt tre individuelle interviews. Eleverne meldte sig enten selv til interviewet efter introduktionen eller blev spurgt af introduktionskoordinatoren, om de ville deltage. Interviewene tog udgangspunkt i følgende emner: 1) Introguidernes viden om og holdning til *Gymnasier Fuld af liv*, 2) Introguideuddannelsen, 3) Introduktionen, 4) Gymnasiets alkoholpolitik, 5) Introguidernes syn på alkohol.

Interviews med medlemmer af fest- og caféudvalg

I alt 16 fest- og caféudvalgsmedlemmer fra fire gymnasier blev interviewet over telefonen. Medlemmerne blev udvalgt af festudvalgskoordinatoren fra de respektive gymnasier. Interviewene omhandlede: 1) Fest- og caféudvalgets arbejde, 2) Fest- og caféudvalgsuddannelsen, 3) Gymnasiets alkoholpolitik, og 4) Alkoholkulturen på gymnasiet.

Interviews med koordinatore

I alt syv interviews blev foretaget med koordinatore fra syv ud af de ni indsatsgymnasier. Koordinatorerne på de to resterende gymnasier kunne ikke sætte tid af til interviewet, grundet travlhed med opstart af onlineundervisning i den første coronanedlukning. Et interview blev afholdt fysisk inden coronanedlukningen, mens de resterende seks blev foretaget over Skype. Tre interviews blev foretaget som videoopkald, mens de tre øvrige blev afholdt uden billede, da teknikken drillede. Ved fem interviews var der kun én koordinator til stede, mens der til to var flere koordinatore til stede. Interviewene omhandlede: 1) Gymnasiets alkoholpolitik 2) Samarbejdet med forældrene 3) Introguideuddannelsen 4) Fest- og caféudvalgsuddannelsen 5) Lommefilmsworkshop og morgenfest, og 6) Andre generelle erfaringer med indsatsen.

Observation

Vi gennemførte deltagerobservationer for at undersøge, hvordan indsatsen blev implementeret og modtaget af elever og skolens personale. Deltagerobservationer giver et indblik i detaljer fra hverdagen på gymnasierne, som ofte ikke ville komme frem i et interview, da det for informanterne kan betragtes som selvfølgheder (25). Observationerne gav desuden input til udvikling af telefonspørgeskemaet, spørgeskemaer, der skulle have været benyttet i effektevalueringen, og interviewguider. Projektgruppen har observeret implementeringen af forældremøder, uddannelse af introguider og uddannelse af fest- og caféudvalg. Observatøren fulgte en observationsguide, og tog løbende noter. Noterne blev renskrevet så præcist som muligt samme dag for at sikre, at erfaringerne var friske i erindringen hos observatøren. Observationerne har primært fungeret som baggrund for forståelsen af gymnasiernes hverdag og implementering af indsatsen.

Guidede telefonspørgeskemaer

Alle koordinatore blev bedt om at besvare et spørgeskema over telefonen omhandlende deres oplevelse af at arbejde med indsatsen. Spørgeskemaerne omhandlede koordinatorenes opgaver i

forbindelse med indsatsen. Vi opnåede svar fra koordinatore på alle gymnasier, men på ét gymnasium, som havde flere koordinatore tilknyttet, manglede vi svar fra én koordinator.

Spørgeskema data fra Lommefilm

Som afslutning på lommefilmsworkshoppen skulle alle 1.g'erne afgive deres stemme på hvilken film, de synes skulle gå videre. Dette foregik via deres mobiltelefoner. I den forbindelse fik eleverne et kort spørgeskema på deres mobiltelefon omkring deres oplevelse af workshoppen, som de skulle besvare. Cirka 700 elever fra indsatskolerne besvarede spørgeskemaet.

Analyseproces

Tre af forskningsgruppens medlemmer (1 ph.d.-studerende og 2 videnskabelige assistenter), der også har stået for dataindsamlingen, gennemførte i fællesskab en tematisk analyse (27) inspireret af principperne fra Collaborative Data Analysis (28). Interviewene blev læst igennem hver for sig, og temaer blev identificeret med afsæt i interviewguidens temaer. Herefter mødtes forskningsgruppen og drøftede overensstemmelser og forskelle i de temaer, der var identificeret for hver målgruppe, med henblik på at sikre en grundig analyse og sikre at fortolkningen ikke blev domineret af én persons perspektiv.

Beskrivelse af deltagere og ikke-deltagere i Gymnasier Fuld af liv

Mange af de gymnasier, der valgte at indgå i projektet *Gymnasier Fuld af liv*, arbejdede allerede med alkoholforebyggelse og ønskede at bidrage til evidens for indsatser målrettet unges alkoholforbrug. Der var modsat også gymnasier, som ønskede at deltage, selvom de ikke oplevede, at alkohol var et problem på deres gymnasium, men håbede på, at projektet kunne bidrage til at skabe bedre fester og mere socialt sammenhold. De hyppigste årsager til, at gymnasier ikke ville deltage i *Gymnasier Fuld af liv*, var, at de ikke opfattede alkohol som et problem på deres gymnasium, at de var involveret i andre indsatser/undersøgelser, eller at de mente, at de allerede gjorde tilstrækkeligt for alkoholforebyggelse på deres gymnasium.

Som det fremgår af tabel 2, var der ikke systematisk forskel mellem 1.g-elever på gymnasier, som ikke deltog og ikke deltog i *Gymnasier Fuld af liv*. Der var en rimelig ens fordeling i forhold til køn, forældrenes højeste gennemførte uddannelse og indkomstniveau, elevernes etniske oprindelse og eleverne alkoholvaner blandt de gymnasier, som ikke deltog i *Gymnasier Fuld af liv*, og de gymnasier som deltog i *Gymnasier fuld af liv*. Der var deltagende gymnasier fra alle regioner på nær Nordjylland, og en større andel af de gymnasier som deltog, var fra region Hovedstaden, mens en mindre andel var fra Region Syddanmark, sammenlignet med de gymnasier som ikke deltog.

Forskelle mellem indsats- og sammenligningsgymnasier

Andelen af piger og efterkommere var lidt højere på indsatsgymnasierne end på sammenligningsgymnasierne, mens forældrenes uddannelsesniveaue og indkomstsniveaue var lidt lavere (tabel 2). Der var flere elever fra Region Hovedstaden blandt sammenligningsgymnasierne, end blandt indsatsgymnasierne. Mens der blandt indsatsgymnasierne var gymnasier fra Region Midtjylland og ingen fra region Syddanmark, forholdt dette sig modsat blandt sammenligningsgymnasierne. Andelen af elever, som ikke drak, var lidt højere på indsatsgymnasierne end på sammenligningsgymnasier. Blandt elever, som drak, var andelen som binge-drak fire eller flere gange i løbet af seneste 30 dage, lidt lavere på indsatsgymnasierne end på sammenligningsgymnasierne. Der var dog en stor variation indsatsgymnasierne imellem, når det kommer til elevernes alkoholforbrug. Andelen af elever, som ikke drak alkohol, spændte fra 4% af eleverne på ét gymnasium til 55% af eleverne på det indsatsgymnasium, hvor der var flest af 1.g-erne som ikke drak alkohol. Tilsvarende var der stor forskel i hvor hyppigt dem, som drikker binge-drak. På det gymnasium, hvor der var færrest, der ofte binge-drak, var det 18%, og på det indsatsgymnasium, hvor der var flest, var det 49% af 1.g-eleverne, der ofte binge-drak. Der var yderligere stor forskel på antallet af 1.g-elever som indgår i undersøgelsen på de forskellige indsatsgymnasier – fra 47 elever, hvor der er færrest til 289 elever, hvor der er flest.

Tablet 2: Baseline karakteristika for 1.g-elever blandt ikke-deltagere og deltagere i *Gymnasier Fuld af Liv* samt sammenlignings- og indsatsgymnasier. Tallene præsenteret er antal og (procenter)

	Deltog ikke i <i>Gymnasier Fuld af liv</i>	Deltog i <i>Gymnasier Fuld af liv</i>		
		Total	Sammen- lignings- gymnasier	Indsats- gymnasier
Antal gymnasier	33	16*	7*	9
Køn				
Drenge	1.877 (41)	1.121 (41)	577 (44)	544 (38)
Piger	2.716 (59)	1.625 (59)	740 (56)	885 (62)
Forældres højst gennemførte uddannelse				
Grundskole	209 (5)	88 (3)	37 (3)	51 (4)
Gymnasiale uddannelser/adgangsgivende uddannelser /erhvervsfaglige uddannelser	1.236 (27)	689 (25)	314 (24)	375 (26)
Videregående uddannelser: kort/mellemlang/lang og ph.d.- uddannelser	3.148 (69)	1.969 (72)	966 (73)	1.003 (70)
Familiens indkomst niveau				
Laveste 25%	124 (27)	594 (22)	266 (20)	328 (23)
Midterste 50%	2.306 (50)	1.364 (50)	576 (44)	788 (55)
Højeste 25%	1.047 (23)	788 (29)	475 (36)	313 (22)
Region				
Nordjylland	459 (10)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Midtjylland	878 (19)	435 (16)	0 (0)	435 (30)
Syddanmark	1.062 (23)	322 (12)	322 (24)	0 (0)
Sjælland	409 (9)	361 (13)	73 (6)	288 (20)
Hovedstaden	1.785 (39)	1.628 (59)	922 (70)	706 (49)
Etnisk oprindelse				
Dansk	4.089 (89)	2.507 (91)	1.236 (94)	1.271 (89)
Indvandrere	120 (3)	65 (2)	30 (2)	35 (2)
Efterkommere	384 (8)	174 (6)	51 (4)	123 (9)
Andelen som drikker alkohol				
Drikker	3.997 (90)	2.455 (91)	1.212 (95)	1.243 (89)
Drikker ikke	447 (10)	230 (9)	70 (5)	160 (11)
<i>Missing</i>	149	61	35	26
Hypig binge-drinking blandt dem, som drikker				
Binge-drukket <4 gange i løbet af seneste 30 dage	2.739 (70)	1.607 (66)	780 (65)	827 (68)
Binge-drukket ≥4 gange i løbet af seneste 30 dage	1.198 (30)	819 (34)	421 (35)	398 (32)
<i>Missing</i>	60	29	11	18

*obs et gymnasium som blev randomiseret til at være sammenligningsgymnasium havde i 2019 ingen STX-elever. Dette gymnasium indgår derfor ikke i tabellen.

Blandt indsatsgymnasierne deltog både land- og by-gymnasier, store (>1.000 elever) og små gymnasier samt gymnasier som allerede forinden projektets start havde arbejdet med deres alkoholpolitik i fællesskab med andre gymnasier (tabel 3). De grå felter markerer hvad der karakteriserer de ni indsatsgymnasier.

Tabel 3: Karakteristik af indsatsgymnasier

	Gymnasium								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Land gymnasium (placeret i by med <50.000 indbyggere)									
Stort gymnasium (>1000 elever)									
Med i alkoholpolitik-fællesskab med andre gymnasier									

Implementering

Projektgruppen støttede implementeringen undervejs ved hyppige påmindelser om indsatslementerne i løbet af året. Desuden har observationerne af indsatskomponenterne formentligt virket motiverende for indsatsgymnasierne. Der var et ønske om, at indsatsgymnasierne skulle implementere så stor en del af indsatsen som muligt for at kunne vurdere, om den havde en effekt, hvis man arbejdede med alle delementer samtidig. Alligevel var der variation i, hvilke komponenter de enkelte indsatsgymnasier arbejdede med i indsatsperioden, og ingen gymnasier implementerede alle dele af indsatsen. I tabel 4 ses en oversigt over hvilke komponenter de enkelte gymnasier implementerede. Tabellen viser, at (stort set) alle gymnasier implementerede alkoholpolitiktkjelisten (dvs. afkrydsede alle de obligatoriske punkter på listen og sendte den retur) og forældrekomponent (afholdt et forældremøde, hvor de snakkede om alkohol), mens introguideuddannelsen blev fravalgt af en større andel gymnasier. I de enkelte kapitler i rapporten vil implementeringen af indsatskomponenten blive beskrevet mere detaljeret i en særligt markeret tekstboks, herunder årsager til at fravælge komponenten og erfaringer med at arbejde med komponenten.

Tabel 4: Implementering af indsatskomponenterne på de enkelte gymnasier

	Gymnasium								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Alkoholpolitiktkjeldiste	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn
Introguideuddannelse	Grøn	Rød	Grøn	Rød	Rød	Grøn	Gul	Gul	Grøn
Festudvalgsuddannelse	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Gul	Grøn	Grøn	Rød
Lommefilmsworkshop	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Rød	Grøn	Grøn	Grøn
Morgenfest (valgfri)	Rød	Rød	Rød	Rød	Grøn	Grøn	Rød	Rød	Grøn
Forældrekomponent	Grøn	Gul	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn

Grøn= Har implementeret alle eller de fleste elementer i indsatskomponenten

Gul= Har implementeret nogle dele af indsatskomponenten

Rød= Har ikke implementeret indsatskomponenten

Forbehold for rapportens resultater

Da det ikke har været muligt at gennemføre effektmålingen, kan vi i denne rapport ikke sige noget om effekten af indsatskomponenterne, men blot formidle inspiration og erfaring fra indsatsgymnasierne arbejde med indsatsen. Vi har taget kontakt til alle indsatsgymnasier med henblik på interviews med både 1.g-elever, introguider og elever i fest- og caféudvalg samt koordinatore. Vi har dog ikke fuld data for alle målgrupper på samtlige indsatsgymnasier. Det kan ikke afvises, at nogle gymnasier, som har været mindre begejstrede for eller engagerede i arbejdet med *Gymnasier Fuld af liv* har været sværere at lave aftaler med og derfor ikke er repræsenteret i rapportens resultater. Gymnasierne rekrutterede eleverne til at deltage i interviews uden nærmere anvisninger og det var tydeligt, at de elever vi interviewede, var meget engagerede i skolens sociale liv og ofte var medlemmer af flere udvalg. Det kan derfor ikke afvises, at de elever, vi har talt med, ikke repræsenterer alle elever på indsatsgymnasierne, men er udtryk for en særlig engageret elevgruppes erfaringer med indsatsen. Disse forbehold skal tages med i tolkningen af rapportens fund.

It's all love...

lige indtil promillen kammer over

---

30 % af danske gymnasieelever,
der har drukket alkohol, er indenfor de sidste 12
måneder blevet uvenner med én eller flere af deres
venner, fordi de har drukket*

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019

Drik mindre – oplev mere

www.gymnasierfuldafliv.dk

3. Alkoholpolitik

På danske gymnasier er alkohol en integreret del af kulturen, og på de fleste gymnasier tillades det at alle elever får lov til at drikke og købe alkohol til gymnasiefester, uanset om de er under aldersgrænsen for køb af alkohol (16 år ved en alkoholprocent på under 16,5% i detailhandlen, dvs. butikker, kiosker og lignende, og 18 år for stærkere alkohol på udskænkingssteder, dvs. barer, restauranter, diskoteker og lignende). Dette tillades, fordi festerne regnes for privatfester, hvor den gældende lovgivning om salg og udskænkning af alkohol er undtaget (29). Videnskabelig litteratur viser, at tilgængelighed af alkohol har afgørende betydning for, hvor meget unge drikker (30). En restriktiv alkoholpolitik, der mindsker tilgængeligheden af alkohol og påvirker de sociale normer for alkoholforbrug, kan være et vigtigt element i gymnasiernes arbejde med at reducere alkoholforbruget blandt unge (31), særligt hvis den bliver formidlet og håndhævet. Derfor var et af elementerne i indsatsen *Gymnasier Fuld af liv* en alkoholpolitik tjekliste (figur 3). Du kan finde alkoholpolitik tjeklisten og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

Tjeklisten skulle gymnasierne bruge til at udvikle en ny alkoholpolitik, eller revidere den eksisterende politik, med det formål at begrænse elevernes adgang til alkohol på skolen, fremme håndhævelse af politikken og sikre formidling af politikken til elever, forældre og lærere. Tjeklisten stiller krav til indholdet af politikken, men gymnasierne kunne frit formulere deres egen politik for at sikre mulighed for lokal tilpasning og ejerskab til alkoholpolitikken. Tjeklistens punkter bygger på evidens fra nationale alkoholpolitikker (32, 33) og på eksisterende fællespolitikker (kodeks) som nogle danske gymnasier tidligere har indført, og som rektorer har haft positive erfaringer (21). Tjeklisten blev forud for indsatsperioden tilrettet ud fra interviews med fem gymnasierektorer omkring, hvilke tiltag rektorerne havde interesse i og erfaring med, og hvad de mente det var muligt at implementere. De fleste punkter på tjeklisten var obligatoriske for gymnasierne at gennemføre. Nogle få punkter er markeret som valgfri, da de enten blev vurderet som svære at implementere eller havde svag dokumentation for effekt. Eksempelvis gav nogle af de interviewede rektorer udtryk for, at alkoholfri studieture ikke burde være et obligatorisk punkt, da de forventede lærermodstand, og at de ikke ønskede at være med i projektet, hvis dette punkt blev obligatorisk. Ligeledes var ingen af de fem rektorer klar til at indføre 100% alkoholforbud på gymnasiet.

Hvert indsatsgymnasium blev bedt om at revidere gymnasiets alkoholpolitik på baggrund af tjeklisten og angive de initiativer, de agtede at indføre eller allerede havde indført, inden skolestart. Hvert gymnasium blev ligeledes bedt om at udpege en projektkoordinator blandt ledelsen eller lærerne, som skulle underskrive og returnere den tilpassede tjekliste til forskningsgruppen, og som var ansvarlig for implementeringen og håndhævelsen af den nye politik. For at hjælpe med implementeringen modtog skolerne ligeledes en implementeringsguide, der skulle støtte arbejdet med udarbejdelse eller revidering af skolens alkoholpolitik.

Alkoholpolitik tjekliste

* Obligatoriske tiltag

Tjek

Tilgængelighed	*	Eleverne må ikke være påvirkede eller indtage alkohol i skoletiden.	
	*	Introture og andre ekskursioner er alkoholfri.	
		Studieture er alkoholfri.	
	*	Der afholdes max 5 fester og en afsluttende studentermiddag årligt, hvor der udskænkes alkohol.	
	*	Gymnasiet udskænker ikke drikke til elever med en højere alkoholprocent end 5 %.	
		Gymnasiet udskænker ikke alkohol til elever under 16 år.	
	*	Det er forbudt selv at medbringe drikkevarer til gymnasiets arrangementer.	
Sikkerhed	*	Gymnasieleledelsen har en strategi for henvisning til behandling for elever, de er bekymrede for, har et rusmiddelmisbrug.	
	*	Der er personale til stede, når der afholdes sociale arrangementer for eleverne, hvor der udskænkes alkohol på gymnasiet.	
	*	Der er professionelle dørvagter til stede til gymnasiefester.	
	*	Elever, som møder stærkt berusede op til en fest, eller optræder stærkt berusede til festen, sendes hjem. Gymnasiet kan teste elevernes promille og afvise dem til fester/sendes dem hjem ved en promille over 0,5.	
Alternativer		Gymnasiet afholder flere sociale arrangementer <i>uden end med</i> alkoholudskænkning.	
		Der er let tilgængelige og gratis vand til fester, caféer og barer på skolen.	
		Gymnasiet sikrer, at der altid er mulighed for alternative aktiviteter til fester (ud over dans og bar) for elever, som ikke ønsker at drikke.	
		Der udbydes alkoholfri drikke til arrangementer, hvor der udskænkes alkohol (gerne nogle som ligner de alkoholiske drikke, f.eks. alkoholfri øl).	
		Der er mulighed for at købe mad/snacks til arrangementer, hvor der udskænkes alkohol.	
Synlighed	*	Gymnasiet sikrer, at lærere, elever og forældre er oplyst om gymnasiets alkoholpolitik.	
	*	Alkoholpolitikken fremgår på gymnasiets hjemmeside.	

Figur 3: Alkoholpolitik tjeklisten, som indsatsgymnasierne fik udleveret

Implementering af alkoholpolitiktkjelisten

Returnerede alkoholpolitiktkjelister

Alle ni indsatsgymnasier sendte i starten af skoleåret alkoholpolitiktkjelisten retur med de obligatoriske punkter afkrydset. Der var relativt stor variation i, hvilke af de ikke-obligatoriske punkter gymnasierne allerede havde implementeret, eller hvilke de ønskede at tilføje til deres alkoholpolitik, og derfor havde krydset af. Denne variation kan tolkes som et ønske fra gymnasielighederne om mulighed for lokal tilpasning af alkoholpolitikken. Se oversigt over ikke-obligatoriske punkter valgt af gymnasierne i tabel 5.

Tabel 5: Ikke-obligatoriske punkter i alkoholpolitiktkjelisten valgt af indsatsgymnasier (n=9) i projektperioden

	Politikpunkt	Antal gymnasier
Tilgængelighed	Studieture er alkoholfri	5
	Gymnasiet udskænker ikke alkohol til elever under 16 år	2
Alternativer	Gymnasiet afholder flere sociale arrangementer uden end med alkoholudskænkning.	5
	Der er let tilgængelig og gratis vand til fester, caféer og barer på skolen.	7
	Der er mulighed for alternative aktiviteter (ud over dans og bar) til fester som f.eks. spil, bordfodbold m.v.	7
	Der er alkoholfri alternativer til de arrangementer, hvor der serveres alkohol (evt. nogle som af udseende ligner de alkoholiske drikke som sælges, f.eks. alkoholfri øl).	4
	Der er mulighed for at købe mad/snacks til arrangementer, hvor der udskænkes alkohol.	2

Telefonspørgeskemasvar om ændringer i alkoholpolitikken

Halvdelen af indsatsgymnasierne angav, at de havde foretaget ændringer i deres alkoholpolitik i skoleåret 2019/2020, mens de resterende angav, at de ikke havde foretaget ændringer i alkoholpolitikken. Flere af indsatsgymnasierne angav, at årsagen til, de ikke havde foretaget ændringer i alkoholpolitikken i forbindelse med deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv*, var, at de oplevede, at deres eksisterende politik var dækkende for kravene i indsatsen.

Erfaringer med at ændre alkoholpolitikken

Fem af indsatsgymnasierne var med i forskellige fælles alkoholkodeks og havde ensrettet deres alkoholpolitik med andre lokale uddannelsesinstitutioner inden deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv*. Disse kodekser er opstået indenfor de sidste tre-fire år som en reaktion på det høje alkoholforbrug blandt unge og ud fra et ønske blandt gymnasieledelserne om ikke at stå alene med en stram alkoholpolitik, som kunne resultere i en skævvridning af konkurrencen om eleverne i lokalområdet. Dermed havde disse gymnasier for relativt nyligt set deres alkoholpolitik igennem og indført eventuelle ændringer for at ensrette med kodekset. Ingen af disse kodekser opfyldte alle punkter på alkoholpolitikktjeklisten, så gymnasierne havde mulighed for at ændre deres politik i forbindelse med indsatsen. Alkoholpolitikktjeklisten var en anledning til at få kigget på og redigeret i alkoholpolitikken på den anden halvdel af gymnasierne, der deltog i indsatsen. Som en koordinator fra et gymnasium, der ikke tidligere havde en udførlig selvstændig alkoholpolitik fortæller:

”Det gav noget, at vi fik det op, og at vi fik snakket om det igen. Der kunne man se, at der var nogle ting i dem [alkohol- og rusmiddelpolitikkerne], som simpelthen hørte en anden tid til, og det blev der så luget ud i”. (Koordinator, Gymnasium H)

Flere af koordinatorene på indsatsgymnasierne nævnte, at de efter deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv* havde stoppet salg af alkoholiske drikke med en alkoholprocent over 5% til festerne. Derudover nævnte nogle af koordinatorene, at de havde indført alkoholfri studieture, øget kontrollen ved at sende elever hjem, som mødte synligt beruset op til fest, var begyndt at reklamere mere for ikke-alkoholiske drikkevarer eller havde sikret, at eleverne let kunne få gratis vand til festerne. Nogle punkter i tjeklisten gav anledning til særlig diskussion, og i det efterfølgende vil vi præsentere nogle af de punkter, som koordinatorene i de afsluttende interviewes udtrykte flest udfordringer med at leve op til.

Gymnasierne sælger stærkere alkohol til nogle arrangementer

Det blev tydeligt i de indledende samtaler med gymnasierne, hvor indsatsen og alkoholpolitikktjeklisten blev præsenteret for ledelsen, at ikke alle gymnasier håndhævede deres alkoholpolitikker. Selvom nogle ting var nedskrevet i politikken, kunne praksis godt være en anden. Dette gjaldt især regler om, hvor stærk alkohol, der måtte serveres til festerne på gymnasiet, hvor flere gymnasier forud for indsatsen havde gradbøjet reglen og serveret stærkere alkohol, f.eks. i forbindelse med gallafester eller studentermiddage. Efter indsatsen fortalte nogle koordinatore, at disse undtagelser stadig gjaldt, mens andre var blevet mere opmærksomme på ikke at servere stærkere alkohol. For eksempel beskrev en koordinator, at de valgte at sælge dyre og gode vine i forbindelse med gallafesten, ud fra en teori om, at prisen kunne medvirke til at sænke indtaget af alkohol til festen. Gymnasiernes oplevelse af, at eleverne er meget prisfølsomme, bekræftes i interviews med eleverne (se kapital 6).

Alkoholfri studieture var en udfordring

Alkoholfri studieture var ikke et obligatorisk punkt i alkoholpolitiklisten, da nogle gymnasieleddere indledningsvis oplevede, at det var udfordrende at implementere. På studieturene er det lærernes opgave at håndhæve reglerne, hvilket en del lærere oplever som en udfordring. En koordinator fortæller om udfordringerne:

”Vi vil jo heller ikke kræve af vores kollegaer, at de skal sidde og være nattevagter samtidig med, at de skal kunne gennemføre et dagsprogram. Det duer ikke.” (Koordinator, Gymnasium H).

Lærerne kan opleve, at det ligger ud over deres opgaver, eller at de gerne vil undgå konflikt med deres elever. På en del gymnasier betyder lærernes modvilje mod at håndhæve regler om alkoholfri studieture, at lærerne og eleverne forud for studieturen laver en forventningsafstemning i forhold til, hvor meget eleverne må drikke. Enkelte gymnasier har god erfaring med at indføre et fast hjemkomsttidspunkt til hotellet i stedet for et klart alkoholforbud på studieture, da det kan være lettere at håndhæve end at tjekke, om eleverne har drukket. Et fast hjemkomsttidspunkt kan sikre, at eleverne ikke kan nå at være ude sent og drikke sig fulde og derfor er mere veloplagte dagen efter. På gymnasier, der har indført alkoholfri studieture, er det de fleste koordinators opfattelse at lærerne generelt er meget glade for beslutningen:

”Når man er et sted, hvor man overnatter sammen med elever, så er det rart at der ikke er alkohol. Altså det er et kæmpe ansvar, man står med som lærer, og det er rigtigt ubehageligt, og det er lige meget, hvor man er henne. Og stå med 30 stive teenagere, man ikke ved hvad man finder på ikke, det er der ingen, der savner, det er helt stensikkert [Griner].” (Koordinator, Gymnasium I)

Flere koordinators nævner, at lærerne, efter at studieturene er blevet alkoholfri, oplever en lettelse over ikke at skulle have ansvaret for en gruppe elever, som har drukket. Lærerne udtrykker også en glæde over, at fagligheden er blevet højere på turene, når eleverne ikke møder op med tømmermænd, og at alkoholfri studieture dermed støtter op om deres primære opgave, som er at danne og uddanne eleverne.

Ikke at udskænke alkohol til elever under 16 år er en udfordring

Ifølge gældende lovgivning må unge under 16 år ikke købe alkohol i supermarkeder, og unge under 18 år må ikke få serveret alkohol på restauranter og barer. Gymnasiefester er undtaget fra disse aldersgrænser, da gymnasiefester juridisk anses som private fester, hvor man selv må afgøre, hvem man sælger alkohol til. I alkoholpolitiklisten blev gymnasierne opfordret til at følge den lovgivning, som i øvrigt gælder for salg af alkohol, og ikke udskænke alkohol til elever under 16 år. To gymnasier angav, at de ville opfylde dette ikke-obligatoriske punkt. De fleste gymnasier ønskede ikke at indføre denne regel, da de fandt den udfordrende at implementere i praksis, eller fordi de ikke ønskede at skille de yngre elever ud fra resten af fællesskabet. Et gymnasium havde

god erfaring med at anvende GymBetaling¹, hvor man kan udstede armbånd med QR-koder og derved give elever, der er under 16 år, et særligt armbånd, som viser barpersonalet, at eleven ikke kan købe alkohol. Armbåndene sikrer også, at ubudne gæster ikke kan komme ind til festen, og at der er styr på, hvilke elever der deltager til gymnasiefesten.

Formidling af alkoholpolitikken

Implementering af formidling af alkoholpolitikken

Formidling af politikken

Det var et krav til indsatsgymnasierne, at de skulle præsentere gymnasiets alkoholpolitik til forældrene på et forældremøde i starten af skoleåret, og at politikken ligeledes blev præsenteret for de nye 1.g-elever. Alle koordinatorene på indsatsgymnasier angav i spørgeskemaet, at gymnasiets alkoholpolitik var blevet formidlet på et forældremøde i starten af skoleåret, og koordinatorene på 4 gymnasier angav yderligere, at forældrene var blevet informeret skriftligt. Koordinatorene på 7 indsatsgymnasier angav, at alle skolens elever var blevet informeret som gymnasiets alkoholpolitik i skoleåret 2019/2020, mens ét gymnasium angav at alle 1.g-elever var blevet informeret.

Yderligere var et obligatorisk punkt på tjeklisten, at alkoholpolitikken skulle fremgå af gymnasiets hjemmeside. Vi downloadede alkoholpolitikker på de otte indsatsgymnasiers (testgymnasiet indgik ikke i denne undersøgelse) hjemmeside før og efter indsatsperioden. Tre af de otte indsatsgymnasier havde opdateret alkoholpolitikken på deres hjemmeside, og for to af gymnasierne var det udelukkende datoen, der var opdateret. Ingen af gymnasiernes alkoholpolitikker indeholdt alle de punkter, de havde afkrydset fra tjeklisten. Særligt punkterne om ikke at servere alkohol stærkere end 5% og max at afholde fem arrangementer, hvor alkohol blev serveret, manglede eller blev gradbøjet til f.eks. at salg af bordvin (stærkere end 5%) fortsat var tilladt til visse arrangementer. Det kan derfor være at ikke alle indsatsgymnasierne havde opdateret deres skrevne alkoholpolitik på hjemmesiden.

På trods af indsatsens fokus på, at gymnasierne formidler alkoholpolitikken til eleverne, viste vores interview med 1.g-eleverne, at der var stor variation i elevernes kendskab til, om gymnasiet havde en alkoholpolitik både mellem gymnasierne og indenfor gymnasierne, herunder hvor godt de kendte gymnasiets regler for alkohol. På ét gymnasium var det tydeligt, at alle 1.g-elever var blevet præsenteret for politikken af rektor, og at de vidste, at gymnasiet havde en alkoholpolitik. Én elev, på et andet gymnasium, fortalte, at hun havde modtaget gymnasiets alkoholpolitik inden skolestart i e-boks og havde læst den igennem, mens elever på de fleste gymnasier ikke havde et klart billede af hvad gymnasiets alkoholpolitik var. Nogle kunne huske at være blevet præsenteret for reglerne, men kunne ikke huske indholdet i detaljer, mens andre ikke kunne huske at være blevet præsenteret for reglerne. Ofte kendte 1.g-eleverne regler om, at man ikke må drikke i skoletiden, og at man ikke kan komme ind til fester, hvis man er for fuld samt at man ikke må tage alkohol med

¹ <https://www.gymbetaling.dk/OmGymbet.aspx>

ind til fester på gymnasiet. Dette billede genfindes i nationale tal fra *UNG19*, hvor der var stor variation i hvorvidt STX-eleverne angav at kende skolens alkoholpolitik (se tabel 6).

UNG19

Tabel 6 viser nationale tal for andelen af STX-elever, der kender gymnasiets alkoholpolitik. I alt angiver mindre end halvdelen af eleverne, at de ved, at deres skole har en alkoholpolitik og at de kender indholdet af den. Knap en tredjedel af eleverne oplyser, at de ved, at deres skole har en alkoholpolitik, men at de ikke kender indholdet og ligeledes ved knap en tredjedel ikke, om deres skole har en alkoholpolitik.

Tabel 6: Elevernes viden om gymnasiets alkoholpolitik

Ved du, om din skole har en alkoholpolitik?	Total (n=19.584)
Ja det har min skole, og jeg kender indholdet af den	41%
Ja det har min skole, men jeg kender ikke indholdet af den	29%
Jeg ved ikke, om min skole har en alkoholpolitik	29%
Nej, det har min skole ikke	1%

Ingen modstand fra 1.g-eleverne mod ændringer i alkoholpolitikken i forbindelse med indsatsen

Alle koordinatører, som svarede, at de havde foretaget ændringer i deres alkoholpolitik i forbindelse med *Gymnasier Fuld af liv*, angav, at det ikke havde ført til modstand blandt elever, personale eller forældre.

Dette stemte godt overens med de interviews der blev foretaget blandt eleverne. Blandt de 1.g-elever, som vi har interviewet, var langt hovedparten ligeledes tilfredse med gymnasiets regler for alkohol og accepterede reglerne, som de var, uanset om de var restriktive eller lempelige. Særligt 1.g-eleverne har ikke oplevet, hvordan tingene har været tidligere og har derfor ikke nødvendigvis en forestilling om at tingene kunne være anderledes. En anden mulig årsag til at ingen af koordinatørerne, som angiver at have redigeret deres alkoholpolitik, har mødt modstand, kan være at ændringer ikke har kunnet mærkes blandt eleverne. Indsatsgymnasier, der før indsatsen har foretaget ændringer og indført restriktioner, har tidligere oplevet modstand fra elever og forældre (se næste afsnit). Derimod oplever 1.g-eleverne på en del gymnasier alkoholpolitikken som gymnasieleddens måde at beskytte eleverne til festerne og festudvalget. For eksempel fortæller en 1.g-elev som er medlem af festudvalget: *"det var jo skolens regler det der med, at man må ikke møde op fuld. Jeg tror meget, at det var for at passe på os som festudvalg."* (1.g-elev. Gymnasium G)

Eleverne oplever, at reglerne er til for, at de ikke skal blive for fulde og risikere at komme galt afsted, og at festudvalget ikke skal stå i en situation, hvor de skal håndtere meget fulde elever til festerne.

Modstand mod ændringer i alkoholpolitikken forsvinder efter ca. 3 år

Nogle af de gymnasier, som allerede inden indsatsen havde foretaget ændringer i alkoholpolitikken og indført nye restriktioner, oplevede dengang stor modstand fra elever og forældre, og sågar bedsteforældre. En koordinator fortæller følgende om reaktionerne, da gymnasiet indførte alkoholfri studieture:

”Eleverne kæmpede jo voldsomt imod og syntes det var dybt uretfærdigt, og hvordan kunne man gøre det, og det var en vigtig del af en studietur. Og vi havde sågar forældre og bedsteforældre, der skrev til os og sagde at ’Jamen det er jo en vigtig del af en studietur, at man får lov til at gå i byen og sådan noget, så hvordan kan I tillade jer at gøre det’”. (Koordinator, Gymnasium A)

Ofte er eleverne ikke nødvendigvis modstander af restriktionen, men føler sig snydt over, at de tidligere årgange har haft andre regler. Eksempelvis fortæller en guide om skuffelsen ved at studieturene blev gjort alkoholfri:

”Man havde hørt alle de vilde historier, og det var ikke nødvendigvis det at drikke, men de historier der kommer med det: ’Ej vi tog bare hjem kl. 4 til hotellet og vi skulle op kl. 7 og vandre’, det lyder sjovt. Man kan godt forstå, at det måske ikke er så fedt, når man er i gang med det, men det er en sjov historie at komme med og en fed oplevelse at have med i bagagen og et godt minde fra studieturen.” (Introguide, Gymnasium G)

Flere af de koordinators, der igennem længere tid har arbejdet med gymnasiets alkoholpolitik fortæller, at modstanden fra eleverne typisk ophører efter 3 år. Efter ca. 3 år har gymnasiet været igennem en generation af elever, således at ingen elever på gymnasiet har oplevet at tingene var anderledes. En koordinator fortæller:

”Jamen, man skal ikke være bange for at tage nogle tæv. [...] Vi har jo en 3-årscyklus, så det der med at skabe traditioner sker jo relativt hurtigt, og det kan man jo bruge til en fordel, fordi det der med at vi plejer, det bliver til rigtig hurtigt ændret blandt eleverne, og det betyder, at vi kan hurtigt skabe nogle nye vaner.” (Koordinator, Gymnasium F)

Ifølge koordinatoren kan erfaringen med, at den kollektive hukommelse på et gymnasium er 3 år, bruges som en fordel, hvis man ønsker at ændre praksis på et område. Koordinatorernes opfattelse af, at modstanden mod ændringerne forsvinder efter 3 år, kommer også til udtryk i et interview med en elev, fra et gymnasium, som nogle år tidligere indførte alkoholfri studieture med stor elevmodstand:

”Jeg synes altså, det er en god alkoholpolitik, det der med på ture, at man ligesom ikke må drikke. Jeg kender andre gymnasier, som har nogen introture, at det ligesom er oplagt at man skal drikke og det har der bare aldrig været på vores introture og heller ikke på vores studieture i 3.g og sådan noget. Så jeg synes, det er en god alkoholpolitik.” (Introguide, Gymnasium A)

Citatet eksemplificerer, hvordan eleverne typisk accepterer de regler, de bliver mødt med, når de starter på gymnasiet og antager, at det altid har været sådan.

Alkoholpolitikken er et konkurrenceparameter

Under besøg på gymnasierne, og af interviews med koordinatorene, fremgik det, at nogle gymnasier har frygtet, at en mere restriktiv alkoholpolitik skulle føre til, at nye elever ville fravælge gymnasiet, og være en ulempe i konkurrencen om nye elever med nabogymnasierne. Flere personer fra ledelsen gav udtryk for, at fester er et vigtigt konkurrenceparameter, hvorfor de var tilbageholdende med at indføre for restriktive regler for alkohol på gymnasiet, da det kunne betyde nedgang i elevsøgning og i sidste ende gøre kollegaer arbejdsløse. Som en koordinator udtrykte det i forbindelse med en uformel snak under en observation: *"Jeg vil jo nødigt skære den gren af, jeg selv sidder på"* (Koordinator, Gymnasium H). For langt de fleste gymnasier var dette primært en frygt de havde indledningsvis, men som de ikke længere bekymrede sig om efter indsatsen:

"Den der frygt, som vi havde der, den tror jeg faktisk ikke eksisterer. [...] Vi har jo prøvet at kæmpe for det, og jeg ved ikke, om det har betydet noget for vores ry og rygte. Men vi har jo for eksempel i år haft enormt gode søgetal [...], vi havde den største søgning, vi nogensinde har haft. Så på den måde har det i hvert fald ikke betydet noget negativt for os". (Koordinator, Gymnasium A)

Derimod oplever en del gymnasier nu, efter de har indført strammere alkoholpolitikker, at dette også er en mulighed for at markedsføre gymnasiet som et gymnasium, der tager ansvar og drager omsorg for eleverne, og at denne omsorg, måske særligt i forhold til forældrene, kan vendes til en positiv markedsføringsstrategi. Som en koordinator fortæller:

"Det der med ansøgninger, der har vi faktisk haft en overvejelse i retning af, at måske er det det, der gør, at man som forældre tænker: 'Okay, der er faktisk nogle, der gerne vil gøre noget her'. Vi vil sådan set gerne brande os på, at vi er et sted, hvor vi tager os af eleverne og drager omsorg for dem [...]. Vi tror sådan set på, at det er en bedre markedsføringsstrategi end at der bare bliver givet los." (Koordinator, Gymnasium H)

Blandt forældre, særligt med etnisk minoritetsbaggrund, oplever koordinatorene at alkoholpolitikken og regler om, at der ikke må drikkes alkohol på studie- og introture, er med til at skabe tryghed hos forældrene:

"Igen falder jeg tilbage til etnisk minoritetsunge. Flere har fået lov at tage med på hyttetur[introtur] fordi, at vi har garanteret, at det er en alkoholfri tur. Lille detalje, men altså det gør bare, at der er rigtig mange unge piger, der har været med i år, og som regel plejer de ikke at må tage med, fordi forældrene er nervøse for, hvad der foregår på sådan en overnatning i skoven." (Koordinator, Gymnasium C)

Opsummering af erfaringerne med at arbejde med alkoholpolitik tjeklisten

- En klar alkoholpolitik, som både bliver formidlet til eleverne og håndhævet, kan være et vigtigt redskab til at reducere alkoholforbruget blandt gymnasieelever. *Gymnasier Fuld af liv* indeholder en alkoholpolitik tjekliste med punkter til, hvad indsatsgymnasiernes alkoholpolitikker skulle indeholde. Listen består af obligatoriske og frivillige punkter og bygger på evidens fra nationale alkoholpolitikker og eksisterende fællespolitikker (kodeks), som rektorer har oplevet positive erfaringer med.
- Arbejdet med alkoholpolitik tjeklisten førte ikke til ændringer i halvdelen af indsatsgymnasiernes alkoholpolitikker, da de oplevede, at de allerede levede op til punkterne. Den anden halvdel oplevede, at tjeklisten var en god anledning til at gennemgå deres politik igen og udrydde formuleringer, som de mente var forældede eller indføre nye initiativer.
- Nogle af de frivillige punkter i alkoholpolitik tjeklisten var udfordrende for gymnasierne at implementere f.eks. alkoholfri studieture, hvor nogle gymnasier havde god erfaring med at sætte et fast hjemkomsttidspunkt frem for krav om alkoholforbud, da det var nemmere at håndhæve end at tjekke, om eleverne havde drukket. En anden udfordring var ikke at skænke alkohol til elever under 16 år. Et gymnasium havde god erfaring med at anvende GymBetaling, hvor man kan udstede armbånd med QR-koder og derved give elever, der er under 16 år, et særligt armbånd, som viser barpersonalet, at eleven ikke kan købe alkohol.
- I forbindelse med *Gymnasier Fuld af liv* oplevede gymnasierne ikke modstand mod gymnasiets alkoholpolitik fra lærere, elever eller forældre. De 1.g-elever, vi interviewede, var overordnede tilfredse med deres gymnasiums politik og oplevede, at det var gymnasiets måde at sikre tryghed for dem som elever. Koordinatorer på gymnasier, der tidligere har indført restriktioner for alkohol, beskriver, at de tidligere har oplevet modstand, men at modstanden typisk forsvinder efter ca. 3 år, når man har været igennem en gymnasiegeneration. At den kollektive hukommelse på et gymnasium kun er ca. 3 år, er en fordel, hvis man ønsker at ændre alkoholkulturen og bryde med de gældende traditioner.
- Koordinatorerne udtrykte indledningsvis en bekymring for om en restriktiv alkoholpolitik kunne sætte dem dårligt i konkurrencen med nabogymnasier om elevoptag. Undervejs i arbejdet med at indføre mere restriktive alkoholpolitikker oplevede flere koordinators, at dette omvendt kunne vendes til en positiv markedsføringsstrategi, da de kunne signalere til forældre til kommende elever, at de gerne ville sikre trygge rammer for deres elever.
- Du kan finde alkoholpolitik tjeklisten og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

Kom nu!

Bare én...

---

43 % af danske gymnasieelever har på et tidspunkt følt sig presset til at drikke mere alkohol, end de havde lyst til*

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019 og angav, at de sjældent, nogle gange, ofte, næsten altid eller altid har følt sig presset til at drikke mere alkohol, end de havde lyst til.

Drik mindre – oplev mere

www.gymnasierfuldafliv.dk

4. Introforløb

Introforløbet i forbindelse med gymnasiestart er ofte tidspunktet, hvor skoleliv og alkohol mødes for første gang, og omkring halvdelen af 15-25-årige (55%), der går på en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse, havde en forventning om, at deres forbrug ville stige, da de gik ud af 9./10. klasse og startede på en ungdomsuddannelse (34). Alkoholen spiller en afgørende rolle i traditioner og fortællinger om gymnasiernes introforløb, som gør det svært og socialt risikabelt for de unge at vælge de høje promiller fra i overgangen fra grundskolen til det nye gymnasieliv (35). Der er således et potentiale for at reducere de unges alkoholforbrug ved at sætte fokus på overgangen fra folkeskolen til gymnasiet og her skabe aktiviteter, hvor alkohol ikke er på dagsordenen. I denne overgang kan introforløbet have afgørende betydning, og derfor indeholder *Gymnasier Fuld af liv* en komponent med fokus på netop dette. I det følgende vil et typisk introforløb forud for indsatsen blive beskrevet, efterfulgt af en kort beskrivelse af introguideuddannelsen. Senere i kapitlet vil gymnasiernes erfaringer med introguideuddannelsen og introforløbet generelt blive gennemgået.

Et typisk introforløb kort fortalt

Gennem vores observationer og interviews blev det klart at der på mange gymnasier er en gruppe af 2.g og 3.g'ere, som står for at byde de nye 1.g'ere velkommen til gymnasiet. Disse elever vil i det følgende blive refereret til som introguider. Introguidernes rolle i introforløbet varierer meget på gymnasierne, både hvad angår deres ansvar i introforløbet, hvor frie rammer de har og hvordan de sættes ind i opgaven. For eksempel var der et af indsatsgymnasierne, som forud for *Gymnasier Fuld af liv* underviste introguiderne i eget kropssprog og fremtræden samt hvilken information de nye 1.g-elever skulle have, mens andre gymnasier ikke havde tradition for at give introguiderne en formel introduktion. Introguiderne vil typisk stå for at arrangere ryste-sammen-lege og navnelege, et orienteringsløb på skolen etc. På flere gymnasier er der desuden tradition for, at introguiderne arrangerer forskellige typer af aktiviteter i forlængelse af det officielle program, hvor eleverne f.eks. mødes på et nærtliggende offentligt areal for at drikke og hygge sig samt spille drukkspil. Det er typisk introguiderne, som introducerer de nye elever til gymnasiets drukkultur.

Hvem er introguider?

Generelt var motivationen for, at eleverne meldte sig som introguider, at de godt kunne lide at møde nye mennesker og gerne ville bidrage til et bedre fællesskab på gymnasiet. På mange gymnasier er det eftertragtet at blive introguide, og flere gymnasier har gode erfaringer med at gøre en del ud af udvælgelsen af introguider. På den måde forsøger ledelse og lærere at udvælge elever til rollen som introguide, som de tror på kan repræsentere gymnasiet og tager opgaven seriøst, og som de stoler på ikke opfordrer til druk, grænseoverskridende ritualer eller lignende. En koordinator sagde f.eks.: ”Vi gør meget ud af i rekrutteringsprocessen at finde nogle, hvor vi tænker, at det er nogen, der også kan formidle de værdier, vi gerne vil kendes for.” (Koordinator, Gymnasium H). Denne udvælgelsesproces kan desuden have betydning for elevernes egen opfattelse af deres rolle. En

introguide fortæller f.eks.: ”Man føler sig sådan lidt som et forbillede for skolen, for de nye elever der kommer” (Introguide, Gymnasie H). Introguiderne på indsatsgymnasierne var en forholdsvis heterogen gruppe af unge og således ikke nødvendigvis nogle, der drikker meget alkohol, eller fester ofte. Dog er der, i de interviews vi har gennemført, overordnet en tendens til, at dem, som melder sig til og bliver udvalgt som introguider er meget engagerede elever, som ofte er med i flere elevudvalg.

Introguideuddannelsen

Formålet med introguideuddannelsen er at skabe en bevidsthed hos introguiderne om deres rolle som rollemodeller, give dem viden om drikkepres og andre unges holdninger til alkohol samt give dem inspiration og vejledning til at arrangere et introprogram med mindre fokus på alkohol og mere fokus på fællesskab. Forskning på området viser, at ung-til-ung kommunikation kan være en effektiv strategi til at reducere alkoholbrug blandt unge (36-38), og derfor valgte forskningsgruppen denne tilgang.

Gymnasierne blev bedt om at afsætte 1,5 time til, at skolens introguider kunne arbejde med uddannelsen inden skolestart i august 2019. Introguidekoordinatorerne fik udleveret en PowerPoint-præsentation til at guide uddannelsen samt en guide til deres ansvarsområder som introduktionskoordinator. Materialet kunne tilpasses gymnasiet og lå tilgængeligt både online på www.gymnasierfuldaktiv.dk, på en udleveret USB, og på Dropbox.

Uddannelsen består af:

- **Præsentation af indsatsen** ved introguidekoordinator, med PowerPoint-præsentation (udformet af forskningsgruppen) indeholdende bl.a. kampagnofilm om drikkepres og bekymringer blandt 1.g-elever inden gymnasiestart samt gymnasiets alkoholpolitik. Præsentationen kan tilpasses af koordinatoren.
- **Onlinequiz** med information om holdninger og forbrug af alkohol blandt unge (statistikker) og dilemmaer relateret til alkohol, som kan ligge op til debat blandt introguiderne, om hvordan de vil håndtere lignende problematikker i introforløbet.
- **Materialer til introforløb** som inspiration til, hvordan introguiderne kan lave et spændende introforløb, hvor alle føler sig velkomne. Herunder et idékatalog til introlege, et dilemmakortspil samt skabeloner til henholdsvis introprogram og velkomstbrev til de nye 1.g-elever.
- **Certifikat.** Introguiderne kan få et individuelt certifikat på, at de har gennemført onlineuddannelsen og dermed er med til at skabe en sundere alkoholkultur på deres gymnasium.

Implementering af introguideuddannelsen

Frygt for utilsigtede konsekvenser

Der var tre af indsatsgymnasierne som valgte ikke at implementere introguideuddannelsen. Ét af disse gymnasier valgte dog at anvende idékataloget. For to af gymnasierne var den primære årsag for fravalget, at de ikke oplevede alkohol som et problem i introdagene, og at de var nervøse for, at indsatskomponenten kunne skabe utilsigtet opmærksomhed på alkohol og dermed få den modsatrettede effekt, at eleverne ville drikke mere. Indsatsgymnasier, der implementerede introguideuddannelsen, oplevede ikke, at alkohol fyldte mere i introforløbet.

Vanskelig timing

Flere af koordinatorene fandt det udfordrende, at introguiderne skulle informeres om indsatsen forud for første skoledag, da det dermed enten skulle gøres i slutningen af skoleåret, hvor introguiderne har travlt med eksaminer, eller i slutningen af sommerferien, hvor de ikke er vant til at skulle mødes (yderligere uddybet på side 45). Dette var den primære årsag til at uddannelsen ikke blev gennemført på det tredje gymnasium. De tre gymnasier, der fravalgte introguideuddannelsen, var alle landgymnasier.

Stor variation i implementeringsgrad

Blandt de gymnasier, som implementerede introguideuddannelsen, var der også stor variation i omfanget. Et gymnasium anvendte alle materialer, men redigerede i dilemmaquizen ved at udvide svarmulighederne. På dette gymnasium oplevedes indsatsen som for omfattende, og blandt andet derfor valgte de ikke at gennemføre fest- og caféudvalgsuddannelsen. Et gymnasium anvendte alene dilemmaquizen og afviklede den individuelt, hvorved diskussionselementet udgik. Et gymnasium afholdt introguideuddannelsen efter skolestart, men inden deres 1.g-elevens introtur. Her fik introguiderne tilsendt idékataloget forud for sommerferien, så de kunne vælge at bruge dette i planlægningen af introdagen. Tre gymnasier anvendte hovedparten af materialet, men udelod nogle af de valgfri elementer.

Forankring

De fleste koordinatore angav at ville genbruge hele eller dele af materialet, nogle er usikre, mens ingen af de koordinatore, som har gennemført introforløbet, og som vi har snakket med, der afviser, at de vil genbruge materialet næste skoleår.

I de følgende afsnit beskrives først introguidernes og koordinatorenes forståelse af relevansen af indsatsen og erfaringerne med *Gymnasier Fuld af liv* sættes ind i introforløbet som kontekst for indsatsen. Til slut samles op på de konkrete erfaringer med introguideuddannelsen.

”Druk, det er da en del af vores fællesskab”

Igennem vores interviews med introguiderne blev det tydeligt at alkohol for mange gymnasieelever spiller en central rolle i ungdomslivet og opleves som en naturlig del af de sociale aktiviteter på gymnasiet. Som en introguide siger: *”Jeg synes da, at druk, det er da en del af vores fællesskab”* (Introguide, Gymnasie H). Når man træder ind i nye fællesskaber, stifter nye bekendtskaber – både ven-skabelige og romantiske – kan alkohol en have en betydning. Flere af de introguider og 1.g’ere vi har snakket med, beskriver at alkohol gør det nemmere at snakke med nye mennesker og giver lidt mere mod og samhørighed, end når man er ædru. Flere elever forbinder således gymnasiestarten med et stigende alkoholforbrug.

”Det spring, når du går fra folkeskole til gymnasiet, det er bare der, hvor alkoholkulturen starter, og det er ikke noget, du går stille og roligt ind til. Det rammer bare lige pludseligt.” (Introguide, Gymnasium A)

Flere introguider var skeptiske over for, hvorvidt formålet i indsatsen *Gymnasier Fuld af liv* om at reducere alkoholforbruget var realistisk at opnå, da alkohol er så indlejret en del af ungdomskultu-ren, at de ikke tænker det giver mening at forsøge at få de unge til at drikke mindre. Som en intro-guide siger: *”Når du er ung, så er det ungdomskulturen at drikke, så folk er ligesom stoppet med at gå imod og sige ’du må ikke drikke.’”* (Introguide, Gymnasium B (implementerede ikke introguideuddannelsen)). Den oplevelse af, at alkohol og det sociale hænger uløseligt sammen på gymnasiet, deler flere af koor-dinatorerne, og de er derfor tilbageholdende med at sætte for hårdt ind mod alkohol, da de frygter at det kan få en negativ betydning for fællesskabet. Desuden fortæller en koordinator om en følelse af dobbeltmoral ved at uddanne introguiderne til at ændre en kultur, som ikke kun findes i gymna-sielivet, men for mange hænger tæt sammen med dansk kultur: *”På en måde føler de [introguiderne], at det er dobbeltmoralsk, at vi [koordinatorerne] skal sidde og belære dem om alt det der, for som de siger er det jo en kultur, der er i det danske samfund, ik’”* (Koordinator, Gymnasium I). Både koordinatore og elever gav derfor udtryk for, at de syntes det var en vanskelig opgave at arbejde på at ændre en alkoholkultur, der er så indlejret både i gymnasiekulturen, ungdomskulturen og den danske kultur generelt.

Tilfredshed med traditioner i introforløbet blandt eleverne

Gymnasiernes egne traditioner i introforløbet har haft betydning for, hvordan indsatsen er blevet tilpasset til de enkelte gymnasier. Traditioner kan således ses som en del af den kontekst, hvori indsatsen skulle indgå. Generelt var de elever, vi interviewede (både introguider og 1.g-elever) ret tilfredse med den rolle, alkohol havde i introforløbet, uanset om alkohol indgik i mange aktiviteter, eller stort set ikke var til stede i introduktionen til gymnasiet. På de gymnasier, hvor der er tradition for at mødes uden for gymnasiets matrikel efter skoletid for at drikke sammen, ønskede intro-guiderne at opretholde traditionen, uanfægtet af gymnasiets deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv*: *”Det ønsker vi jo også for de nye 1.g’ere, der kommer senere hen. At de har den mulighed.”* (Introguide, Gymnasium B). At alkohol var en del af traditionen, blev på disse gymnasier opfattet som en selvfølgelighed blandt introguiderne, da det også var sådan, da de selv startede i gymnasiet. På disse gymnasier havde introguiderne desuden en oplevelse af, at 1.g’erne havde en forventning om, at

traditionen skulle videreføres, og at de havde hørt om traditionerne inden gymnasiestart. På de gymnasier, som kun havde introtraditioner, som foregik i skoletiden, og som dermed var alkoholfri, satte introguiderne ikke spørgsmålstegn ved dette, men videreførte de eksisterende traditioner. Som en introguide beskriver: *”Jeg tror altid, det er sådan, at der ikke er alkohol de første par uger. Og selv i starten af introfesten og introturen, er der ikke noget.”* (Introguide, Gymnasium C). Her oplevede introguiderne heller ikke, at de nye 1.g’ere havde en forventning om, at alkohol indgik i aktiviteter under introforløbet. En 1.g-elev fra samme gymnasium beskriver også, at det var rart at lære éns nye klassekammerater at kende ædru først: *”Man lærte hinanden at kende på det basale niveau, og så når man er ude og drikke, så lærte man hinanden at kende på et dybere niveau...så det var meget dejligt lige at lære hinanden at kende på det basale niveau, før man kom videre”* (1.g’er, Gymnasium C). Ifølge introguiderne på disse gymnasier var den alkoholfri introguide ikke et resultat af indsatsen, men en naturlig videreførelse af de eksisterende traditioner:

”Det sker naturligt [at alkohol ikke indgår]. Det gjorde det også sidste år, ligesom det nok også vil gøre næste år. Så det er et af de punkter, hvor Fuld af liv måske er lidt åndssvagt, fordi det rammer et tidspunkt, som alligevel ikke har alkohol involveret for alvor. Alkoholen kommer først rigtig til syne til fester eller et kvart år inde eller et halvt år inde i forløbet i stedet for lige i begyndelsen.” (Introguide, Gymnasium C)

Ledelsen på gymnasierne bidrager flere steder til at reproducere traditionerne, da en introguide f.eks. beskriver, at deres introduktion/oplæring som introguider basalt set bestod i at gøre det samme for de nye 1.g’er, som deres introguider i sin tid havde gjort for dem, da de startede.

Alkoholfri introture er en udfordring nogle steder og naturligt andre steder

Selvom det i indsatsen ikke var tilladt at drikke alkohol på introturene på indsatsgymnasierne, var det alligevel ikke ualmindelig at det fandt sted.

Vidste du, at...

33% af danske 1.g’ere er enige eller meget enige i at ingen elever drikker alkohol på introture

Tallene bygger på besvarelser fra STX 1g-elever (n=7036), der deltog i UNG19

På et af de indsatsgymnasier, hvor det ikke er tilladt at drikke alkohol på introturen, fortæller en 1.g-elev om sin oplevelse således:

”Altså, man måtte ikke drikke på turen, men alle klasserne, de gjorde det alligevel, og man så også på de her klasse-instagrams, at folk lagde det op, så man følte også lidt det her pres: ’Okay, hvis vores klasse ikke drikker, så bliver vi bare en nederen klasse, der ikke kan finde ud af at feste’.” (1.g’er, Gymnasium I).

På et andet gymnasium, hvor alkohol heller ikke er tilladt på introturen, fortæller en 1.g’er modsat om sin tur, at det følte ret naturligt, at alkohol ikke var en del af oplevelsen: *”Turen fungerede mega godt. Det var slet ikke fordi, at man overvejede, at den ville have været bedre med alkohol.”* (1.g’er,

Gymnasium G). Således påvirkes 1.g-elevernes indtag af alkohol i gymnasiestarten både af gymnasiets traditioner og af de forventninger eleverne har til hinanden indbyrdes. En generel erfaring fra de gymnasier, som har arbejdet med at nedsætte elevernes alkoholforbrug igennem længere tid, er, at de oplever modstand i starten, men at hukommelsen på gymnasiets er relativt kort og at nye traditioner hurtigt etableres (se kapitel 3). Dette indikerer, at traditioner kan ændres, og at modstanden aftager med tiden.

Alkohol som en del af det uofficielle introforløb

Alkohol indgår på mange gymnasier i den uofficielle del af introforløbet. Nogle steder mødes introguiderne med 1.g-eleverne i løbet af sommerferien, hvor de arrangerer uformelle sammenkomster og fester. Andre steder bliver de nye 1.g-elever introduceret til alkoholkulturen i forlængelse af første skoledag. Eleverne mødes typisk på et offentligt areal udendørs uden for gymnasiets matrikel umiddelbart efter skoletid. Selvom introguiderne understregede, at formålet er, at 1.g-eleverne får mulighed for at snakke med hinanden under mere uformelle rammer, og møde elever fra 2.g og 3.g, fylder alkohol meget i deres beskrivelse af aktiviteterne. Da en introguide f.eks. blev spurgt om, hvad de lavede med de nye 1.g-elever, da de mødtes efter første skoledag: *”Drikker selvfølgelig fordi det er ungdomskulturen” (Introguide, Gymnasium B)*. Flere koordinatore fortæller, at det er vanskeligt at håndtere de traditioner og drukfællesskaber, som eleverne etablerer uden for skoletid og uden for gymnasiets matrikel, selvom de er bekendte med, hvad der foregår, og det foregår i direkte forlængelse af skoletiden. Et gymnasium valgte at tage ansvar for de traditioner, der lå uden for skolens område og snakkede med introguiderne om aktiviteterne og lavede en struktureret plan for hvilke elever, der har ansvaret for at rydde op efter aktiviteterne. Her fortæller koordinatoren:

”Det sådan lidt en ting, som vi har et lidt ambivalent forhold til. For det første så synes vi det er enormt svært at styre, når det både er uden for skoletiden og uden for skolens område. Men vi ved jo godt at alle de ting, der foregår, uanset om det måske ikke kun er vores elever, men en masse andre mennesker også, så falder det tilbage på os.” (Koordinator, Gymnasium A)

På flere gymnasier mener ledelsen ikke, at de har et ansvar for eller kan påvirke de aktiviteter som foregår uden for skoletiden og gymnasiets matrikel. En rektor på et af indsatsgymnasierne håndterede således problematikken ved at informere forældrene om, at arrangementer uden for skoletid i introdagene *ikke* er gymnasiets ansvar. Det er en del af *Gymnasier Fuld af livs* rationale, at de initiativer, gymnasiet søsætter inden for deres matrikel, kan være med til at påvirke den måde eleverne er sammen på, også uden for gymnasiet. En introguide fortæller netop, at hun tror at den opmærksomhed de har fået på alkohol i uddannelsen, kan komme til at smitte af på den måde de er sammen på, også uden for gymnasiets rammer:

”Jeg tror, at det smitter af, så når der kommer mindre fokus på det i skolen, så kommer der også mindre fokus på det uden for skolen. Det er tit, at vi tager ned i byen sammen som klasse, og så kan det godt være alkoholcentreret, hvor det kan være, at det bliver mere sådan, at vi tager ned på en café, hvor nogle kan drikke øl, og nogle kan drikke sodavand. Jeg tror, det kommer til at smitte lidt af på andre aspekter.” (Introguide, Gymnasium H)

Uddannelsen har givet introguiderne øget opmærksomhed på drikkepres

Der er flere eksempler, som tyder på, at introguideuddannelsen bidrog til at skabe opmærksomhed på drikkepres. En introguide fra et af de gymnasier, som anvendte størstedelen af *Gymnasier Fuld af livs* materialer, udtrykker det således:

”Jeg tror også bare, det var en øjenåbner, at man lavede den test [onlinequizzzen se side 35], for man kom ligesom i tanke om, at man nogle gange kommer til at stå sådan ’ej kom nu, kom nu’. Du ved, der kommer sådan en stemning, hvor man er lidt oppe og køre, og så var det bare sådan ’gud det kan jo være at han eller hun faktisk ikke synes, det er det fedeste, den situation de står i’” (Introguide, Gymnasium A).

Introguiderne gav flere eksempler på, at de var opmærksomme på at inddrage de 1.g-elever som ikke drak, blandt andet ved at spille drukspil med sodavand i stedet for øl, og italesætte, at det var accepteret ikke at drikke, over for 1.g-eleverne. På det gymnasium, hvor meget lidt af *Gymnasier Fuld af liv* materialet var anvendt i introforløbet, og hvor introguiderne havde gennemført onlinequizzzen individuelt, havde det alligevel givet anledning til refleksioner omkring drikkepres. Men denne opmærksomhed er ikke nødvendigvis alene afledt af indsatsen – f.eks. fortalte en introguide fra Gymnasium B, som *ikke* implementerede introguideuddannelsen også om en opmærksomhed på at mindske drikkepres blandt 1.g-elever:

”Jeg drikker heller ikke særlig meget, så jeg gjorde meget ud af at sige, at det var okay, at man ikke drak. Men måske nogen af de tutorpar [introguider], hvor alle drikker, der er det måske lidt noget andet, for der ville de selvfølgelig selv opfordre til at drikke. Men jeg tror, at alle har givet information om, at det selvfølgelig er helt okay ikke at drikke” (Introguide, Gymnasium B)

Introguidernes egne erfaringer og holdninger til alkohol, kan således også have haft betydning for deres formidling af indsatsen. Vores interviews viste, at stort set alle de elever, vi snakkede med gerne ville skabe større fokus på inkluderende fællesskaber i introforløbet, som var en del af formålet i *Gymnasier Fuld af liv*, men at de manglede konkrete handleanvisninger til hvordan de kunne føre denne viden videre og efterspurgte mere praktiske løsninger til hvordan de kunne skabe inkluderende fællesskaber. Fordi alkohol er en så selvfølgelig del af det sociale liv på gymnasierne, oplevede nogle introguider det også som en udfordring at skulle komme på aktiviteter med mindre fokus på alkohol. For eksempel sagde en introguide under uddannelsen:

”Vi er unge mennesker: Det er svært at finde på ting uden alkohol. Jeg synes jo ikke at alkohol er et problem, så det er svært for mig” (Introguide, Gymnasium G).

Der manglede altså i introuddannelsen nogle mere tydelige anvisninger til hvad introguiderne konkret kunne gøre for at varetage den rolle, de var blevet tildelt igennem indsatsen. En del af materialet var et idékatalog med ryste-sammen- og navnelege, men dette følte introguiderne ikke var godt nok til at finde på aktiviteter uden alkohol, der kunne bruges til forfester, eller når de mødtes efter skole, som alternativ til druklege. Det var oplevelsen flere steder, at det var svært at sikre

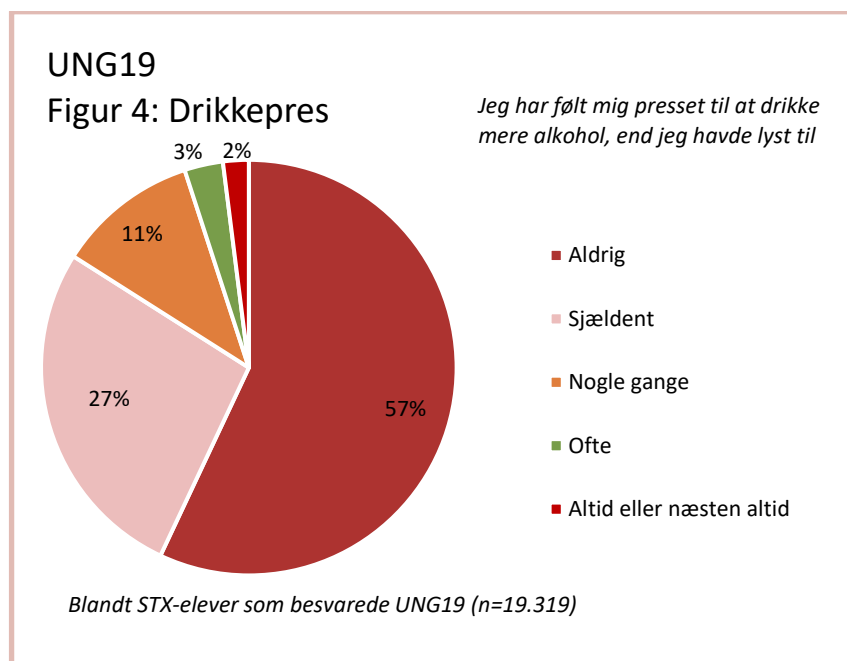
inklusion af de elever, som ikke drak, og at det kunne være vanskeligt for 1.g-eleverne at stå frem og stå ved, hvis de ikke havde lyst til at drikke. En introguide fortæller, at de på vejen til at mødes i den nærliggende park for at hygge og drikke efter skoletid spurgte, om der var nogen som ikke drak alkohol, fordi de så ville købe sodavand:

”Men det er jo også lidt svært at udstille sig selv der og sige ’jeg drikker ikke’. Så det var sådan lidt... vi vidste jo godt, hvad vi skulle gøre for at inkludere dem der ikke drak, men det var lidt svært at udføre det, tror jeg.” (Introguide, Gymnasium A).

Introguiderne oplevede det således som en udfordring at leve op til den rolle, de havde fået i indsatsen, i forhold til at skulle skabe inkluderende fællesskaber med mindre fokus på alkohol.

Drikkepresset er ofte subtilt men massivt

Igennem adskillige interviews med 1.g-eleverne og introguiderne blev det desuden tydeligt, at der var få elever, som vil beskrive det, de har været udsat for, som drikkepres, selvom de måske har drukket mere, end de havde lyst til. De fleste oplevede heller ikke, at der var et pres for at drikke på deres gymnasium. Interviewene viste, at drikkepresset ofte er langt mere subtilt end direkte pres og indlejret i gymnasiernes traditioner med en så stor selvfølgelighed, at det ikke opfattes som en pres, men snarere som en betingelse for at være med i fællesskabet. På nationalt plan angiver 57% af eleverne, at de aldrig har følt sig presset til at drikke mere end de havde lyst til, mens 16% oplevede drikkepres altid eller næsten altid, ofte eller nogle gange (figur 4). Oplevelsen af drikkepres kan derfor være undervurderet, da drikkepresset ofte er af en mere skjult eller indirekte karakter, som de unge ikke definerer, som et direkte drikkepres.

En af de introguider, vi har snakket med fra et gymnasium, med en større andel af elever som ikke drikker, fortæller, at hun selv er stoppet med at drikke, efter hun har været en del af *Gymnasier*

Fuld af liv. Indsatsen har fået hende til at reflektere over, at hun ofte har drukket, fordi hun følte, hun skulle gøre det for at passe ind i højere grad end af lyst. Hun udtrykker det således:

”Efter det forløb indså jeg, at alle de gange, jeg havde drukket, var det fordi, jeg var sammen med vennerne og følte, at det var noget, jeg var nødt til at gøre for at passe ind. Men efter det, så prøvede jeg bare ikke at drikke og se, hvordan det gik. Og det gik super fedt. Jeg kan godt lide det, jeg er blevet sundere, hvis man kan sige det, jeg træner meget mere, jeg kan følge med i timerne, jeg får bedre karakterer og bare sådan, være mig selv.” (Introguide, Gymnasium C).

Selvom det skjulte og indirekte drikkepres sandsynligvis findes på mange gymnasier, fortalte flere af de elever, vi har snakket med, at de er blevet mødt med forståelse og accept, hvis de har besluttet sig for ikke at drikke. De havde en oplevelse af at det blev respekteret og støttet, hvis de stod frem med, at de ikke havde lyst til at drikke, men at det samtidigt var vanskeligt at være med i fester og aktiviteter, hvor der blev drukket (se kapitel 6 side 58).

Behov for mere direkte arbejde med 1.g-eleverne

Flere introguider og koordinators syntes, at *Gymnasier Fuld af liv* manglede en mere direkte kommunikation til 1.g-eleverne i introforløbet, da det afgørende for drikkepres er kulturen på den nye årgang og i ens vennekreds, og at det derfor ikke er tilstrækkeligt, at man oplever en accept fra introguiderne, hvis man vælger ikke at drikke.

”Altså, det er jo dem [de andre 1.g'ere] til allersidst, der skal acceptere hende, så hun føler, at hun er okay tilpas med ikke at drikke.” (Introguide, Gymnasium C).

Der var flere introguider, som fortalte, at mange 1.g-elever, efter deres overbevisning, allerede havde erfaringer med alkohol, da de startede på gymnasiet samt en forventning om vilde fester og store mængder alkohol, og at det derfor var svært at ændre deres indstilling til alkohol. Til gengæld havde introguiderne en oplevelse af, at opmærksomheden på drikkepres og inklusion af de elever, som ikke drak, havde en positiv effekt for de elever som ikke havde så meget erfaring med alkohol. For eksempel fortæller en introguide:

”Der var også bare nogle der fra starten vidste, at de bare ville drikke, så det kan man ikke rigtig gøre noget ved. Jeg tror mest det hjalp på dem, som ikke var vant til at drikke særligt meget, det var ligesom til dem man sagde, at det var fint nok” (Introguide, Gymnasium A).

Ikke nok at informere introguiderne – hele skolen skal med

Flere introguider udtrykker, at de havde en følelse af at stå meget alene med deres viden efter introguideuddannelsen. De oplevede, at de personligt havde fået nogle nye refleksioner, men at der var behov for, at resten af eleverne på gymnasiet fik de samme informationer i forbindelse med

introforløbet. En introguide fortæller, at de til introfesten havde fået besked på, at de som introguider ikke måtte drikke, men da de øvrige 2. og 3.g'ere ankom var de meget berusede:

”Det ville være lidt det samme som at tage til en hvilket som helst holdsport og så informere den ene halvdel 'det skal I gøre' og så den anden halvdel om noget andet.” (Introguide, Gymnasium C)

Flere af introguiderne fortæller også om oplevelser, hvor de andre 2. og 3.g-elever har presset 1.g-eleverne, og at det har været vanskeligt for dem at håndtere disse situationer. Introguiderne føler et ansvar over for de nye 1.g-elever, mens de andre 2. og 3. g'ere ikke har den samme opmærksomhed på, at de nye elever ikke skal føle sig pressede til at drikke. For eksempel fortæller en introguide:

”Jeg havde flere drenge fra min klasse, der løb rundt med shotflasker og var sådan 'hallo tag et shot' og jeg gik også hen til dem og var sådan 'stop' for der var flere putter [1.g'ere] der var kommet hen til mig og var sådan 'han presser mig altså' og så var jeg sådan 'det der er ikke okay'” (Introguide, Gymnasium A).

Selvom denne introguide konfronterede den person som forsøgte at få 1.g-eleverne til at drikke shots, stoppede han ikke. Dertil kommer, at det langt fra er alle introguiderne, som føler at de kan gå imod den etablerede alkoholkultur, og på den måde gå i direkte konfrontation med andre elever. Flere udtrykker et behov for at hele gymnasiet blev informeret og fik den samme opmærksomhed på at undgå drikkepres. En introguide siger f.eks.:

”Jeg tror lidt der er behov for, at alle på skolen fik at vide, hvordan de skulle behandle de nye elever og ikke kun tutorerne [introguiderne], fordi det var meget pres at lægge på os at sørge for at alle opførte sig ordentligt over for de nye” (Introguide, Gymnasium A).

Det kan altså være svært for introguiderne at gå imod den alkoholkultur, som de jo på mange måder også selv er en del af. En koordinator beskriver denne udfordring som elevernes dobbeltrolle:

”At man gerne selv vil være en del af den der ungdomskultur, som man så også har et eller andet ansvar for og bære i en bestemt retning, ikke. Altså der er de stadig små, eller hvad skal man sige” (Koordinator, Gymnasium I).

Der er flere eksempler, som illustrerer, at det har været svært for nogle af introguiderne at håndtere dobbeltrollen, når de bliver sat under pres fra andre elever. Selvom de under introguideuddannelsen kender de rigtige svar og er søde og fornuftige, er de stadig en del af den herskende drukkultur. En koordinator fortæller, at de ud over drikkepres har arbejdet med at undgå grænseoverskridende og seksualiserende adfærd i introforløbet. Alligevel opstod der en situation, hvor nogen af introguiderne igangsatte en tøj-kæde, hvor man fik flere point, jo mere tøj man tog af. Koordinatoren fortæller om episoden i introdagene:

”Jeg går lige over og tager en kop kaffe og er væk fra et eller andet sted i 20 minutter, og når jeg kommer tilbage, amen så har man fået ekstra point hvis man har smidt trøjen, ikke? Altså det går bare så sindssygt

hurtigt, fordi der er bare understrømme af andre dagsordner. Så selvom vi har haft snakke med dem om, hvorfor vi ikke ønsker at have det [drikkepres og grænseoverskridende seksualiserende adfærd] på vores skole, og de nok også godt kan se det, jamen så er der bare enkeltpersoner, som alligevel.... Og så har de andre svært ved at sige fra over for det.” (Koordinator, Gymnasium I).

Koordinatorerne fortæller, at det sociale hierarki også har stor betydning i elevgrupperne og at grunden til denne aktivitet fik lov til at udfolde sig, nok skyldes at mange af introguiderne ”ikke vil have sagt de cool drenge imod”(Koordinator, Gymnasium I).

Introguiderne savner opbakning fra ledelsen

Nogle introguiderne syntes, det var udfordrende at skulle repræsentere *Gymnasier Fuld af liv* og gå imod den gældende norm for alkohol:

”Jeg tror bare, når man står så mange unge sammen, så er det svært lige at være den eneste, der står ud og siger ’ej jeg tror altså, de har ret, lad os lige prøve at følge det her’. Det var mere sådan noget, hvor man sad og var sådan ’ej skal vi nu det her igen, ej jeg har altså ikke tænkt mig at stå og sige, at de ikke behøver at drikke’” (Introguide, Gymnasium A)

Dette er en erfaring, som bekræftes af flere koordinatører. På et gymnasium hvor de også tidligere har arbejdet på at nedsætte alkoholforbruget blandt eleverne, fortæller en koordinator:

”Vi har faktisk tidligere for nogle år tilbage haft nogen elever, der er gået ud med nogle ting [omkring alkohol] og fået nogen tæsk af de andre elever, som de faktisk ikke havde fortjent” (Koordinator, Gymnasium I).

Der er således konkrete erfaringer med elever, som er blevet skydeskive for de andres utilfredshed, når reglerne omkring alkohol er blevet strammet. Flere introguider udtrykte et ønske om en tydeligere ansvarsfordeling mellem introguiderne og lærerne/ledelsen omkring, hvem der skulle formidle indsatsen og alkoholpolitikken videre til 1.g-eleverne. Nogle introguider havde en oplevelse af, at ledelsen havde givet dem ansvaret for at formidle alkoholpolitikken til de andre elever, og dette var en opgave, som eleverne ikke følte sig komfortable ved at påtage sig. På et gymnasium, som ikke gennemførte introguideuddannelsen, har ledelsen taget en eksplicit beslutning om, at de vil stå på mål for alkoholpolitikken og holder elevudvalgene ude af kommunikationen om dette for at undgå, at de skal stå på mål for tiltag, som ikke nødvendigvis bliver vel modtaget blandt flertallet af eleverne. En koordinator fortæller således om deres overvejelser i forbindelse med at sætte rammerne for alkoholdialog i introdagene:

”Altså det kunne godt gå hen og blive sådan noget, som vi skulle strides lidt om, hvad de [introguiderne] måtte sige, og hvad de ikke måtte sige. Der tror jeg, at vi har valgt at sige, jamen lad dem nu være lidt cool og lidt seje, når de går rundt med dem, og nogle, de ser op til, og nogle, som de sådan kan henvende sig til, og så tager vi introduktionen i forhold til alkohol.” (Koordinator, Gymnasium D).

Timing af uddannelsesforløbet er en udfordring

Nogle gymnasier var nervøse for, om introguiderne ville engagere sig i uddannelsen og overvejede hvorvidt det var mest hensigtsmæssigt at lave den før eller efter sommerferien. Flere koordinators udtrykte inden indsatsperioden desuden en bekymring for, at det ville være svært at motivere eleverne til at bruge deres fritid på at deltage i uddannelsessessionen. De steder, hvor uddannelsen har kørt, er eleverne dog mødt talstærkt op, på nær ét sted, hvor kun 16 af de 42 introguider var til stede. Et af de gymnasier, som gjorde det efter ferien, overvejer at gøre det før sommerferien næste år. Koordinatoren fortæller, at det nok er gavnligt at forventningsafstemme med introguiderne så tidligt som muligt, før de danner sig en forestilling om, hvordan introforløbet skal foregå: ”*Det er fint at gøre det så tidligt, så de ikke selv har nået at lave en hel masse kreativ tænkning.*” (Koordinator, Gymnasium H). Desuden kan det være relevant at uddanne introguiderne før sommerferien, hvis der er tradition for at mødes med de nye 1.g-elever inden skolestart, blandt andet for at feste. På et gymnasium, som uddannede introguiderne i maj, fortæller koordinatoren omvendt, at ”*der sker en eller anden hukommelsesforskydning i den der sommerferie, så der er jo mange ting, som de lige glemmer af de her retningslinjer*” (Koordinator, Gymnasium F). Det kan således være nødvendigt at opsummere retningslinjerne med introguiderne efter ferien, så det er friskt i hukommelsen blandt eleverne.

Opsummering af erfaringer med introforløbet

- Introforløbet i forbindelse med gymnasiestart er ofte tidspunktet, hvor skoleliv og alkohol mødes for første gang. *Gymnasier Fuld af liv* indeholder en uddannelse målrettet introguider (2.g og 3.g-elever, der tager imod de nye 1.g-elever). Formålet med introguideuddannelsen er at skabe en opmærksomhed på drikkepres og inspiration og vejledning til at arrangere et introprogram med mindre fokus på alkohol og mere fokus på fællesskab.
- Tre gymnasier implementerede ikke introguideuddannelsen, da de ikke oplevede, at alkohol fyldte i introforløbet. Gymnasierne, som implementerede introuddannelsen, tilpassede i høj grad komponenten til de traditioner og den alkoholpolitik, de havde.
- Introguiderne oplevede, at uddannelsen gav dem en opmærksomhed på at undgå, at de nye 1.g-elever følte sig pressede til at drikke. Det var dog udfordrende for dem at ændre kulturen, blandt andet fordi, at flere guider ønskede at indgå i den etablerede alkoholkultur på lige fod med de øvrige elever. På de gymnasier, hvor der var tradition for at drikke alkohol i introforløbet, oplevede introguiderne, at deres rolle i indsatsen var udfordret af forventninger fra de øvrige elever om at alkohol skulle være en del af introaktiviteterne. Flere guider udtrykte et ønske om, mere materiale målrettet alle elever, så det i højere grad kunne føles som et fælles projekt for hele gymnasiet.
- Stort set alle koordinators og introguider ville gerne arbejde med at skabe inkluderende fællesskaber, hvor alkohol fyldte mindre, men flere mente ikke, at introguiderne var den mest hensigtsmæssige målgruppe, eller at introforløbet var det bedste tidspunkt at arbejde med alkoholforebyggelse og drikkepres. Introguiderne efterspurgte mere konkrete handleanvisninger og en

tydeligere ansvarsdeling mellem introguider og ledelse samt at ledelsen havde ansvaret for formidlingen af skolens alkoholpolitik og holdninger til alkohol til de øvrige elever.

Du kan finde introguideuddannelsen og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

AV

for helvede!

---

35 % af danske
gymnasieelever, der
drikker alkohol, er indenfor de sidste 12 m^åne-
der kommet til **skade**, fordi de har drukket*

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019

Drik mindre – oplev mere

www.gymnasierfuldafliv.dk

5. Lommefilmsworkshop

Lommefilmsworkshoppen er en filmkonkurrence og heldagsworkshop målrettet 1.g-elever, som *Fuld af liv*-indsatsen i samarbejde med TrygFonden (<https://www.fuldafliv.dk/>) og Lommefilm Aps (<https://www.lommefilm.dk/>) har afholdt siden 2015.

I efteråret og vinteren 2019 kom Lommefilm Aps ud til otte ud af ni indsatsgymnasier, som havde takket ja til tilbuddet. Her deltog alle 1.g-elever i heldagsworkshoppen, hvor de lærte om de kort- og langsigtede konsekvenser forbundet med et højt alkoholforbrug samt fordelene ved at skrue ned for promillen. Derefter prøvede eleverne kræfter med at idéudvikle, skrive manuskript, tegne

storyboard, filme og redigere en kort kampagnofilm på mobilen med budskabet "Drik mindre – oplev mere". Ifølge teori om *induced compliance approach* (39) kan dét at få unge til at argumentere for en bestemt holdning som f.eks. "Drik mindre – oplev mere", være en effektiv metode til at ændre deres holdninger og muligvis også deres adfærd. For at give eleverne et incitament til at deltage, skulle de ved dagens afslutning stemme om, hvilken af de mange film der skulle repræsentere deres gymnasium i en videre konkurrence. Konkurrencens bedste film blev kåret af Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens jury og vindingergymnasiet blev belønnet med en alkoholfri morgenfest for hele gymnasiet, arrangeret i samarbejde med *Fuld af liv*-indsatsen (læs mere om morgenfest i kapitel 7).

Implementering af Lommefilmsworkshoppen

Otte ud af ni indsatsgymnasier afholdt Lommefilmsworkshoppen og 77% af eleverne synes godt eller meget godt om at deltage i Lommefilmsworkshoppen.

Enkelte gymnasier fandt det udfordrende at afsætte en hel dag i 1.g til at gennemføre workshoppen, da der allerede var mange introducerende aktiviteter, som lå ud over den almindelige undervisning i løbet af det første år på gymnasiet. Et gymnasium (som ikke afholdt Lommefilmsworkshoppen) mente, at det var svært at afsætte lærerressourcer til alle 1.g-klasserne en hel dag. Der var dog også flere af indsatsgymnasierne, som havde haft besøg af Lommefilmsworkshoppen tidligere og var meget begejstrede for konceptet. På et gymnasium sagde lederen at tilbuddet om Lommefilmsworkshoppen var afgørende for deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv*.

Gymnasierne skulle forud for workshoppen præsentere eleverne for workshoppen ved hjælp af et digitalt uddannelsesmateriale udviklet til formålet. Cirka halvdelen (50%) af eleverne på de otte indsatsgymnasier som afholdt Lommefilmsworkshoppen, var blevet informeret om filmkonkurrencen inden workshopdagen. Der var stor variation imellem gymnasierne, med 26% på det gymnasium hvor færrest havde hørt om konkurrencen inden workshopdagen til 84% på det gymnasium hvor flest havde hørt om konkurrencen. Der var flere piger (73%) end drenge (66%), som synes godt, eller meget godt om det digitale uddannelsesmateriale.

Erfaringer med Lommefilmsworkshop

Flere af de interviewede 1.g-elever forbandt alene *Gymnasier Fuld af liv* med Lommefilmsworkshoppen, da dette var første og eneste gang, de havde hørt om indsatsen. Både eleverne og koordinatorene var generelt glade for den måde, eleverne fik reflekteret over og diskuteret alkohol i forbindelse med workshoppen. Da en 1.g-elev blev spurgt om, hvorvidt hun synes 1.g-eleverne næste år også skulle igennem workshoppen, svarede vedkommende således; ”Ja det synes jeg. Jeg synes, det var den bedste måde at kunne kommunikere det her budskab på.” (1.g'er, Gymnasium I). Flere elever fortæller også, at Lommefilmsworkshoppen var en god måde at skabe nye relationer, da de synes det var en sjovere måde at være sammen på end til ”almindelig undervisning”. I det workshoppen er placeret umiddelbart efter grundforløbet, hvor de nye klasser er dannet, er der et behov for et fællesskabs-skabende element, som Lommefilmsworkshoppen også kunne bidrage med, ”Jeg synes det virkede vildt godt og en god måde at lærer hinanden at kende på” (1.g'er, Gymnasium C). Ifølge spørgeskemadata svarede 77% af eleverne, at de synes godt eller meget godt om at deltage i konkurrencen. Koordinatorerne var generelt også meget begejstrede for indsatsen: ”det fungerede bare fuldstændigt spidsklart altså, [...] og alle fik lavet en film og havde en rigtig god oplevelse.” (Koordinator, Gymnasium I). En koordinator fortæller også: ”Det fungerede supergodt. Og det er noget, vi godt kunne tænke os at lave igen, Lommefilm.” (Koordinator, Gymnasium C).

Selvom eleverne og koordinaterne havde en god oplevelse, fortæller flere 1.g-elever, at de ikke havde lært ret meget af workshoppen, sådan som en 1.g-elev siger: *”Nej jeg er ikke blevet klogere, så det gav ikke så meget”* (1.g'er, Gymnasium C). Tilsvarende viste Lommefilm-spørgeskemaundersøgelsen at 27% oplevede at de vidste mere om unge og alkohol efter workshoppen, mens 51% ikke oplevede dette. Alligevel fortæller flere 1.g-elever, at workshoppen bidrog til at skabe en dialog om emnet:

”Mens vi lavede de her film, så blev der jo snakket mere om det. Det synes jeg helt klart, at man fik ud af at lave de film, der blev skabt den her samtale om dilemmaet. Altså det der med, hvornår man har drukket for meget, om det er sjovt eller ej, alle de konsekvenser det kan have.” (1.g'er, Gymnasium I).

Tilsvarende fortæller en koordinator, fra et andet gymnasium:

”Det er en anden måde at være sammen på, og det sætter jo nogle samtaler i gang, når man skal lave den der film om, hvad er det for nogle tanker, man gør sig omkring alkohol, altså hvad forventer de andre egentligt af at skulle starte på gymnasiet.” (Koordinator, Gymnasium D).

Spørgeskemabesvarelserne viste, at 9% af 1.g-eleverne angav, at deres holdning til alkohol havde ændret sig efter arbejdet med Lommefilmsworkshoppen. Ligeledes angav 9% af eleverne, at de troede at de ville drikke mindre til de kommende fester efter deres deltagelse i filkonkurrencen.

Opsummering af erfaringer med Lommefilmsworkshop

- Lommefilm er en filmkonkurrence og heldagsworkshop målrettet 1.g-elever. Eleverne skal i løbet af dagen idéudvikle, skrive manuskript, tegne storyboard, filme og redigere en kort kampagnefilm på mobilen med budskabet ”Drik mindre – oplev mere”.
- Otte ud af ni indsatsgymnasier implementerede Lommefilmsworkshoppen. Der var stor variation i, om eleverne var blevet introduceret til workshoppen forud for selve workshopdagen. Flere af de interviewede 1.g'ere forbandt alene *Gymnasier Fuld af liv* med Lommefilmsworkshoppen.
- Både elever og koordinater har haft en god oplevelse med Lommefilmsworkshoppen, som har bidraget til debat og refleksion om alkohol. I alt 27% af 1.g-eleverne oplevede, at de vidste mere om unge og alkohol efter workshoppen og 9% angav at de troede at de ville drikke mindre efter at have deltaget i workshoppen.

Du kan finde mere information om Lommefilm og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

Fødder på **floor**
eller
hovedet i **kummen?**

---

72 % af danske gymnasieelever, der drikker alkohol, har indenfor de sidste 12 måneder **kastet op eller** blevet syge af alkohol*

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019

Drik mindre – oplev mere

www.gymnasierfuldafliv.dk

6. Festudvalg, gymnasiefester og caféaftener

Fester er en vigtig del af ungdomskulturen i Danmark, men for unge, der ikke drikker eller ikke har lyst til at drikke store mængder alkohol, kan det være svært at være en del af festerne. I en kortlægning af danske unges alkoholvaner fra 2019 svarede halvdelen af de 15-25-årige, at dem, der ikke drikker alkohol, ofte er lidt udenfor til festerne, og 54% havde oplevet at deres venner har forsøgt at få dem til at drikke mere, selvom de har sagt 'nej tak' (34). Selvom alkohol for mange unge ofte er en naturlig del af det at holde fest, er alkoholen ikke det vigtigste element til fester. I en tilsvarende kortlægning fra 2017 angav 70% af de adspurgte 15-25-årige, at det at være sammen med venner var det fedeste ved at gå til fest, mens hver fjerde til sammenligning svarede, at det fedeste var at drikke alkohol (40). En del unge oplever også, at for meget alkohol kan have en negativ effekt på den gode stemning. 62% af de adspurgte 15-25-årige havde f.eks. oplevet, at en ven drak sig så fuld, at det gjorde festen dårligere (34). Der er ofte mangel på alternativer til alkohol, hvis man ønsker at deltage i festen, men ikke har lyst til at drikke store mængder alkohol. For eksempel angav 8% , at det i høj grad er nemt at få spændende alternativer til alkohol, når de går i byen, til koncert, festival eller andre former for arrangementer, der ikke foregår i private hjem (34).

Vidste du, at...

17% af danske gymnasieelever synes, at alkohol fylder for meget på deres gymnasium.

Tallet bygger på besvarelser fra STX-elever (n=19.595), der deltog i undersøgelsen *UNG19*

I løbet af et skoleår bliver der afholdt en række sociale arrangementer på gymnasierne, og til en stor del af disse udskænkes der alkohol. I den nationale undersøgelse *UNG19* svarede 54% af STX-eleverne, at de var enige eller meget enige i, at der sælges alkohol til størstedelen af de sociale arrangementer på deres gymnasium. I samme undersøgelse svarede 17% af STX-eleverne, at alkohol fyldte lidt for meget eller alt for meget på gymnasiet, og ud af disse angav en stor del, at det særligt var til gymnasiefester (59%) og café- og baraftener (43%), at alkohol fyldte for meget. De sociale arrangementer på gymnasiet kan have betydning for elevernes alkoholindtag, og en af indsatskomponenterne i *Gymnasier Fuld af liv* var derfor rettet mod festudvalg og andre elevudvalg som står for arrangementerne, hvor der sælges alkohol. I det følgende vil festerne på indsatsgymnasierne forud for indsatsen blive beskrevet, efterfulgt af en kort beskrivelse af festudvalgsuddannelsen. Senere i kapitlet vil gymnasiernes erfaringer med festudvalgsuddannelsen og festerne generelt blive gennemgået.

Gymnasiefester kort fortalt

Den følgende beskrivelse af gymnasiefesterne bygger på vores interviews og observationer på indsatsgymnasierne. Gymnasierne holder typisk fem-seks fester om året. Det er festudvalgene, der planlægger og afholder festerne, og festerne finansieres gennem billet- og barsalg. Det varierer fra gymnasium til gymnasium hvordan festudvalget bliver sammensat. På nogle gymnasier bliver festudvalgsmedlemmerne valgt i klasserne, andre steder søger eleverne om at komme med i udvalget, og så udvælger (elev)formændene for udvalget, hvem der kan være med. Der er ofte en lærer (koordinator) tilknyttet festudvalget, som støtter deres arbejde og f.eks. hjælper med at holde styr på økonomien og bestilling af dørmænd. Festudvalgene planlægger typisk én fest ad gangen ved korte planlægningsmøder i ugen op til festen. Nogle udvalg holder også korte evalueringsmøder efter festerne. Fælles for de festudvalgsmedlemmer, som vi har interviewet, er, at de fleste ikke har haft tradition for at lave en samlet plan for årets fester, og at de normalt ikke har afsat tid til at gentænke festerne og finde på nye tiltag i fællesskab. Gennem interviews med både festudvalgskoordinators og festudvalg fremgår det, at der generelt er få aktiviteter til festerne. Årets fester er ofte meget traditionsprægede. Festerne har forskellige temaer, men aktiviteterne til festerne varierer typisk ikke fra år til år. Til en typisk fest kan man danse, købe alkohol i baren eller gå ud og trække luft, og på nogle gymnasier er der mulighed for at spille drukspil (f.eks. beer-pong). Et par gymnasier har indrettet områder, hvor man kan sidde ned og tale sammen eller spille spil, men de fleste gymnasier har ikke denne mulighed, selvom det efterspørges af eleverne. Nogle gymnasier har haft musikere ude og give koncert. Både koordinators og udvalgsmedlemmer beskriver, at der er dalende tilslutning til festerne i løbet af året, da festerne er meget ensformige. Desuden er landgymnasierne udfordret af, at en del af eleverne bor langt fra skolen, og derfor ikke altid deltager i festerne, mens bygymnasierne på den anden side er udfordret af, at eleverne vælger at gå i byen andre steder i stedet for at tage til gymnasiefesterne.

Festudvalgstypen

Generelt svarer festudvalgsmedlemmerne, at de meldte sig til festudvalget, da de gerne ville møde nogle nye mennesker, og de godt kan lide at planlægge. En del nævner også som en selvfølge, at de er medlem af festudvalget, fordi de godt kan lide at feste og drikke. Dette bliver også nævnt af en festudvalgs koordinator, som forklarer:

”Dem, der sidder i festudvalget, det er jo dem, der gerne vil holde fester, og som gerne vil feste på den måde, at man sommetider drikker igennem, og gør de ting. Så derfor har de ikke et personligt behov for, at vi måske ændrer på nogle ting eller udvider med nogle andre aktiviteter.” (Koordinator, Gymnasium E)

Ifølge koordinatoren er det altså ikke oplagt at engagere festudvalget i at ændre på gymnasiets festkultur, da de netop har meldt sig til festudvalget, fordi de godt kan lide den eksisterende kultur. Tilsvarende fortæller et medlem af festudvalget: *”Så at sætte nogle mennesker, som gerne vil have mere alkohol, til at prøve at skaffe mindre alkohol til alle andre, det fungerer bare ikke” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium A)*. Der er dog også en del festudvalgsmedlemmer, som fortæller, at de har meldt sig til udvalget for at have en funktion til festerne, som ellers kan blive kedelige, fordi der ikke er så meget at lave:

”Festerne er jo som [Gymnasium A]-fester er, meget ensformige, men det er, som om der er nogle flere ting at lave, når du er med i festudvalget. Du har nogle flere muligheder, som gør det lidt sjovere at være der. Hvis du ikke er med i festudvalget, så kan du stå på floor [dansegulvet] eller stå ude i gangen, og det er ligesom der, du kan være. Men som medlem af festudvalget, kan du også være i garderoben, hvor der plejer at være lidt mere luft, og man kan få en pause og sådan noget, bare være dernede.” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium A)

Et par stykker forklarer endda, at de har valgt at melde sig til festudvalget, da de ikke drikker, og festudvalgsarbejdet giver dem en mulighed for at være en del af festkulturen alligevel, som et medlem fortæller:

”Jeg synes bare, det var en meget god måde at komme lidt ud på. Jeg tager heller ikke supermeget i byen, så det var også ligesom en måde at være lidt med i festlivet. Så stadig være en del af det uden at skulle drikke sig megafuld, og jeg drikker generelt ikke så meget alkohol.” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium F)

I tråd med dette forklarer en festudvalgsadministrator, at der generelt set er to typer af festudvalgsmedlemmer:

”Man kan sige, en del af dem, der er med i festudvalget, de er med fordi, at de netop er oppe på den store partyklinge med, at der virkelig skal drikkes igennem og alt muligt ikke. Men nogen af dem er måske også med i festudvalget, fordi at de egentlig ikke synes, at man skal drikke sig stiv. De vil gerne være med til festerne, så det at være med i festudvalget er måske også en måde at være med og deltage, uden at de behøver at drikke sig helt i hegnet.” (Koordinator, Gymnasium A)

Fordele for festudvalget

Der er ifølge de interviewede elever i festudvalgene en række fordele ved at være med i festudvalget. Fordelene varierer en smule mellem de festudvalg vi har interviewet, men ofte drejer det sig om, at medlemmerne ikke skal betale indgang til festen, at de får gratis alkohol til festen eller selv kan tage alkohol med hjemmefra. På et gymnasium bliver der også arrangeret en festudvalgstur med overnatning, og på et andet gymnasium bliver medlemmerne betalt et mindre beløb for arbejdet. På mindst tre af indsatsgymnasierne har festudvalgsmedlemmerne lavet samarbejder med lokale diskoteker. Festudvalget sælger armbånd til diskoteket til de øvrige elever og får til gengæld gratis adgang og et bord at sidde ved på diskoteket. Et enkelt sted hentede samarbejdsdiskoteket de elever, der havde købt armbånd, i en bus, når gymnasiefesterne sluttede, men denne ordning blev afskaffet i løbet af indsatsperioden. Ifølge § 8 stk. 3 i Markedsføringsloven må markedsføring rettet mod børn og unge under 18 år ikke indeholde omtale af, billeder af eller henvisninger til alkohol. Desuden foreskriver reglerne, at alkoholmarkedsføring ikke må opfordre til et stort og umådeholdent forbrug. Derfor ligger samarbejde med barer på kant med Markedsføringsloven, og gymnasierne har desuden et ansvar for ikke at reklamere for alkohol, f.eks. ved at festinvitationer ikke lægger op til umådeholden druk.

Vidste du, at...

51% af de danske gymnasieelever er enige eller meget enige i, at invitationer til fester på gymnasiet opfordrer til druk.

Tallet bygger på besvarelser fra STX-elever (n=19.526), der deltog i UNG19

Festudvalgsuddannelse

Som en del af indsatsen skulle de elevudvalg, som planlægger arrangementer, hvor der indgår alkohol (f.eks. fest- eller caféudvalg) igennem en uddannelse. Uddannelsen var designet til at give eleverne i fest- og caféudvalg viden om rammerne for fester og caféaftener, unges ønske om en ændret alkoholkultur, motivation og redskaber til afholdelse af fester/caféer med mindre fokus på alkohol og øget opmærksomhed på indirekte og direkte drikkepres. Uddannelsen til festudvalg byggede derfor på ung-til-ung princippet og var ligesom introguideuddannelsen designet til at få udvalgsmedlemmerne til at identificere sig som rollemodeller for de nye 1. g-elever. Som beskrevet i kapitel 4 har forskning vist, at ung-til-ung kommunikation kan være en effektiv måde at reducere alkoholbruget blandt unge (36, 37).

Uddannelsen består af:

- **Online Quiz**
Quizen giver eleverne viden om unge og alkohol og mulighed for at diskutere genkendelige scenarier omkring alkohol, f.eks. drikkepres og flertalsmisforståelser.
- **Idégenereringsværktøj**
Med videoen 'Planlæg årets fester' bliver festudvalget guidet til at vende 'plejer' på hovedet, og der afsættes tid til en kreativ proces med det formål at planlægge årets fester. Målet er at bistå elevudvalgene i deres planlægningsarbejde og at skabe fokus på den fedeste fest, frem for den højeste promille.
- **Øvrige materialer**
Festinvitationsskabelon, Årshjul, Værd at vide om lovgivning, Fakta-ark om unge og alkohol samt dilemmakortspil.
- **Certifikat**
Festudvalgsmedlemmerne har mulighed for at få et individuelt certifikat på, at de har gennemført uddannelsen og dermed er med til at skabe en sundere alkoholkultur på gymnasiet.

Gymnasierne blev bedt om at afsætte 1,5 time i starten af skoleåret til, at skolens fest- og caféudvalg kunne arbejde med uddannelsen. Koordinatoren for festudvalget skulle facilitere uddannelsen, og fik udleveret en PowerPoint-præsentation, oversigter over ansvarsområder for henholdsvis koordinatorens arbejde og de lærere, som holder opsyn til festerne samt en skabelon for en samarbejdsaftale for arbejdet med fest- og caféudvalg. Koordinatoren havde mulighed for at tilpasse materialet til det konkrete gymnasium. Du kan finde festudvalgsuddannelsen og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

Implementering af festudvalgsuddannelsen

Otte ud af ni indsatsgymnasier gennemførte uddannelsen. Det gymnasium, som ikke gennemførte uddannelsen, havde et ustabil festudvalg, og koordinatorene frygtede, at festudvalget ville opfatte uddannelsen som styrende og moraliserende, og at den derfor kunne virke kontraproduktiv for koordinatorens samarbejde med udvalget.

Der var variation i, hvilke udvalg som gennemgik uddannelsen på indsatsgymnasierne. Nogle gymnasier gennemførte uddannelsen med både fest- og caféudvalg, mens to gymnasier kun havde henholdsvis et festudvalg eller et caféudvalg, og derfor kun lavede uddannelsen for det udvalg, de havde. Der var generelt et stort fremmøde til uddannelserne. Antallet af elever der deltog i uddannelsen på de forskellige gymnasier, varierede mellem ni til 50 elever. Den store variation i antal deltagere skyldes hovedsageligt, at gymnasierne og dermed også udvalgene varierer i størrelse.

Koordinatorerne var generelt meget glade for uddannelsens materialer. Der var stor enighed om, at materialet ikke var for omfattende, det var let at tilpasse eksisterende rutiner og strukturer, let at gå til, og at udvalget arbejdede engageret med materialerne. Hovedparten af koordinatorene følte sig godt klædt på til at gennemføre uddannelsen og vil genbruge hele eller dele af materialerne. Kun et gymnasium afviste, at det ville bruge materialerne igen. På dette gymnasium havde de ikke en oplevelse af, at udvalget havde arbejdet engageret med uddannelsen, og det var ikke lykkedes dem at komme op med flere aktiviteter uden fokus på alkohol, der fungerede og øgede tilslutningen til festerne.

I de følgende afsnit beskrives først festudvalgsmedlemmernes og koordinatorenes forståelse af relevansen af indsatsen og erfaringerne med indsatsen sættes ind i gymnasiefesterne som kontekst. Til slut samles op på de konkrete erfaringer med festudvalgsuddannelsen. Festudvalgsuddannelsen er rettet mod både festudvalg og caféudvalg. De følgende afsnit drejer sig hovedsageligt om gymnasiefesterne og festudvalget, da det er til gymnasiefesterne, at alkohol spiller den største rolle. Afslutningsvis i kapitlet følger et afsnit om caféaftenerne og caféudvalget.

Enighed om at skabe inklusion og flere aktiviteter til festerne

Vores interviews viste, at alle koordinatorene var enige i, at inklusionen af elever, som ikke drikker, kunne forbedres til festerne. De fleste koordinatorene ønskede også at reducere elevernes alkoholindtag, da de oplever, at mange af eleverne var for fulde til festerne. Koordinatorerne fra to gymnasier oplevede ikke, at alkohol var et stort problem til festerne. Deres motivation for at deltage i projektet var derfor ikke at reducere alkoholindtaget til festerne, men i højere grad at skabe nogle sjovere fester og øge elevtilslutningen. Blandt udvalgsmedlemmerne var der forskellige meninger om formålet med indsatsen. De fleste af de festudvalgsmedlemmer vi interviewede, ville meget gerne skabe flere aktiviteter til festerne og sørge for at inkludere alle elever, men syntes ikke, at der var behov for at reducere alkoholindtaget, da de ikke så alkohol som et større problem end på andre gymnasier:

”Det er et smart budskab at komme ud med, og det er smart at lære folk ’hey, I kan godt være sammen uden at drikke’ det tror jeg, at mange unge har svært ved at acceptere, at man kan. Så det er et rigtig godt budskab at komme ud med, men det er ikke fordi, jeg føler, vores gymnasium er direkte alkoholiseret, hvis man kan sige det sådan, at der skal være alkohol indblandet før der kan ske noget socialt.” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium A)

En koordinator beskriver, at det var svært at engagere festudvalget i uddannelsen, da de ikke var enige i formålet med indsatsen *Gymnasier Fuld af liv*:

”Der tror jeg måske, at de får skabt lidt en stemning, der siger: ’Jamen det er for åndsvagt, det behøver vi ikke. Vi synes, at vores fester er fine’, uden at tænke, okay måske har vi 200 andre elever på gymnasiet, der synes, at det kunne være sjovt med noget andet. Så der tror jeg måske ikke helt, at de er modne til at se det store billede.” (Festudvalgskoordinator, Gymnasium E).

I tråd med dette gav nogle af festudvalgsmedlemmerne også udtryk for, at det at holde fester med alkohol er hele meningen med at have et festudvalg, og at andre udvalg (som f.eks. caféudvalg) står for de sociale aktiviteter, hvor der ikke drikkes så meget alkohol. Indsatsens formål om at reducere alkoholforbruget går dermed i nogle udvalgsmedlemmers øjne imod hele formålet med festudvalget. Flere koordinatorene nævner desuden, at festudvalget tjener penge på alkoholsalget og derfor muligvis ikke er så motiveret for at mindske salget. Det var derfor en udfordring at lade festudvalget være afsender på den del af indsatsens budskaber til de øvrige elever, da de ikke altid oplevede, at indsatsens budskab harmonerede med deres opgave som festudvalg. En koordinator efterspurgte, at der i uddannelsen blev lagt mere vægt på at skabe lokalt ejerskab til indsatsens budskaber blandt festudvalgsmedlemmerne, så udvalgsmedlemmerne fik mulighed for at oversætte indsatsens budskaber til deres eget sprog, så det virkede troværdigt, når de præsenterede deres planer for de øvrige elever på skolen. Koordinatoren fortæller:

”Når for eksempel festudvalget skal bringe tingene videre, så er det ret vigtigt, at festudvalget får det bearbejdet, så det bliver deres sprog og deres måde at kommunikere på. Selvom det er en af deres egne [en elev], der

stiller sig op og fortæller: "nu skal vi have den her fest, eller nu skal vi gøre det her, og vær nu opmærksom på at ... 'Drik mindre – Oplev mere'" eller hvad mottoet er, så stjeler eleverne fuldstændigt, fordi så kan de jo godt høre, okay det, det er nogle ord, der bliver lagt i munden på dem." (Festudvalgskoordinator, Gymnasium A)

Flere af udvalgsmedlemmerne understregede, hvor vigtige festerne, og dermed også alkohol, er for eleverne og gymnasiet, og gav udtryk for bekymring i forhold til, om arbejdet med at reducere alkoholforbruget kunne ødelægge det sociale sammenhold på gymnasiet:

"Det [Gymnasium A] var et gymnasium, der var kendt for sine fester, dengang var der så ret meget druk, altså jeg tror også, det er derfor, ledelsen har sat ind og sagt, vi ikke skal ende som i gamle dage. Men folk de valgte det til, fordi det var det her sociale gymnasium, hvor der var plads til alle, og man havde nogle fede arrangementer. Så det er også meget vigtigt som gymnasium, at man kan understrege 'det kan godt være i går i gymnasiet, men I skal også kunne overleve gymnasiet, så derfor laver vi nogle fede arrangementer, så I har det fedt gennem jeres gymnasietid'. Og det føler jeg rigtig meget, at i forbindelse med vores generation, så har man prøvet at sætte en stopper for det her med, at vi laver nogle fede arrangementer." (Festudvalgsmedlem, Gymnasium A)

Ifølge denne elev kan festerne og gymnasiets sociale liv være afgørende i branding af gymnasiet til nye elever, fordi de sociale arrangementer med alkohol er med til give eleverne et sammenhold og fællesskab, som kan give eleverne et pusterum fra afleveringer og lektier. Koordinatoren fra et gymnasium, hvor eleverne har et forholdsvist lavt alkoholindtag, gav også udtryk for, at det kunne være problematisk at være for restriktiv i forhold til alkohol:

"Altså man kan ikke, igen det er så svært, fordi man skal også passe på med ikke at ødelægge det sociale, fordi ja der er noget socialt i at drikke til en fest. Vi skal jo heller ikke, altså, rektor hun siger: 'Vi gider heller ikke være sådan et nazi klosteragtigt gymnasium, som ingenting må.' Så det er rigtig svært at finde balancen." (Koordinator, Gymnasium C)

Der var dog også medlemmer, som gav udtryk for, at det kunne være svært at være med i fællesskabet, hvis man ikke drikker, og som godt kunne se det positive i at ændre alkoholkulturen. I det følgende afsnit vil festudvalgsmedlemmernes syn på og erfaring med drikkepres blive uddybet samt hvilken rolle *Gymnasier Fuld af liv* har haft i forhold til at skabe opmærksomhed på drikkepres.

Drikkepres er et skjult problem

De fleste af de interviewede udvalgsmedlemmer svarede klart nej til, at der forekommer drikkepres på deres gymnasium. En del nævner dog, at de måske ikke lægger mærke til drikkepresset, da de selv drikker. Flere nævner også, at elever, som ikke drikker, ikke altid kommer til festerne:

"Altså nu drikker jeg selv, så jeg kender ikke det andet synspunkt. Men jeg mener ikke selv, at det er et problem for os på [Gymnasium G], for jeg har aldrig oplevet, at der er nogen, der har følt sig presset til at

skulle drikke eller noget. Heller ikke til festerne. Der er nogen, der kommer til festerne, som ikke drikker og stadig har det sjovt. Men der er så også mange, der ikke drikker, som vælger at blive væk fra festerne. Men det er ikke fordi, at folk bliver presset til det, jeg tror bare, at det er fordi, at det ikke er så sjovt at skulle gå rundt og se på andre fulde mennesker. Det er mere dér, den ligger.” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium G)

Selvom de fleste udvalgsmedlemmer i første omgang afviser, at der er drikkepres på gymnasiet, er der mange som i løbet af interviewene kommer i tanke om situationer, hvor de enten selv eller elever de kender har følt sig pressede til at drikke. I interviews med 1.g-eleverne er der også flere, som beskriver at drikkepres kan forekomme, og at det er vigtigt at komme til festerne, hvis man skal være en del af klassefællesskabet samt at man kan føle sig uden for fællesskabet, hvis man ikke drikker alkohol. En 1.g-elev beskriver:

”Jeg har en veninde, som startede samtidig, og som overhovedet ikke drikker. Hun følte sig en lille smule udenfor, for hendes klasse holdt generelt lidt flere fester. Hun havde det ikke så godt med sin klasse. Jeg var rigtig heldig at komme i en rigtig god klasse, men det var hun ikke, hun følte sig ikke rigtig hjemme, så når de tog ud og festede, så ville hun jo ikke med, fordi hun havde det ikke så godt sammen med dem socialt og hun drak ikke, og så så hun ikke nogen grund til at komme, og så hold de op med at invitere hende, og så var hun jo for alvor ude.” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium F)

Ud over, at alkohol og fester kan være afgørende for at være en del af fællesskabet, er der også flere fra både festudvalg og blandt 1.g-eleverne som er en del af festfællesskabet, som beskriver, at de føler, at det kan være nødvendigt at have en undskyldning klar, hvis de ikke har lyst til at drikke til en fest:

”Så er der også det der med, det lyder åndsvagt, men så kan man komme med den der undskyldning og sige ’jeg vil egentlige hellere have en sodavand, det er billigere’ for der er mange der måske har svært ved at sige ’jeg vil hellere have en sodavand end alkohol’ så er det lettere, at man kan give en grund og sige ’den koster kun 5 kr., det vil jeg meget hellere end betale 20 kr. for en øl’” (Introguide, Gymnasium G)

Ifølge eleven her er det altså lettere at forsvare, at man ikke drikker med økonomiske argumenter end med, at man ikke har lyst til alkohol. Dette belyser også, at eleverne er meget prisfølsomme, og at økonomi er noget, som fylder meget hos dem. Nogle af festudvalgsmedlemmer beskriver, at de har fået øjnene op for drikkepres igennem de statistikker, de har set som en del af uddannelsen til fest- og caféudvalg:

”Jeg kan huske, der var nogle ting, hvor jeg tænkte ’hold da op, er det så mange, der når de starter i gymnasiet føler sig presset?’ og hvor mange, der har gjort dumme ting. Altså det gav alligevel lidt indblik i, hvilke usynlige problemstillinger man står over for. Det er oftest ikke folk, der råber op som sådan, så man følte også sådan lidt, at man havde et ansvar for at sikre, at sådan nogle ting ikke sker.” (Festudvalgsmedlem, Gymnasium A)

Drikkepres kan altså være en skjult problemstilling for elever, der selv drikker. Til gengæld er problemet mere tydeligt for dem, der ikke drikker alkohol. Flere af de udvalgsmedlemmer, som ikke

selv drikker, har fortalt om episoder, hvor de enten ikke er blevet inviteret med til fester, har følt, at de skulle retfærdiggøre, at de ikke drikker, eller at de til tider føler sig dårligt tilpas til festerne.

Til forfesterne bliver der drukket mest

Mange af de interviewede koordinatore og elever fortæller, at det i virkeligheden ikke er til selve gymnasiefesterne, at der er et stort alkoholindtag, men til forfesterne inden gymnasiefesten. Forfesterne bliver typisk holdt hjemme hos eleverne, hvor de mødes i mindre grupper og drikker og spiller drukkspil. Flere af eleverne beskriver forfesterne, som den hyggeligste og sjoveste del af aftenen, hvor man har mulighed for at tale med hinanden og lave forskellige aktiviteter som f.eks. at spille drukkspil. Flere elever forklarer, at grunden til, at de drikker så meget til forfesterne, er at de gerne vil være fulde, inden de ankommer til gymnasiefesten, så de ikke behøver bruge mange penge på alkohol på gymnasiet, og fordi de på gymnasiet ikke sælger stærk alkohol til festerne. En elev fra 1.g forklarer, at hele formålet med forfesterne er at blive fuld inden festen:

”Det er jo egentlig formålet med det, for man kan ikke blive fuld inde til festen på skolen, for de serverer kun noget der er øl eller mildere. Så du skal komme på det der niveau, hvor du er flyvende, men du er ikke stangbarcardi, du er ikke så fuld, så du ikke kan gå, men du har fået tilpas nok indenbords til at holde den kørende hele aftenen.” (1.g-elev, Gymnasium F)

Flere af koordinatorene beskriver, at mange elever er alt for fulde, når de ankommer til gymnasiefesten, og at gymnasiet har et ønske om, at eleverne drikker mindre inden gymnasiefesterne. Flere af festudvalgsmedlemmerne udtrykker dog, at de er uenige i, at man skal forsøge at ændre på forfesterne, da de har en stor social betydning. I afsnittet ”Erfaringer med tiltag til at reducere alkoholindtaget til gymnasiefester” på side 63 fremgår nogle af de tiltag, som gymnasierne har afprøvet for at opnå dette. *Gymnasier Fuld af liv* havde en indsatskomponent rettet mod forældrene, som blandt andet havde til formål at reducere alkoholforbruget til forfesterne. Komponenten er beskrevet i kapitel 9.

Festudvalgsuddannelsen hjalp med planlægning af og nye idéer til fester

Et af formålene med uddannelsen var at hjælpe udvalget til at skabe flere aktiviteter, som ikke indeholdt alkohol, og finde på temaer, som måske kunne flytte fokus fra alkohol til temaet for festen. Temaerne skulle flytte fokus fra alkohol til f.eks. oppyntning og udklædning, som muligvis også kunne have den effekt, at eleverne ikke ville tage udklædte videre i byen efter gymnasiefesten. Både koordinatore og udvalgsmedlemmerne syntes, at det var en god idé, at udvalgene ved hjælp af idégenereringsworkshoppen kunne få overblik over årets fester og hjælp til at gentænke aktiviteter og temaer til festerne. Som beskrevet i et tidligere afsnit bliver gymnasiefesterne ofte planlagt meget kort tid i forvejen, og de fleste festudvalg har ikke tradition for at lave mere langsigtet og struktureret planlægning. Mange af udvalgsmedlemmerne gav udtryk for, at det var en hjælp for udvalget at få overblik og samlet tid til planlægning, som udvalgene normalt ikke har, og en koordinator beskrev, at idégenereringsworkshoppen har givet eleverne nogle kompetencer til at

planlægge, som de kan bruge i deres arbejde generelt som udvalg. De fleste koordinators var særligt begejstrede for idégenereringsworkshoppen, som de oplevede eleverne var meget engagerede i. En koordinator fortæller:

”Dem [materialerne til fest- og caféudvalg] vil jeg helt klart bruge på det nye udvalg, hvis der kommer et, fordi det var de helt vilde med. Det med at kunne komme med idéer hver især, og der hele tiden skulle idégenereres, og tænkes, det gjorde jo faktisk, at vi for en gang skyld havde fået planlagt et helt årshjul, det har vi ikke prøvet før, takket være den video.” (Koordinator, Gymnasium C).

Ud over at bidrage med hjælp til planlægningen var koordinatorsne glade for, at der blev skabt fokus på det tavse mindretal, der ønsker en anden alkoholkultur, og arbejdet med at skabe plads til dem, der ikke ønsker at drikke meget. En koordinator gav dog udtryk for, at det var svært at engagere udvalgsmedlemmerne i workshoppen, da medlemmerne ikke nødvendigvis var enige i indsatsens budskab, og nogle af udvalgsmedlemmerne mente også, at dagen var overflødig. Flere koordinators gav udtryk for, at festerne normalt foregår på samme måde hver gang, men at workshoppen hjalp eleverne til at reflektere over, hvorfor de egentlig gør, som de gør. Til gengæld var der, en koordinator som også nævnte, at fordi festerne er meget traditionsprægede, var det svært for eleverne at indføre nye tiltag:

”Enten skal de aflyse en af de fester, de har. Det er de ikke så meget for. De har ligesom et fast koncept for hver fest, hvor der er nogle konkurrencer, hvor der sker noget forskelligt, og ved nogle af dem er de klædt ud og sådan. Så der kommer vi sådan en lille smule i konkurrence med enten et eksisterende tema, som så skal skiftes ud, eller også skal vi prøve at indarbejde nogle af de her ting. Og det er nok i virkeligheden det sidste, der er mest realistisk, at få indarbejdet nogle af tingene.” (Koordinator, Gymnasium D)

Dette kom også frem under interviewene med festudvalgsmedlemmerne, hvor flere lagde vægt på betydningen af traditioner. Nogle medlemmer fortalte også, at de syntes, det var meget svært at finde på aktiviteter, enten fordi de var bekymrede for, hvad de øvrige elever ville synes var sjovt, at de ikke vidste, hvad der rent praktisk kunne lade sig gøre, eller at de havde svært ved at finde på aktiviteter, som ikke involverede alkohol. Dette kommer også til udtryk i koordinatorinterviewene, hvor flere fortæller, at eleverne manglede konkrete forslag i uddannelsesmaterialer til, hvilke tiltag man kunne gennemføre for at gøre festerne mere inkluderende og sjove. En koordinator, som grundlæggende var meget glad for uddannelsen, pointerede, at udvalgene let kom til at fokusere på festtemaer frem for konkrete tiltag og aktiviteter:

”Jeg synes, at uddannelsen er en god idé og har en god opbygning. Jeg synes, at der er noget af det, jeg vil holde fast i. Men jeg ville nok gøre mere ud af, at det bliver konkrete aktiviteter. [...] Jeg synes, at det er, sådan set, pisse ligegyldigt, om det er hawaii-tema, eller om det er noget andet tema. Det, der er afgørende, det er jo, kan man danne nogle rum for dem, der måske ikke har lyst til at drikke. Kan man på en eller anden måde skabe nogle alternativer? Kan man skabe aktiviteter?” (Koordinator, Gymnasium H)

I det følgende vil vi beskrive nogle af de idéer, som festudvalgene fik under idégenereringsworkshoppen, og hvordan de arbejdede videre med idéerne.

Erfaringer med at indføre nye temaer og aktiviteter

Både koordinatorene og udvalgsmedlemmerne fortæller, at selvom de fandt på mange gode idéer under workshoppen, så var det svært for udvalgsmedlemmerne at konkretisere idéerne og få dem ført ud i livet. En koordinator fortæller:

”De kom frem til nogle aktiviteter, og de fik også samlet det hele på en fin liste, men at bruge det i praksis bagefter, det var de ikke gode til. Så der skulle de hele tiden lige holdes i kort snor, og sige: ’Kig lige på listen, er der nogle ting, vi kan gøre til næste fest? Er der noget, der ikke koster penge? Er der noget, vi kan gøre inden for de fysiske ramme, vi har? Er der noget, vi kan?’” (Koordinator, Gymnasium E).

Flere af koordinatorene efterspørger, at der på selve uddannelsesdagen var afsat tid til at konkretisere og planlægge idéerne, frem for kun at have fokus på idégenerering. Ifølge koordinatorene og udvalgsmedlemmerne var barriererne for at få implementeret tiltagene hovedsageligt manglende økonomi, mangel på tid efter workshopdagen til at få idéerne ført ud i livet og praktiske forhold på gymnasiet. Flere beskriver desuden, at det er meget svært at lave aktiviteter, der kan passe ind i rammerne for festerne, hvor der er rigtig mange mennesker samlet i én stor sal. For eksempel beskriver en elev, at de havde forsøgt at slå katten af tønden til en fastelavnsfest, men de kunne ikke hænge nok tønder op til, at alle kunne deltage i aktiviteten, så praktisk set var det meget svært at få til at lykkes.

En koordinator beskriver desuden, at de har været nødt til at stoppe nogle af de aktiviteter, som det lykkedes at få gennemført, da det viste sig at være for svært at administrere:

”Altså det har været de meget nemme, du ved, med JUST DANCE², så kan vi sætte det op nede i et ophold [rum], og sådan nogle ting. Og så kører det fint et par gange, og så er der nogle fulderikker, der ødelægger det for resten, og så siger pedellen: ”Det skal vi ikke have mere. Det kan vi ikke administrere.” Og så står vi igen og tænker, nå hvad er det så, vi skal?” (Koordinator, Gymnasium E)

Nedlukningen af gymnasierne i foråret 2020 i forbindelse med coronaepidemien gjorde desuden, at nogle af de planlagte aktiviteter ikke kunne gennemføres.

Herunder har vi oplistet nogle af de idéer, som festudvalgene valgte at arbejde videre med.

Temaer

Festudvalgene fandt på mange forskellige temaer, som de kunne lave til festerne. Tema-festerne indebar typisk, at eleverne skulle klæde sig ud, og at der var noget bestemt pynt til festerne. Mange steder har det været svært at indføre nye temaer til festerne, da gymnasierne i forvejen har tradition for bestemte temaer til hver fest (f.eks. julefest og fastelavnsfest).

---

² JUST DANCE er et videospil, hvor man danser efter en koreografi på en storskærm.

Aktiviteter

Koncert: Mange steder havde festudvalget et stort ønske om at få en musiker ud og spille en koncert. Nogle steder har dette været svært at få gennemført af økonomiske årsager, mens andre festudvalg har haft nok økonomisk overskud fra festerne til, at de kunne betale for en koncert. Et enkelt sted ville ledelsen ikke lade festudvalget afholde koncerten, da den kunstner, som udvalget havde valgt, havde nogle praktiske krav, som ledelsen ikke ville opfylde.

Photobooth: Flere festudvalg har gerne villet lave en billedvæg eller en photobooth, hvor eleverne kan tage sjove billeder af hinanden. De steder, hvor dette er blevet gennemført, har tiltaget været populært.

Spil: De fleste festudvalg ville gerne have nogle spil til festerne. Mange steder har det drejet sig om druckspil som f.eks. beer-pong eller ølstafet, hvilket ikke er hensigtsmæssigt i forhold til indsatsens formål. Flere steder ville festudvalget gerne have brætspil, og et enkelt sted har de lavet JUST DANCE på en storskærm. En af udfordringerne i forhold til at gøre det muligt for eleverne at spille spil er, at der er så mange elever til festerne, at det er svært at skaffe spil nok, og at der mangler steder, hvor man kan sidde mere roligt og spille.

Indretning: Mange havde et ønske om at have områder, hvor man kan sidde ned og lave andet end at danse. Mange steder er dette dog en udfordring, da festen ofte foregår i en stor sal, og man af sikkerhedsmæssige årsager ikke kan åbne op for flere områder. Et gymnasium har erfaring med at inddele festsalen i zoner ved hjælp af plastik, mens et andet gymnasium har indrettet et hyggeområde i et andet lokale, hvor man kan sidde og spille spil og tale.

Erfaringer med tiltag til at reducere alkoholindtaget til gymnasiefesterne

Ud over nye aktiviteter og festtemaer har ledelsen på indsatsgymnasierne både inden indsatsen og som en del af indsatsen forsøgt at indføre forskellige strukturelle tiltag til festerne, med det formål at reducere elevernes alkoholindtag i forbindelse med festerne. Herunder har vi beskrevet tiltagene, og hvordan de har fungeret. Beskrivelserne bygger på koordinatorenes og elevernes erfaringer med tiltagene, men vi ved ikke, om de konkrete tiltag har haft effekt på elevernes alkoholindtag.

Tiltag til at reducere alkoholindtaget inden gymnasiefesterne

Starte gymnasiefesten tidligere: Nogle gymnasier har prøvet at få eleverne til at komme tidligere til gymnasiefesterne, så de ikke kan nå at drikke så meget til forfesterne. Metoder til at opnå dette har været at rykke starttidspunktet, at indføre gratis indgang i den første halve time af festen og at arrangere en koncert i starten af festen, som kunne få eleverne til at møde tidligt op. Nogle steder

har tiltagene haft modsat virkning, da den korte forfest har betydet, at eleverne har drukket mere intensivt og derfor er blevet mere fulde. De udvalgsmedlemmer, vi har interviewet, har ikke været glade for tiltagene, da netop forfesterne, som eleverne sætter stor pris på, blev for pressede. Et festudvalgsmedlem fortæller dog, at den gratis indgang i starten af festen har virket efter hensigten for nogle.

Indgangsforbud, hvis man har drukket for meget: Indgangsforbud for elever, som har drukket for meget, er en del af alle gymnasiernes politik og bliver nævnt af flere elever som et tiltag, der får eleverne til at holde lidt igen med alkohol til forfesterne. Til gengæld nævner flere, at det kan være svært at håndhæve reglen, da der er et stort pres ved indgangene, som gør det svært for vagterne at vurdere, hvor fulde eleverne er, og der også er forskellige opfattelser af, hvornår en elev er for fuld til at skulle have lov at komme ind til festen. Ingen gymnasier promilletester konsekvent alle elever, men nogle gymnasier piller elever, som de vurderer er fulde, ud af køen og tester deres promille.

Promillebar: Et af gymnasierne har indført en promillebar, hvor elever frivilligt kan blæse i et alkometer og få billetprisen tilbage, hvis de har en promille på under 0,5. Tiltaget bliver af både koordinatore og elever fra gymnasiet beskrevet som noget, der gør en forskel. Eleverne beskriver, at det for mange er meget attraktivt ikke at skulle betale for festen, og de derfor holder lidt igen med alkoholen til forfesterne. Der er dog også et medlem af festudvalget, som nævner, at en del bruger promillebaren, hvis de er usikre på, om de vil deltage i festen, da de kan købe billet for en sikkerheds-skyld og så smutte forbi gymnasiet og få pengene tilbage, hvis de ikke vil deltage i festen alligevel.

Tiltag til at reducere alkoholindtaget under gymnasiefesterne

Let og gratis adgang til vand: Syv gymnasier havde angivet, at de ville arbejde med at sikre let tilgængelig og gratis vand til fester, caféer og barer på skolen i alkoholpolitiklisten. Dette punkt blev af flere koordinatore nævnt som noget af det, de har indført i forbindelse med *Gymnasier Fuld af liv*, der har haft stor betydning for, hvor fulde eleverne er til festerne, og at antallet af elever, der bliver sendt hjem fra festerne, er faldet, efter det er blevet indført. Vi har ikke tal på, om det er tilfældet, men det er koordinatorenes opfattelse. Nogle gymnasier deler gratis vandflasker ud, andre har opsat vandposter, hvor eleverne selv kan tage vand, mens eleverne nogle steder kan hente glas med vand i baren. På et gymnasium var de bekymrede for, om eleverne af klimahensyn ville blive sure over brug af plastikflasker, men det har ikke været tilfældet. Gratis uddeling af vand går potentielt set ud over festudvalgets indtjening, men koordinatorene har ikke oplevet stor utilfredshed fra festudvalgenes side. På et gymnasium har de sat billetprisen op med 5 kr. for at finansiere uddelingen af gratis vandflasker.

Alkoholfri drinks: Flere gymnasier har haft besøg af et firma, som har solgt alkoholfri drinks til festerne, og nogle gymnasier sælger alkoholfri øl. Koordinatorer og festudvalgsmedlemmerne beskriver generelt, at det var et populært tiltag, men vi ved ikke, hvor mange elever der har gjort brug af tilbuddet. Et medlem af festudvalget beskriver, at det at have noget i hånden gør, at man føler sig som en del af festen, selvom der ikke er alkohol i glasset. Flere gymnasier fortæller også, at de i forbindelse med indsatsen har gjort mere ud af at reklamere for de alkoholfri drikkevarer, de sælger.

Salg af mad: Nogle koordinatører beskriver, at eleverne ofte ikke har spist inden festen, hvilket kan gøre, at alkoholen slår hårdere. På et gymnasium er der en kristen elevforening, som sælger mad til festerne. Ifølge koordinatøren har tiltaget to formål. For det første får festdeltagerne mulighed for at købe noget at spise, og for det andet får de elever, som sælger maden, en rolle til festerne, der gør det lettere for dem at deltage i gymnasiets festkultur, selvom de ikke drikker.

Økonomi: I interviews med både elever og koordinatører fremhæves det gentagne gange, at eleverne er meget prisfølsomme. Prisen på alkohol og andre drikkevarer kan dermed have betydning for, hvor meget eleverne drikker til festen på skolen. En ulempe ved at sætte priserne på alkohol op til festerne, kan dog være, at eleverne drikker mere til forfesterne. Omvendt kan man eksperimentere med at sælge de alkoholfri alternativer billigere end drikkevarer med alkohol.

Caféer

På de fleste gymnasier bliver der afholdt en række caféaftener i løbet af et år. Nogle steder bliver caféaftenerne afholdt på hverdagsaftener, mens de andre steder ligger om fredagen. Caféaftenerne bliver arrangeret af et caféudvalg i samarbejde med en koordinatør. Langt de fleste steder beskriver både koordinatører og caféudvalgsmedlemmerne, at caféaftenerne i forhold til festerne i mindre grad handler om alkohol, men mere om samvær og fællesskab og aktiviteter som f.eks. brætspil eller konkurrencer. Nogle steder er caféaftenerne helt alkoholfri, og andre steder er der begrænsning på, hvor mange øl hver elev kan købe. På et enkelt gymnasium bliver caféaftenerne arrangeret af 2.g-klasser, som tjener penge på ølsalget til deres studieture. På dette gymnasium foregår caféaftenen ligesom en fest, men i nogle mindre lokaler. Fælles for alle gymnasier er, at der er færre deltagere til caféaftenerne end til festerne. Både koordinatører og caféudvalgsmedlemmerne beskriver, at caféerne opfylder nogle af de behov for alkoholfri aktiviteter og fællesskab, som mangler til festerne, og at det er rart at man kan sidde og tale sammen. En koordinatør beskriver caféerne således:

”Vi startede med fredagscaféerne, fordi eleverne, de simpelthen savnede, at der var noget at være fælles om. Og det sparkede vi så i gang, med nogle events, altså koncerter og sådan noget. Men nu er det som om, at det er okay, at vi en gang i mellem laver en koncert, men de har faktisk indkøbt brætspil, og de synes også skolens egen bands og sådan noget, det er okay, det må bare ikke være for lang tid, fordi, som de siger, ellers kan vi ikke snakke sammen. Det er jo det fede. De skal jo komme for at være sammen.” (Koordinator Gymnasium D)

Generelt set ser det ud til at være lettere at lave aktiviteter til caféaftenerne end til festerne, og det er lykkedes flere af caféudvalgene at gennemføre idéer fra uddannelsen. En forklaring på dette kan være, at der er færre deltagere til caféerne, så det er lettere at involvere alle i aktiviteterne, og eleverne er mindre fulde og mere indstillede på at lave aktiviteter end til festerne. Desuden er der generelt færre faste traditionsrige arrangementer til festerne, så der er mere rum til, at udvalget kan indføre nye ting. Vi har interviewet caféudvalgsmedlemmer fra to gymnasier. Nogle af caféudvalgsmedlemmerne beskriver, at det var fint at samles til festudvalgsuddannelsen og få et overblik over årets caféer og tid til at tænke på aktiviteter, men alle giver også udtryk for, at det i forhold til

indsatsen er unødvendigt at arbejde med caféudvalget, da alkohol i forvejen spiller en lille rolle til caféerne. Et udvalgsmedlem, fra et gymnasium, hvor en stor del af caféerne er alkoholfri, beskriver, at udvalget forud for uddannelsen havde et stort ønske om, at der skulle serveres alkohol til flere af caféerne, men uddannelsen fik dem til at genoverveje det:

”Det [alkohol] fylder jo ikke sådan, ja, supermeget. Man kan sige, der er jo alkohol til nogle af caféerne, og jeg ved, der er sådan ret mange, der håber på, at der kan komme noget mere og nogle mere normale fredagscaféer i forhold til andre gymnasier. Så på den måde kan man sige, at det er meget relevant i forhold til, at man får sat nogle tanker i gang om man gider prøve at føre det med mere alkohol ud i livet, og det er jo det der er pointen, at man ikke skal.” (Caféudvalgsmedlem, Gymnasium A)

På et andet gymnasium havde koordinatoren på baggrund af deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv* besluttet, at caféerne skulle være alkoholfri. En del af caféudvalgsmedlemmerne var meget ærgersige over denne beslutning. Udvalgsmedlemmerne fra dette gymnasium giver alle udtryk for, at der er lav tilslutning til arrangementer, hvor der ikke serveres alkohol, så det er ikke hensigtsmæssigt helt at forbyde alkohol. Et af udvalgsmedlemmerne beskriver:

”Det vi nok mest var uenige i, de fleste i hvert fald, det var, at vi ikke måtte promovere alkohol, fordi vi havde tænkt os ’okay hvis det hedder fredagscafé, så er det bedst at sælge alkohol?’ Vi ville f.eks. prøve at lave beer-pong og ølstafet og alt muligt andet, men det måtte vi ikke, fordi vi var med i det her projekt, og vi skulle prøve at holde det alkoholfrit. Det har vi også gjort. I starten viste det sig at være meget godt i forhold til aktiviteten, men efterfølgende har det ikke været lige så stor succes.” (Caféudvalgsmedlem, Gymnasium C).

Derved oplevede caféudvalgsmedlemmerne ikke, at indsatsen havde bidraget med noget vigtigt for dem, da alkohol i forvejen spillede en begrænset rolle, og at indføre udelukkende alkoholfri caféer var en udfordring i forhold til tilslutningen til caféerne.

Opsummering af erfaringer med festudvalgsuddannelsen

- *Gymnasier Fuld af liv* indeholder en uddannelse til elevudvalg, som planlægger arrangementer hvor der indgår alkohol (f.eks. fest- eller caféudvalg). Uddannelsen var designet til at give eleverne i fest- og caféudvalg viden om rammerne for fester og caféaftener, unges ønske om en ændret alkoholkultur, motivation og redskaber til afholdelse af fester/caféer med mindre fokus på alkohol og øget opmærksomhed på indirekte og direkte drikkepres.
- Langt størstedelen af indsatsgymnasierne afholdt uddannelsen for fest og caféudvalg. Koordinatorer var enige i, at der var behov for at arbejde med festerne, som de oplevede ofte blev kedelige og med mindre deltagelse i løbet af skoleåret. For de fleste koordinatore var det et vigtigt mål i sig selv at sænke alkoholforbruget til festerne, mens et par koordinatore gav udtryk for, at alkoholforbruget ikke var et stort problem, men at de ønskede at øge tilslutningen og

sammenholdet til festerne. Både koordinatore og elever gav udtryk for, at det i virkeligheden er til de private forfester, at der bliver drukket meget og ikke til selve gymnasiefesten.

- De fleste festudvalgsmedlemmer ville gerne arbejde for et mere inkluderende fællesskab, men oplevede ikke, at der var problemer med alkohol og drikkepres på deres gymnasium, måske fordi en del festudvalgsmedlemmer selv holder af at feste og drikke store mængder alkohol. Mange oplevede dog, at dem, der ikke drak, ikke i lige så høj grad deltog i festerne.
- Koordinatorer og festudvalgsmedlemmerne var generelt glade for indsatsmaterialerne og uddannelsen, som de oplevede hjalp dem med at planlægge og organisere festerne, men mange fandt det udfordrende at konkretisere idéerne og føre dem ud i livet. En del af de planlagte aktiviteter til festerne blev ikke afprøvet som konsekvens af nedlukningen på grund af coronapandemien.
- Gymnasierne af prøvede forskellige tiltag for at reducere alkoholforbruget før eller under festerne. Et af de tiltag, mange koordinatore var særligt begejstrede for, var at tilbyde gratis vand til festerne, som de oplevede at eleverne benyttede og gjorde at de var mindre fulde til festerne. Gymnasieledelser og lærere der gerne vil læse om konkrete erfaringer med at arbejde med tiltag til festerne, kan med fordel springe til kapitel 6, side 63.

Du kan finde festudvalgsuddannelsen og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

Skru ned for promillen og op for

roman- tikken

53%

af danske gymnasieelever har inden-
for de sidste 12 måneder afvist at kysse
med en, der var **for fuld**

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019

Drik mindre – oplev mere
www.gymnasierfuldafliv.dk

7. Morgenfest

Som et frivilligt element havde indsatsgymnasierne mulighed for at afholde en morgenfest. Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholindsats *Fuld af liv* har tidligere afholdt morgenfester på ungdomsuddannelser. En morgenfest er en alkoholfri dansefest, som foregår på skolen i skoletiden. Morgenfesten ligger som udgangspunkt om morgenen, men kan, på trods af navnet, ligge på alle tider af skoledagen. Morgenfesten er typisk af 1-1,5 times varighed, inden skoledagen begynder, og i stedet for alkohol vil der typisk blive serveret kaffe, juice, smoothies og croissanter. Formålet med morgenfesten er, at de unge får en positiv oplevelse med at feste uden at drikke, og at de kan tage denne erfaring med sig til andre fester. Morgenfesten var frivillig for gymnasierne at implementere, da gymnasierne i de indledende snakke forud for indsatsen var bekymrede for, at festudvalgsmedlemmerne ikke ville være interesserede i arrangementet, og praktiske udfordringer med hensyn til offentlig transport til gymnasiet, der ikke kører tidligt om morgenen. For at motivere gymnasierne til at afholde en morgenfest fik de tilbudt støtte af Kræftens Bekæmpelse til at planlægge festen i form af en morgenfest-pakke med knæklys, balloner, ansigtsmaling, papkrus osv. og et budget på 10.000 kr. til DJ, pynt og forplejning. Du kan finde mere information om, hvordan man holder en morgenfest, og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafliv.dk

Implementering af Morgenfest

Tre ud af ni indsatsgymnasier sagde ja til at afholde en morgenfest. To af disse er bygymnasier, mens det tredje er et landgymnasium. Bygymnasierne holdt morgenfesten om morgenen, henholdsvis inden skoletid og i det første modul. Landgymnasiet afholdt arrangementet midt på dagen, som en overraskelse, hvor alle elever var blev indkaldt til et møde, som så viste sig at være en fest. På alle tre gymnasier var det elever, som arrangerede morgenfesten, med hjælp fra en koordinator. De elever, som planlagde morgenfesten, var henholdsvis medlemmer af festudvalget, medlemmer af et kantineudvalg, og på det tredje gymnasium havde koordinatoren udvalgt nogle elever som ikke var med i et udvalg, og spurgt, om de ville være med til planlægningen. Koordinatorerne på de gymnasier, som ikke afholdt arrangementet, begrundede det med, at de ikke troede, at eleverne ville bakke op om det, at det var svært at finde tid til, og at foråret er meget travlt med eksamener, så det havde været lettere at holde i efteråret. Vi har interviewet medlemmer af festudvalget på et af gymnasierne, hvor koordinatoren takkede nej til morgenfest med begrundelsen, at eleverne ikke bakkede op om idéen. Flere medlemmer fortalte dog, at de havde set et indslag om morgenfester i fjernsynet, og at de meget gerne selv ville have holdt en morgenfest. Koordinatorens opfattelse af elevernes lyst til en morgenfest stemte altså ikke overens med festudvalgsmedlemmernes.

Blandede meninger forud for morgenfest

Gymnasierne havde forskellige grunde til at melde sig til at afholde en morgenfest. Det ene gymnasium havde året før afholdt en succesfuld morgenfest, og ville derfor gerne holde det igen, mens et andet gymnasium meldte sig, da de gerne ville vise eleverne alternativer til de aktiviteter, som der plejede at være til festerne. På det tredje gymnasium så rektor arrangementet som noget der kunne skabe fællesskab og samvær mellem eleverne. Koordinatorerne fra dette gymnasium fortæller, at de i starten var meget skeptiske overfor indsatsen, da de tænkte det ville være meget tidskrævende, og de var usikre på om det ville blive en succes. De endte dog med at være meget glade for at have været med:

”Jamen, det var den største succes ever. Vi troede ærlig talt overhovedet ikke på idéen. Vi var måske også meget negative i noget af forberedelsen, men det var virkelig en fest. Altså eleverne, de tog så godt imod det.” (Koordinator, gymnasium E).

Succesfulde morgenfester

På alle tre gymnasier var morgenfesten en succes. Både elever og koordinatører fortæller, at der var et godt fremmøde og at eleverne var engagerede i festen. På Gymnasium E, hvor arrangementet var en særlig stor succes fortæller de to koordinatører som stod for arrangementet, at morgenfesten gav nogle af de elever, som normalt ikke kommer til festerne, en mulighed for at deltage i festfællesskabet: *”Jeg hørte også nogle klasser selv kommentere på, at nogle af dem, der var mest aktive til morgenfesten, det er dem, der normalt ikke er til festerne.” (Koordinator, gymnasium E).* Koordinatorerne fortæller videre, at de tror at arrangementet var en øjenåbner for mange, som de tror har påvirket nogen af elevernes måde at feste på:

”De fik jo en oplevelse dér, som de kommer til at huske, men som også, på en eller anden måde, kommer til at påvirke den måde, de forstår det at feste på, det tror jeg. I hvert fald dem, der valgte at deltage, og valgte at gå ind i oplevelsen. Der var også nogle, der valgte at sige, det er ikke for os, eller vi gør noget andet, vi sætter os ned og snakke, eller hvad man nu gør. Men det flyttede noget.” (Koordinator, gymnasium E)

Koordinatoren fra et andet gymnasium fortæller dog, at selvom arrangementet var en succes, ved hun ikke hvor meget, det har gjort ved alkoholkulturen: *”I virkeligheden har det måske handlet mere om at komme og få noget morgenmad end... men det er jo hyggeligt. Det giver en god energi, ik’.” (Koordinator, Gymnasium F).* En elev fra samme gymnasium, som var med til at planlægge morgenfesten fortæller dog:

”Jeg tror da helt sikker at der er nogle elever, i hvert fald dem der deltog aktivt i festen og f.eks. var ude på gulvet, de kunne tænke ’okay det er præcis den samme opsætning og præcis det samme... jeg drikker bare ikke alkohol’ det er jo ikke mere sjovt at drikke, man er faktisk mere distanceret fra festen. Man er mere med i det når man ikke drikker og det tror jeg der var nogen der lagde mærke til, håber jeg da.” (1.g-elev, Gymnasium F)

Barrierer for en vellykket morgenfest

Igennem interviewene har der vist sig nogle barrierer for morgenfesterne. Koordinatorerne fra landgymnasiet fortalte, at det ville have været umuligt for dem at holde morgenfesten inden skoletid, som der oprindeligt var lagt op til, da eleverne har lang vej til skole og ikke kan møde tidligere. Som beskrevet løste de dette ved at afsætte et eftermiddagsmodul til morgenfesten. Koordinatoren fra et andet gymnasium fortæller dog, at de ikke kunne forsvare at tage undervisningstid ud til at afholde en morgenfest og derfor kun kunne holde det inden skoletid.

Nogle koordinators fortalte desuden, at det var tidskrævende at planlægge festen, både for de elever, som er med til at planlægge morgenfesten, og koordinatoren selv, og at det var afgørende, at de fik pengepuljen fra Kræftens Bekæmpelse, så det økonomisk kunne lade sig gøre at afholde festen.

Ifølge nogle koordinators, både fra de gymnasier, som ikke lavede en morgenfest og de, som gjorde, var det udfordrende at finde elever, som ville være med til at planlægge arrangementet. En koordinator fortæller, at nogle elever i perioden op til arrangementet var nervøse for at stå frem med, at de havde arrangeret morgenfesten, da de var nervøse for, om konceptet ville blive en succes. Der er generelt en nervøsitet blandt eleverne for at skille sig ud som én, der støtter idéen om at drikke mindre, selvom de egentlig syntes, konceptet lød fedt.

Opsummering af erfaringer med Morgenfest

- Som et frivilligt element havde indsatsgymnasierne mulighed for at afholde en morgenfest. En morgenfest er en alkoholfri dansefest, som foregår på skolen i skoletiden. Morgenfesten ligger som udgangspunkt om morgenen, men kan, på trods af navnet, ligge på alle tider af skoledagen.
- De fleste gymnasier valgte ikke at afholde en morgenfest, da de ikke oplevede, at der var opbakning i festudvalget eller på grund af praktiske udfordringer med hensyn til offentlig transport til gymnasiet, der ikke kører tidligt om morgenen. De tre gymnasier, som afholdt en morgenfest oplevede arrangementet som en succes.
- Nogle koordinators oplevede, at det var svært at få eleverne til at melde sig til at arrangere en morgenfest, da eleverne ikke ønskede at stille sig frem og gå imod den etablerede alkoholkultur og støtte idéen om at drikke mindre, selvom de egentlig syntes, konceptet lød fedt. På de gymnasier, der afholdt morgenfest, blev det dog vel modtaget af de øvrige elever. Et af de steder der afholdt morgenfest, oplevede de, at det særligt var elever, som normalt ikke deltog til fester, som festede, og at dette måske var en øjenåbner for de øvrige elever for hvordan man også kan feste uden alkohol.

Du kan finde mere information om, hvordan man holder en morgenfest på www.gymnasierfuldaktiv.dk

GOD stil

---

92 % af danske gymnasieelever synes, det er helt i orden, hvis deres venner ikke har lyst til at drikke, når de er til fest sammen*

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019 og angav at være enige eller meget enige i udsagnet 'Jeg synes, det er helt i orden, hvis mine venner ikke har lyst til at drikke, når vi er til fest sammen.'

Drik mindre – oplev mere

www.gymnasierfuldafliv.dk

8. Kampagnematerialer

For at støtte op om indsatsens budskaber blev der udviklet plakater og kampagnevideoer, der blev distribueret til indsatsgymnasierne. Plakaterne (digitalt og på tryk) havde tal om unges holdninger til og erfaringer med alkohol baseret på tal fra baselineundersøgelsen (UNG19). Plakaterne var tilpasset til hvert gymnasium, så tallene omhandlede elever fra det specifikke gymnasium. Plakaterne bestod af et spørgsmål eller en catchy sætning efterfulgt af en statistik for, hvor stor en andel som havde oplevet en hændelse eller var enige i et udsagn (eksempler på plakaterne kan ses i rapporten mellem kapitlerne). I forbindelse med indsatsen blev der også filmet to kampagnevideoer. I den ene video giver ældre gymnasieelever nye elever, der skal starte i 1.g, råd om at starte i gymnasiet og opfordrer dem til at tage det stille og roligt og ikke drikke for meget. Den anden video er målrettet forældre, og her fortæller ældre gymnasieelever om den dialog, de har haft med deres forældre om alkohol (se kapitel 9).

Projektkoordinatorerne blev bedt om at hænge plakaterne op på gymnasiet (fysisk eller på info-skærme) og at vise videoen målrettet 1.g-eleverne til de nye 1.g-elever i begyndelsen af skoleåret og dele den på gymnasiets hjemmeside, Facebook-sider og lignende. Yderligere var videoerne tilgængelig på hjemmesiden www.gymnasierfuldafliv.dk.

Plakaterne blev udviklet med udgangspunkt i *the Social Norms Approach* (41-43). I følge denne tilgang har unge en tendens til at overvurdere andre unges alkoholforbrug og positive holdninger til alkohol, og disse forkerte opfattelser medfører et højere forbrug af alkohol, da de unge gerne vil passe ind (44-46). Tidligere interventioner baseret på denne tilgang har været effektive til at ændre holdninger og viden om normerne for alkoholbrug, og nogle af disse interventioner har været effektive til at ændre adfærd (41, 45). Forskningsgruppen valgte ikke at lave plakater med tal om gymnasieelevernes faktiske alkoholforbrug, da det på mange skoler var højt og dermed modsat indsatsens formål ville kunne fremme forestillingen om, at det er normalt at drikke store mængder alkohol. Plakaterne omhandlede derfor kun holdninger til alkohol og erfaringer med alkohol.

Implementering af kampagnematerialerne

Plakater

Otte ud af ni koordinatorene besvarede spørgsmålene om kampagnematerialer i koordinatorspørgeskemaet. Seks ud af otte gymnasier hængte plakaterne op. Et gymnasium, der ikke hængte plakaterne op, mente, de fik plakaterne for sent, til at det gav mening at hænge dem op (de kørte kun introduktionen og ville gerne have haft dem i den forbindelse). Det andet gymnasium som ikke hang plakaterne op, angav ingen årsag.

Video til 1.g-elever

Fem ud af otte gymnasier viste filmen for 1.g-eleverne, mens ét gymnasium viste den på info-skærme. Der var stor variation i, hvordan videoen blev distribueret. Videoen blev på nogle gymnasier vist i introforløbet til 1.g-eleverne, på nogle gymnasier til morgensamling for alle elever, og på andre gymnasier fik 1.g-eleverne sendt filmen hjem inklusiv, andre af *Fuld af liv*-kampagnens film.

Video til forældre

Der er ikke indsamlet data om visning af eller erfaringer med videoen målrettet forældre.

Udfordringer i forbindelse med implementering

Det var ikke angivet tydeligt nok, hvem fakta på plakaterne refererede til (elever der drak alkohol), og at de ikke kun handlede om, hvor meget de drak på skolen. Dette skal tydeliggøres, hvis man skal arbejde videre med plakatformatet. Elever beskriver at det gjorde indtryk at det var tal fra deres gymnasium, og at de var glade for, at der kom noget ud af de undersøgelser de deltog i.

Plakater og film har til dels støttet indsatsens budskaber og skabt refleksion blandt eleverne

Plakater

Der er stor variation i, om 1.g-eleverne husker at have set plakaterne, også internt på gymnasierne hvor de har været hængt op. Eleverne, som husker at have set plakaterne, syntes, at budskaberne på plakaterne var sjove og tankevækkende og har gjort indtryk. En 1.g-elev fortæller:

”Der var en plakat, hvor der var noget statistik omkring folk på denne her skole, altså min skole, hvor mange der havde følt, at de havde mistet kontrollen på et tidspunkt eller synes, det ikke har været behageligt til en fest, fordi de har drukket for meget. Og de tal overraskede mig lidt, det var jo alligevel 30-40%, tror jeg. Det var i hvert fald tal, der var lidt højere end jeg havde forventet de ville være. Så de plakater, som jeg har set, har i hvert fald gjort indtryk på mig.” (1.g-elev, Gymnasium F)

Mange af eleverne nævner i interviewene, at de har været glade for de konkrete statistikker, og at det har gjort indtryk på dem, at det var tal fra deres eget gymnasium. Også koordinatorene på flere gymnasier fortæller, at statistikkerne har gjort stort indtryk på eleverne:

”Og det der med at få noget viden om alkohol og noget statistik og sådan noget der, det er de faktisk interesseret i, det vil de gerne vide (Koordinator, Gymnasium I)

Andre elever synes ikke, at plakaterne var så gode og at de mislykkedes i deres forsøg på at være ”ung med de unge”. Nogen elever fra festudvalg beskriver, hvordan plakaterne har fungeret som en reminder om indsatsen og har sat refleksioner i gang hos dem.

Video til 1.g-elever

De elever, som vi har interviewet, der har set filmen, fortæller, at de kunne genkende oplevelserne, som bliver præsenteret i filmen. De synes generelt, at filmen var god, og at det var et godt budskab at få i starten af 1.g. Eksempel fra interview med 1.g-elev:

”Jeg synes bare det var en god måde at vise... i stedet for, at en eller anden lærer siger, at man ikke skal drikke, så at der kommer nogen på ens egen alder, der siger, det er okay, at man ikke drikker. Der var en af de der piger, der nævnte, at hun til sidst ikke kunne følge med i studierne, fordi hun drak så mange gange om ugen, og det sad sådan lidt fast i mig. For man kan jo godt tage til fest rimelig tit, men det skal man nødvendigvis ikke”. (1.g-elev, Gymnasium F)

De introguider, der har set filmen, oplevede, at den mindede dem om, hvordan det er at starte i gymnasiet, og satte gang i overvejelser omkring, hvordan man præsenterer de nye 1.g-elever for kulturen på gymnasiet:

”Jeg synes helt klart, den var en øjenåbner, for man kunne godt lidt relatere til nogle af de historier, og når man tænker over det, så er det nok ikke lige det første, man skal introducere 1.g’erne for. Altså vi skal jo introducere dem for selve gymnasiet og ikke for drukkulturen, der er her. Så ligesom passe lidt mere på dem, så de ikke oplever sådan noget til at starte med.” (Introguide, Gymnasium A)

Filmene har derfor virket understøttende for indsatsens budskab om vigtigheden i at arbejde med alkoholkulturen i starten af skoleåret.

Opsummering af erfaringer med kampagnematerialerne

- For at støtte op om indsatsens budskaber blev der udviklet plakater og kampagnevideoer, der blev distribueret til indsatsgymnasierne. Der er stor variation i, om eleverne husker at have set plakaterne eller filmen. Eleverne, der huskede at have set plakater og filmen, oplevede generelt at filmens budskab havde været genkendeligt, og at statistikkerne på plakaterne var overraskende og tankevækkende.

Du kan finde kampagnematerialerne og resten af materialerne til *Gymnasier Fuld af liv* på www.gymnasierfuldafiliv.dk. Plakater med de nationale tal, som er præsenteret her i rapporten, kan downloades fra projektets hjemmeside.

Var det en fed fest?

---

70 % af danske
gymnasielever, der drikker
alkohol, har indenfor de sidste 12 måneder ikke kunne
huske hele eller dele af aftenen, fordi de havde drukket

---

*Tallene bygger på besvarelser fra STX-elever, der deltog i undersøgelsen UNG19 – Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019

Drik mindre – oplev mere
www.gymnasierfuldafliv.dk

9. Forældre

Når unge begynder i gymnasiet, starter der også en ny tid for deres forældre. I gymnasiet er eleverne ansvarlige for deres eget skoleliv, og forældrene bliver ikke orienteret om deres børns skolegang i samme grad som i folkeskolen. Overgangen fra folkeskole til gymnasium betyder også for mange, at fester og alkohol fylder mere i de unges liv, og det kan være svært for forældrene at vide, hvor meget de bør blande sig i dette. Det er imidlertid veldokumenteret, at forældres holdninger til deres børns alkoholforbrug har afgørende betydning for, hvornår de unge starter med at drikke, og hvor meget de drikker (47). Forskning viser, at unge, hvis forældre har klare holdninger til deres børns alkoholforbrug (47, 48) og sætter grænser for, hvor meget de må drikke (47, 49), drikker mindre end andre unge. I den nationale undersøgelse *UNG19* svarede 93% af STX-eleverne, at de kender deres forældres holdninger til alkohol, mens 29% har aftaler om deres alkoholforbrug med forældrene. *Gymnasier Fuld af liv* har en indsatskomponent rettet mod forældre, der skal gøre dem opmærksomme på, hvordan deres holdninger og adfærd påvirker de unges forbrug af alkohol.

Kontakt til forældrene

I gymnasiet går den primære kontakt direkte mellem gymnasiet og eleverne, og forældrene får langt mindre information end i grundskolen. De fleste gymnasier har et indledende forældremøde, hvor alle årgangens forældre inviteres hen på skolen for at blive informeret om gymnasiets linjer, traditioner og værdier. Kommunikationen er typisk envejs, hvor rektor, lærere og elever fortæller, og der kun er enkelte spørgsmål fra salen. På nogle gymnasier er der tradition for at fortælle om sin alkoholpolitik ved denne lejlighed. Ud over det indledende forældremøde er kontakten til forældrene typisk begrænset. Nogle gymnasier har nyhedsbreve, de sender til forældrene, men det er frivilligt, om forældrene vil skrive sig op til det. Derfor er kontaktfladen mellem gymnasierne og forældrene relativt begrænset.

Forældremateriale

Forældrekomponenten har til formål at gøre forældre opmærksomme på den indflydelse, de har på deres børns alkoholvaner. Indsatsen opfordrer og klæder forældre på til at tale om alkohol med deres børn og indgå aftaler med dem om deres alkoholvaner. Gymnasiet skal orientere forældrene om gymnasiets alkoholpolitik og gøre dem opmærksomme på, at forfesterne, som typisk foregår hjemme hos de unge, er forældrenes ansvar, og at det ofte er her, der bliver drukket store mængder alkohol.

Indsatskomponenten består af:

- **Materiale til forældremøde** for forældrene til de nye 1.g-elever. Gymnasiet får udleveret en PowerPoint-præsentation om unge og alkohol, som kan anvendes til at præsentere gymnasiets alkoholpolitik og opfordre forældrene til at tale med deres børn om deres alkoholforbrug.
- **Folder**, som skal deles ud til forældremøderne. Folderen indeholder fakta om unge og alkohol og information om forældres betydning for deres barns alkoholforbrug samt vejledning i hvornår og hvordan, man kan tale med sit barn om alkohol.
- **Hjemmeside**, som blandt andet indeholder en video med gymnasieelever (se kapitel 8), som fortæller, hvordan de gerne vil have, at deres forældre involverer sig i deres alkoholforbrug. Desuden indeholder hjemmesiden videoer af psykologer, der forklarer, hvordan man kan tage en dialog og lave aftaler med sit barn om alkohol.

Du kan finde materialerne til forældrene på www.gymnasierfuldafliv.dk

Implementering af forældrekomponenten

Alle gymnasierne afholdt et forældremøde, hvor der blev talt om alkohol. For to af gymnasierne var det første gang, at de havde talt om alkohol på et forældremøde. De resterende gymnasier havde før talt om alkohol på forældremøder, men i varierende grad. Et gymnasium havde inden sommerferien sendt et brev til de nye forældre, hvor de informerede om gymnasiets alkoholpolitik, festkulturen og forældrenes betydning.

Til forældremøderne blev der gennemgået mange andre emner end alkohol, og det varierede, hvor lang tid gymnasierne brugte på at tale om alkohol, og om de brugte indsatsmaterialerne på mødet. På nogle skoler deltog eleverne i forældremødet. Der var på disse gymnasier variation i, om de talte om alkohol, mens både elever og forældre var til stede, eller om de først havde det på dagsordenen, når eleverne havde forladt lokalet. På flere gymnasier blev folderen delt ud til hver forælder, og på disse gymnasier tog de fleste folderen med hjem. På et par gymnasier lå folderen på et bord, hvor forældrene selv skulle tage den, disse steder var der færre forældre, der fik folderen med hjem. Et gymnasium havde lavet en stand, hvor forældrene kunne tage en folder og høre om gymnasiets holdning og indsats i forhold til alkohol. Dette gymnasium rapporterede, at nogle forældre takkede nej til folderen.

Otte ud af ni gymnasier angav, at de ville fortsætte med at tale om alkohol på forældremødet.

Mangler viden om forældrenes erfaringer med indsatsen

Der er ikke afholdt interviews eller udsendt spørgeskemaer til forældre, da de var udfordrende at rekruttere gennem gymnasierne, som ikke altid har kontaktoplysninger eller en officiel kanal, de kan kontakte forældrene. Erfaringer med forældreindsatsen bygger på observationer til forældremøderne og interviews med koordinatore og 1.g-elever. Vi ved dermed ikke, hvad forældrene synes om formålet med indsatsen, eller om de fandt materialerne brugbare. I de følgende afsnit vil koordinatorenes opfattelse af forældreindsatsen og forældrenes rolle præsenteres. Til slut følger et kort afsnit om 1.g-elevernes holdninger til deres forældres involvering.

Forældre er en vigtig målgruppe

Alle de interviewede koordinatore gav udtryk for, at det var meningsfuldt at tale om alkohol på forældremødet, og de fleste fortalte, at forældrene er en vigtig målgruppe at nå, når det handler om alkoholforebyggelse. Som beskrevet ovenfor havde størstedelen af gymnasierne talt om alkohol på forældremøder inden de begyndte at arbejde med indsatsen. Koordinatorerne nævnte forskellige grunde til, at det er godt at oplyse forældrene om alkohol. En koordinator fra et gymnasium, hvor eleverne havde et forholdsvis lavt alkoholindtag, fortalte, at forældremødet er med til at skabe tryghed for forældrene:

”Inden de starter på gymnasiet, så kommer de til sådan et forældremøde i foråret [...] og det var også der, vi introducerede Gymnasier Fuld af liv for vores forældre med de der foldere, og det gør forældrene rigtigt trygge, når de får at vide, at blandt andet vores introture er alkoholfri.” (Koordinator, Gymnasium C)

En anden koordinator fortalte at et forældremøde om alkohol kan gøre forældrene opmærksomme på, at de unges høje alkoholindtag faktisk er problematisk:

”Og der tror jeg nok, der var nogle forældre, der i hvert fald fik en aha-oplevelse med at høre, hvad det egentlig er, når deres datter på 50 kg har drukket 10 genstande, hvad er det så, vi står med, ikke. Det faktisk er livstruende, ikke, det er jo det, der er.” (koordinator, Gymnasium I).

En tredje koordinator beskrev, at nogle forældre, ligesom flere elever, har et misforstået billede af, hvor meget unge drikker, og at det kan være gavnligt at ændre disse misforståelser:

”Jeg tror da, at forældrene, de kan have et lige så stort problem [som eleverne]. Altså noget af det, som materialet går på, det er, at man, altså flertalsmisforståelsen, at man meget nødt vil være udenfor, og derfor drikker man måske, selvom alle de andre heller ikke har lyst. Men hvis man sidder som forældre og siger: ’Skal du ikke have en øl med til den fest der?’, fordi man som forældre sidder og tænker, at de ikke skal være udenfor. Man er bange for, at de kommer til at være udenfor.” (Koordinator, Gymnasium H).

Som koordinatoren beskrev, kan forældrene, for at undgå at deres barn bliver holdt udenfor fællesskabet, være med til at opretholde eller skabe et drikkepres hos deres børn, hvis de har en

forventning om, at alkohol er indgangsbillet til fællesskabet. Derfor fandt koordinatorene det relevant og vigtigt at fortælle forældrene og eleverne om, hvordan alkoholkulturen er på gymnasiet. En 1.g-elev beskrev, at hun ikke havde lyst til at drikke i starten af gymnasiet, og at det fik hendes forældre til at undre sig, på trods af at moderen faktisk foretrak, at hun ikke drak alkohol:

”Vi snakkede om det, også fordi, at der havde jeg besluttet mig for, at jeg ikke drak, og mine forældre var sådan: ’Det er da næsten lidt mærkeligt. Hvorfor gør du ikke det?’” (1.g-elev, Gymnasium I).

I tråd med dette beskrev en koordinator, at det er vigtigt at informere både de nye 1.g-elever og deres forældre om alkoholkulturen på gymnasiet, så hverken elever eller forældre forventer, at der vil være et meget højt forbrug af alkohol:

”Som jeg sagde før, så drejer det sig i virkeligheden om at få dem [forældrene] til at forstå, at gymnasiet er ikke, at man kædedrikker fra, at man kommer ind til festen, til at man går igen. Og det er de nødt at få en god start på, til de der forfester. Så derfor, så gør vi faktisk lidt ud af at fortælle forældrene om, hvordan festerne foregår. Det er trygt at sende sit barn til fest, at de skal ikke have den forventning, at det drejer sig om at drikke sig i hegnet”. (Koordinator, Gymnasium D)

Mange af koordinatorene beskrev, at især forfesterne er vigtige i forhold til elevernes alkoholindtag, og at forældrene har en vigtig rolle her:

”Det har vi talt om mange gange, hvordan kan vi gøre noget ved de der forfester? Altså hvordan kan vi få indtaget ned på dem ikke? Og det er jo i virkeligheden forældrene, og det er helt nede i folkeskolen, at man jo faktisk skal have fat der.” (Koordinator, Gymnasium I).

En anden koordinator beskrev, at enkelte forældre har ringet til skolen og klaget over, at deres børn er blevet for fulde til gymnasiefesterne, men ifølge koordinatoren er det egentlige problem forfesterne:

”Der har været en enkelt henvendelse eller to fra nogle forældre, som synes, at deres barn var kommet voldsomt beruset hjem, og hvordan kunne det hænge sammen med, at vi nu lavede Gymnasier Fuld af liv, hvor vi har måtte svare selvfølgelig, at vi, vi prøver jo i høj grad på at påvirke og informere vores elever om, på bedst mulig vis, men når de holder opvarmningsfester inden, så er det dælme svært for os ligesom at styre, hvor meget de drikker.” (Koordinator, Gymnasium A).

Overgangen fra barn til voksen

Selvom alle koordinatore er enige i, at det er gavnligt at involvere forældrene, så beskriver flere, at det er en svær målgruppe at nå, og det er svært at finde en balance imellem at se de unge som voksne og selvstændige og samtidig involvere forældrene. De fleste koordinatore beskriver, at de har meget lidt kontakt med forældrene, når først eleverne er startet. En koordinator fra et gymnasium, som har gjort meget for at involvere forældrene til forældremøder og gennem nyhedsmails, beskrev, at gymnasiet ikke ønsker at involvere forældrene yderligere:

”Det er svært med forældrene, når vi ikke rigtig har så meget med dem at gøre, ikke. Og vi siger jo, når eleverne starter, til forældrene, at nu er det eleverne der, nu er det dem, der går i skole og er de voksne, og hvis der er noget, så hører vi helst fra eleverne, frem for forældrene.” (Koordinator, Gymnasium F).

I gennem vores observationer til forældremøder og interviews med koordinators så vi forskelle fra gymnasium til gymnasium, i forhold til i hvilken grad gymnasiet inddrager forældrene, og i hvor høj grad eleverne bliver set som selvstændige voksne. Koordinatoren fra et andet gymnasium, som inddrager forældrene en del i elevernes gymnasiehverdag, beskrev deres tilgang til forældrene:

”Vi talte jo med dem på det der forældremøde, altså så tog vi det [alkohol] jo direkte op. Altså vi er jo ikke så bange for at tale med forældrene om det [alkohol], det ved jeg godt nogle steder så tænker de, jamen det er ikke vores ansvar, men vi har faktisk talt om det her i mange år.” (Koordinator, Gymnasium I).

En anden koordinator beskrev, at de på forældremøderne forsøger at oplære forældrene i deres nye rolle, som kan være svært at balancere:

”Vi har sådan nogle elevcoaches på skolen, og de har ved det her forældremøde typisk stået og talt med forældrene om det der med, jamen hvordan er det så at blive forældre til en gymnasieelev, og hvad kan man forvente, og hvordan skal man ligesom støtte op om det og både være deltagende og give plads og alt muligt andet.” (Koordinator, Gymnasium A)

Svingende forældreopbakning til håndhævelse af alkoholpolitikken

Koordinatorerne beskrev generelt, at de kun har fået positive tilbagemeldinger fra forældrene i forhold til forældremødet og gymnasiets deltagelse i indsatsen. Koordinatoren fra et gymnasium, som har arbejdet med alkoholkulturen gennem flere år, fortalte, at de ikke har oplevet modstand fra forældrene:

”Til forældreaften med dem, og til åbent hus, har vi jo også sådan en alkoholstand, og der synes jeg, at vi kun får positive tilkendegivelser. Det er jo også fra kommende elevs forældre, som synes, at det er nogle fine tiltag. Ej, vi har ikke oplevet, at der er nogle, der synes, at vi er for meget.” (Koordinator, Gymnasium F).

To koordinators nævnte dog, at de nok ikke ville få det at vide, hvis forældrene var utilfredse med oplægget på forældremødet, og at det heller ikke er til at sige om, forældrene har taget budskaberne til sig:

”Jeg vil sige, på sådan en aften, forældrene, de tager fint den der folder og sidder og bladrer lidt i den, og sidder og nikker og siger: ’Det lyder fornuftigt. Og ja de drikker måske ikke så meget, som vi tror, eller

mere, end vi tror', og sådan nogle ting. Men hvad der sker derhjemme, det ved vi ikke." (Koordinator, Gymnasium E).

En koordinator fortalte desuden, at nogle forældre takkede nej til folderen, som blev uddelt på forældremødet. Koordinatoren forklarede, at forældrene muligvis undlod at tage folderen, fordi det kunne signalere, at deres barn havde problemer med alkohol:

"Der er faktisk rigtig mange, der ikke vil have dem [folderne], af forældrene. Så det har vi talt om, om man ligesom signalerer, at man har en udfordring med sit barn og alkohol, hvis man tager sådan en. Jeg ved det ikke. Men vi var faktisk ret forundrede over, at der var flere, der takkede nej, og det har vi ikke behov for, og sådan noget." (Koordinator, Gymnasium F).

Vi har dog ikke udtalelser fra forældrene, som kan af- eller bekræfte denne forklaring. Selvom gymnasierne ikke har fået negative tilbagemeldinger til det generelle arbejde med alkohol, så er der flere, der har oplevet manglende opbakning fra forældrene i specifikke situationer, hvor gymnasiet har forsøgt at håndhæve alkoholpolitikken:

"Men vi oplever det, når vi ringer efter dem [forældrene] til festerne, og de skal hente deres børn, hvis de er for fulde. Der oplever vi jævnligt, at vi skal diskutere med dem, om vi har været for skrappe. Der er faktisk en del forældre, som synes, at de bare kunne feste videre. [...] Men det sker altså næsten til hver fest. Der går også nogle gange halvanden time, før de kommer og henter dem. Så sidder de inde på kontoret." (Koordinator, Gymnasium F).

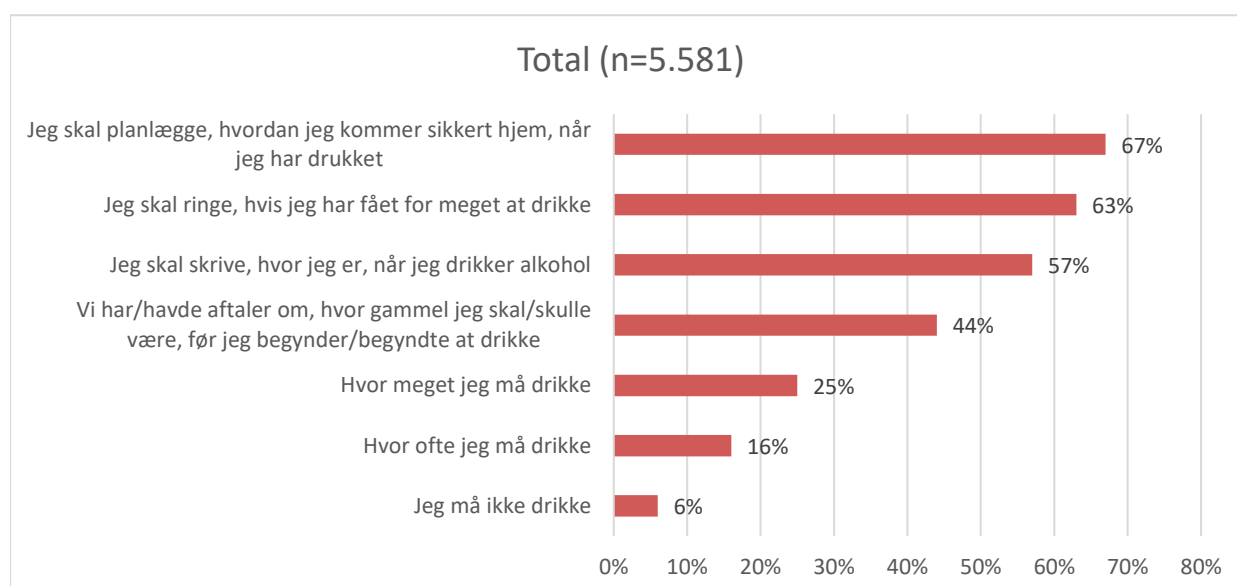
En anden koordinator beskrev ligeledes, at de har fået mange henvendelser fra utilfredse forældre i forbindelse med at gymnasiet har indført regler om alkoholfri studieture samt i de tilfælde, hvor de har håndhævet reglen og sendt elever hjem fra turen (se kapitel 3).

Eleverne ønsker at leve op til forældrenes tillid

Igennem de interviews, vi har foretaget med 1.g-eleverne, fremgår det generelt, at det betyder noget for eleverne, hvad deres forældre tænker om deres alkoholforbrug, og at forældrene har tillid til dem, når det kommer til alkohol. De fleste elever forklarede, at de kender forældrenes holdninger til alkohol, og at de har talt med deres forældre om alkohol. Der er dog variation i, hvor restriktive forældrene er, og hvilke typer af regler de opsætter. Nogle af 1.g-eleverne beskriver, at de har aftaler om, at de skal følges hjem med nogen eller ringe, hvis de har brug for hjælp, mens andre har konkrete aftaler om, hvor meget de må drikke. Desuden beskriver en elev, at de lavede aftalerne helt i starten af gymnasiet, hvor det at gå til fest stadig var ret nyt, men at de ikke har opdateret aftalerne siden, og at aftalerne derfor ikke passer længere. Nationale tal fra *UNG19* viser at 29% af STX-eleverne svarede, at de havde aftaler med deres forældre.

UNG19

Figur 5: Aftaler med forældre blandt de STX-elever (29%), der angiver, de har aftaler med deres forældre om alkohol* blandt elever, der besvarede *UNG19*

*Flere svar muligt, så procenterne i figuren summer ikke til 100%.

Figur 5 viser, hvilken slags aftaler disse elever havde med deres forældre. De øvrige elever kan dog stadig være påvirkede af deres forældres holdning, selvom de ikke direkte har aftaler med forældrene. Eksempelvis forklarede et festudvalgsmedlem på et af indsatsgymnasierne, at selvom eleverne måske siger, at de selv bestemmer, hvor meget de vil drikke, så har forældrenes mening stadig betydning for, hvor meget de ender med at indtage:

”Ja, det kan godt være, de fleste elever siger ’nej, jeg bestemmer selv’ men alligevel, hvis dine forældre har sagt til dig ’kan du ikke drikke lidt mindre i aften’ og du så siger ’jo’ for at slippe for samtalen, så tænker du

over 'okay jeg skal drikke mindre' og så kommer du til at drikke mindre. Så selvom du ikke siger det, så tænker du over det". (Festudvalgsmedlem, Gymnasium A).

Opsummering af erfaringer med forældrekomponenten

- *Gymnasier Fuld af liv* indeholder en indsatskomponent rettet mod forældre for at gøre dem opmærksomme på, hvordan deres holdninger og adfærd påvirker de unges forbrug af alkohol.
- Alle gymnasierne afholdt et forældremøde, hvor de talte om alkohol, og alle koordinatorene gav udtryk for at dette var meningsfyldt, da forældrene er en vigtig målgruppe. Ifølge koordinatorene er forældrene særlig vigtige i forhold til de private forfester, hvor eleverne ofte drikker meget. Koordinatorerne giver dog udtryk for, at det kan være svært at nå forældrene, da de på gymnasiet har begrænset kontakt til dem og i højere grad kommunikerer direkte med eleverne.
- 1.g-eleverne fortæller, at det betyder noget for dem, hvad deres forældre tænker om deres alkoholforbrug, og at forældrene har tillid til dem, når det kommer til alkohol.
- Koordinatorerne var tilfredse med *Gymnasier Fuld af liv*-materialet til forældrene, men vi har ikke data, der kan belyse, hvad forældrene syntes om materialet. Når det kom til håndhævelse af alkoholpolitikken, har nogle gymnasier oplevet manglede opbakning fra forældrene.

Du kan finde forældrefolderen og resten af resten af materialerne målrettet de nye 1.g-forældre på www.gymnasierfuldafliv.dk

10. Læringspunkter på baggrund af erfaringer med *Gymnasier Fuld af liv*

I dette afsnit vil vi opsummere, hvilke læringspunkter der kan drages om alkoholforebyggelse på gymnasier med udgangspunkt i erfaringerne med *Gymnasier Fuld af liv*. Læringspunkterne er målrettet gymnasieledder og andre der ønsker at arbejde med alkoholforebyggelse på ungdomsuddannelser.

De fleste koordinatorene var tilfredse med *Gymnasier Fuld af livs* materialer og oplevede, at indsatsen har opkvalificeret deres arbejde med alkoholforebyggelse. På nogle gymnasier oplevede koordinatorene, at uddannelserne gav dem selv og/eller eleverne i udvalgene kompetencer til bedre at strukturere forskellige forløb, der også kunne bruges til andre formål end alkoholforebyggelse.

Tilfredshed med *Gymnasier Fuld af liv*

Otte ud af ni projektkoordinatorer besvarede spørgsmål om deres overordnede tilfredshed med at arbejde med *Gymnasier Fuld af liv*.

Alle otte projektkoordinatorer var enige eller meget enige i, at *Gymnasier Fuld af livs* formål om at reducere alkoholforbruget blandt unge stemmer godt overens med gymnasiets værdier og holdninger. To projektkoordinatorer oplevede, at indsatsen havde været svær at tilpasse gymnasiets eksisterende rutiner og strukturer, mens seks var uenige eller meget uenige. Halvdelen var enten meget uenige eller uenige i, at omfanget af indsatsen var for stor, mens to var enige, og to hverken var enige eller uenige. Syv projektkoordinatorer var enige eller meget enige i, at de havde følt sig velinformet om *Gymnasier Fuld af liv*-indsatsen under projektperioden, mens én var hverken enig eller uenig. Seks projektkoordinatorer var enten enige eller meget enige i, at de havde en fornemmelse af, at indsatsen har haft en positiv indvirkning på elevernes alkoholforbrug, mens to svarede, at de hverken var enige eller uenige.

Halvdelen af koordinatorene angav, at de havde ændret deres alkoholpolitik på baggrund af alkoholpolitikjeblikken og oplevede i den forbindelse ingen modstand fra lærere, elever eller forældre. Flere af koordinatorene på indsatsgymnasierne nævnte i forbindelse med spørgeskemaet, at de efter deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv* havde stoppet salg af alkoholiske drikke med en alkoholprocent over 5% til festerne. Derudover nævnte nogle af koordinatorene, at de havde indført alkoholfri studieture, øget kontrollen med at sende elever hjem, som mødte synligt beruset op til

fest, var begyndt at reklamere mere for ikke-alkoholiske drikkevarer, eller havde sikret, at eleverne let kunne få gratis vand til festerne.

Den anden halvdel havde forinden deres deltagelse i *Gymnasier Fuld af liv* strammet deres alkoholpolitik. På disse gymnasier oplevede ledelsen indledningsvis modstand fra lærere, elever og forældre. Koordinatorernes oplevelse var, at det tager ca. 3 år, før modstanden ophører, og derefter er eleverne og lærerne typisk meget tilfredse med den strammere alkoholpolitik på trods af den indledende modstand. Denne viden om, at traditioner og kultur har en levetid på ca. 3 år i gymnasiet, kan bruges aktivt, hvis man ønsker at arbejde med alkoholforebyggelse på gymnasier.

I *Gymnasier Fuld af liv* byggede flere indsatskomponenter (introguide- og festudvalgsuddannelsen) på peer-to-peer principper, hvor udvalgte elever med en særlig position i gymnasiet skulle fungere som rollemodeller og arrangere aktiviteter med mindre fokus på alkohol og dele indsatsen budskaber med resten af eleverne på gymnasiet. I interviews med både introguiderne og eleverne i festudvalget blev det klart, at peer-to-peer strategien i forhold til alkoholforebyggelse på gymnasier medfører visse udfordringer. Da alkoholkulturen er så indlejret en del af det sociale liv på gymnasierne, syntes eleverne, det var svært, på den ene side at skulle repræsentere indsatsens værdier i forhold til alkohol, når de på den anden side havde et ønske om at indgå i den etablerede alkoholkultur på lige fod med de øvrige elever. Eleverne var i nogle tilfælde nervøse for at stå frem og støtte op om ændringer, der skulle mindske tilgængeligheden af alkohol eller arrangere aktiviteter (som f.eks. morgenfest), som ikke havde fokus på alkohol, da de frygtede de øvrige elevers reaktion.

Eleverne efterspurgte, at ledelsen var mere tydelig i forhold til gymnasiets regler og holdninger til alkohol, så eleverne i udvalgene ikke blev gjort ansvarlige for det. De savnede, at de øvrige elever fik samme information om alkohol og drikkepres som dem selv. Denne erfaring tyder på, at det kan være vigtigt at arbejde med alkoholforebyggelse som et fælles projekt for hele skolen frem for at udpege særlige elevgrupper til at arbejde med at skabe kulturændringer.

Indsatsen var primært målrettet at mindske 1.g-elevernes alkoholforbrug, men mange 1.g-elever forbandt alene indsatsen med Lommefilmsworkshoppen. 1.g-eleverne og koordinatorene var glade for Lommefilmsworkshoppen og oplevede, at det skabte gode refleksioner over, hvornår alkohol var sjovt og ikke sjovt, og at det var en god ryste-sammen-aktivitet efter dannelsen af de nye klasser efter grundforløbet. Erfaringerne fra arbejdet med introguiderne og Lommefilmsworkshoppen tyder på, at introforløbet er en god periode at have fokus på alkoholforebyggende indsats direkte målrettet 1.g-elever.

Alle indsatsgymnasierne ville gerne arbejde med festerne på gymnasiet og få flere elever til at deltage. Der var en bred opfattelse af, at festerne blev kedelige i løbet af året, og at tilslutningen faldt. Der kan derfor være et momentum for at arbejde med alkoholforebyggelse i forhold til gymnasiefesterne, da det også er her, at den største gruppe af gymnasieelever oplever, at alkohol fylder for meget på gymnasiet. Størstedelen af koordinatorene havde et ønske om at reducere elevernes alkoholforbrug til festerne, men for et par gymnasier var formålet med at deltage i indsatsen, snarere at fremme det sociale og sikre inkluderende fællesskaber på gymnasiet og særligt til festerne.

Otte ud af ni indsatsgymnasier arbejdede med festudvalgsuddannelsen, og de fleste gymnasier, der gennemførte uddannelsen, var tilfredse med materialerne og elevernes engagement i uddannelsen. Eleverne og koordinatorene var glade for, at der blev skabt tid til at arbejde med temaer og aktiviteter til festerne og oplevede, at idégenereringsworkshoppen havde støttet dem i denne proces. Dog fandt mange af eleverne det udfordrende at konkretisere idéerne til aktiviteter til festerne og føre dem ud i livet. En del af de planlagte aktiviteter til festerne blev ligeledes ikke afprøvet som konsekvens af nedlukningen på grund af coronapandemien. Erfaringer viser, at ledelsen bør støtte op om festudvalgets arbejde og støtte dem i at konkretisere planerne, sikre økonomi og praktiske forhold for at gøre det muligt at ændre aktiviteter til festerne.

Gymnasierne afprøvede flere tiltag, der skulle reducere alkoholindtaget til festerne. Indsatsgymnasierne havde særligt gode erfaringer med at tilbyde gratis vand, som de oplevede gjorde eleverne mindre fulde til festerne. Et gymnasium havde indført en promillebar, hvor eleverne frivilligt kunne få testet deres promille, og hvis den var under 0,5, fik de refunderet billetprisen. Et tiltag både elever og koordinator, oplevede fungerede godt. Dog var det koordinatorenes oplevelse, at det var en udfordring at reducere elevernes alkoholindtag, da det typisk er til forfesterne inden gymnasiefesterne, at der bliver drukket mest.

Gymnasier Fuld af liv indeholdt derfor også en forældrekomponent, hvor forældrene skulle gøres opmærksomme på, hvordan deres holdninger og adfærd påvirker de unges forbrug af alkohol, da forældrene har et ansvar for forfesterne forud for gymnasiefesterne. Erfaringerne med forældrekomponenten bekræftede, at forældrene er en vigtig målgruppe for alkoholforebyggelse. Men det var udfordrende for gymnasierne at inddrage forældrene i arbejdet, da kommunikationen i gymnasiet i højere grad går direkte til eleven fremfor til forældrene, og gymnasierne derfor ikke har så stor en berøringsflade med forældrene.

Litteratur

1. Kraus L, Guttormsson U, Leifman H, Arpa S, Molinaro S. ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. Publications Office of the European Union; 2016.
2. Pisinger V, Thorsted A, Jezek AH, Jørgensen A, Christensen AI, Thygesen LC. Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019. Statens institut for Folkesundhed; 2019.
3. Tolstrup J DJ, Grønbæk M, Møller SP, Pedersen MU, Pisinger V. Unges alkoholkultur – et bidrag til debatten. København: Vidensråd for Forebyggelse; 2019.
4. Rehm J, Mathers C, Popova S, Thavorncharoensap M, Teerawattananon Y, Patra J. Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol-use disorders. *The Lancet*. 2009;373(9682):2223-33.
5. Hingson RW, Heeren T, Winter MR. Age at drinking onset and alcohol dependence: age at onset, duration, and severity. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*. 2006;160(7):739-46.
6. Hingson RW, Zha W. Age of drinking onset, alcohol use disorders, frequent heavy drinking, and unintentionally injuring oneself and others after drinking. *Pediatrics*. 2009;123(6):1477-84.
7. Eliassen M, Kjær SK, Munk C, Nygård M, Sparén P, Tryggvadottir L, et al. The relationship between age at drinking onset and subsequent binge drinking among women. *The European Journal of Public Health*. 2009;19(4):378-82.
8. Pitkänen T, Lyyra AL, Pulkkinen L. Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: a follow-up study from age 8–42 for females and males. *Addiction (Abingdon, England)*. 2005;100(5):652-61.
9. Jefferis B, Power C, Manor O. Adolescent drinking level and adult binge drinking in a national birth cohort. *Addiction (Abingdon, England)*. 2005;100(4):543-9.
10. Rehm J, Gmel GE, Sr., Gmel G, Hasan OSM, Imtiaz S, Popova S, et al. The relationship between different dimensions of alcohol use and the burden of disease—an update. *Addiction (Abingdon, England)*. 2017;112(6):968-1001.
11. World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018. Geneva; 2018.
12. Koch MB, Diderichsen F, Grønbæk M, Juel K. What is the association of smoking and alcohol use with the increase in social inequality in mortality in Denmark? A nationwide register-based study. *BMJ open*. 2015;5(5).
13. Agardh EE, Danielsson AK, Ramstedt M, Ledgaard Holm A, Diderichsen F, Juel K, et al. Alcohol-attributed disease burden in four Nordic countries: a comparison using the Global Burden of Disease, Injuries and Risk Factors 2013 study. 2016;111(10):1806-13.

14. Das JK, Salam RA, Arshad A, Finkelstein Y, Bhutta ZAJJoAH. Interventions for adolescent substance abuse: An overview of systematic reviews. 2016;59(4):S61-S75.
15. Foxcroft DR, Tsertsvadze A. Cochrane Review: Universal school-based prevention programs for alcohol misuse in young people. Evidence-Based Child Health: A Cochrane Review Journal. 2012;7(2):450-575.
16. Onrust SA, Otten R, Lammers J, Smit F. School-based programmes to reduce and prevent substance use in different age groups: What works for whom? Systematic review and meta-regression analysis. Clin Psychol Rev. 2016;44:45-59.
17. Vallentin-Holbech L, Rasmussen BM, Stock C. Effects of the social norms intervention The GOOD Life on norm perceptions, binge drinking and alcohol-related harms: A cluster-randomised controlled trial. Preventive Medicine Reports. 2018;12:304-11.
18. Vinther-Larsen M, Bendtsen P, Hulvej Jørgensen M, Grønbæk M. Evaluering af undervisningsmaterialet Tackling. Sundhedsstyrelsen; 2008.
19. Carey KB, Scott-Sheldon LA, Elliott JC, Garey L, Carey MP. Face-to-face versus computer-delivered alcohol interventions for college drinkers: A meta-analytic review, 1998 to 2010. Clin Psychol Rev. 2012;32(8):690-703.
20. Barnett NP, Read JPJJoSAT. Mandatory alcohol intervention for alcohol-abusing college students: A systematic review. Journal of Substance Abuse and Treatment. 2005;29(2):147-58.
21. Johansen I. "Det er ikke drukfester, vi ønsker." En undersøgelse af danske gymnasiers erfaringer med fælles kodeks for alkohol.; 2019.
22. Eldredge LKB, Markham CM, Ruitter RA, Kok G, Fernandez ME, Parcel GS. Planning health promotion programs: an intervention mapping approach: John Wiley & Sons; 2016.
23. Pisinger VSC, Hoffmann SH, Pålsson L, Dalum P, Grønbæk MK, Tolstrup JS, et al. 'High schools High on life': Development of an Intervention to Reduce Excessive Drinking in Danish High Schools. Frontiers in public health. 2020;8.
24. Pisinger VSC, Hoffmann S, Rosing JA, Grønbæk M, Tolstrup JS, Thygesen L, et al. Study protocol for a cluster randomised controlled trial testing the effectiveness of the 'High schools High on life' intervention on reducing excessive drinking in Danish high schools. BMJ open. 2020;10(8):e038857-e.
25. Koch SVL. Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab. 4. udgave ed. Kbh.: Munksgaard Danmark; 2011. 352 sider p.
26. Trier-Bieniek A. Framing the telephone interview as a participant-centred tool for qualitative research: a methodological discussion. Qualitative research : QR. 2012;12(6):630-44.
27. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. Qualitative research in psychology. 2006;3(2):77-101.
28. Cornish F, Gillespie A, Zittoun T. Collaborative Analysis of Qualitative Data. 2013. p. 93-.

29. Eliassen M, Rod MH, Flensburg-Madsen T, Petersen JH, Grønbæk M, Tolstrup JS. The association between blood alcohol content and cheerfulness, focus distraction, and sluggishness among young adults attending high school parties. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*. 2014;38(3):826-33.
30. Babor T, Babor T, Caetano R, al. e. *Alcohol: no ordinary commodity: research and public policy*: Oxford University Press; 2010.
31. Pisinger VS, Bendtsen P, Rod MH, Tolstrup JS. School factors and student drinking in high schools: a cross-sectional study of school policies and party regulation. *BMC Public Health*. 2020;20(1):1-9.
32. Paschall MJ, Grube JW, Kypri K. Alcohol control policies and alcohol consumption by youth: a multi-national study. *Addiction (Abingdon, England)*. 2009;104(11):1849-55.
33. Anderson P, Chisholm D, Fuhr D. Effectiveness and cost-effectiveness of policies and programmes to reduce the harm caused by alcohol. *The Lancet*. 2009;373(9682):2234-46.
34. Myer MKH, Lundgaard PB, Zachariassen E, Christensen ASP. *Unge alkoholvaner i Danmark*. 2020.
35. Frederiksen NJS, Meyer MKH. "Hvis man vil være mere med i fællesskabet, så drikker man": Traditioner motiverer unge til at drikke alkohol, når de starter på gymnasiet. *STOF*. 2021:24-31.
36. MacArthur GJ, Harrison S, Caldwell DM, Hickman M, Campbell R. Peer-led interventions to prevent tobacco, alcohol and/or drug use among young people aged 11–21 years: a systematic review and meta-analysis. *Addiction (Abingdon, England)*. 2016;111(3):391-407.
37. Tobler NS, Roona MR, Ochshorn P, Marshall DG, Streke AV, Stackpole KM. School-based adolescent drug prevention programs: 1998 meta-analysis. *Journal of Primary Prevention*. 2000;20(4):275-336.
38. Cuijpers P. Peer-led and adult-led school drug prevention: A meta-analytic comparison. *Journal of Drug Education*. 2002;32(2):107-19.
39. Devine PG, Tauer JM, Barron KE, Elliot AJ, Vance KM. Moving beyond attitude change in the study of dissonance-related processes 1999. 297-323 p.
40. Christensen ASP, Behrens CL, Hansen LZ, Emilie. *Unge alkoholvaner i Danmark 2017 - en kortlægning*. Kræftens Bekæmpelse & Trygfonden smba (TryghedsGruppen smba); 2018.
41. Moreira MT, Smith LA, Foxcroft D. Social norms interventions to reduce alcohol misuse in university or college students. *Cochrane Database Syst Rev*. 2009;3.
42. Perkins HW. The emergence and evolution of the social norms approach to substance abuse prevention. *The social norms approach to preventing school and college age substance abuse: A handbook for educators, counselors, and clinicians* 2003. p. 3-17.
43. Berkowitz AD. An overview of the social norms approach 2005. 193-214 p.
44. Haines M, Barker G. The NIU Experiment: A Case Study of the Social Norms Approach. Chapter 2 in HW Perkins (Ed). *The Social Norms Approach to Preventing*

- School and College Age Substance Abuse: A Handbook for Educators, Counselors, Clinicians. San Francisco, Jossey-Bass; 2003.
45. Stock C, McAlaney J, Pischke C, Vriesacker B, Van Hal G, Akvardar Y, et al. Student estimations of peer alcohol consumption: links between the social norms approach and the health promoting university concept. *Scandinavian Journal of Public Health*. 2014;42(15_suppl):52-9.
  46. McAlaney J, McMahon J. Normative beliefs, misperceptions, and heavy episodic drinking in a British student sample. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. 2007;68(3):385-92.
  47. Ryan SM, Jorm AF, Lubman DI. Parenting factors associated with reduced adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. 2010;44(9):774-83.
  48. Christensen AS, Behrens CL, Schiøth C, Jensen MP. Forældres betydning for deres børns alkoholforbrug- en systematisk litteraturgennemgang. 2016.
  49. Järvinen M, Østergaard J. Governing adolescent drinking. *Youth & Society*. 2009;40(3):377-402.